

MÁTYÁS SZABOLCS

A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS ELLENI KÜZDELEM MINT STRATÉGIAI KIHÍVÁS A MAGYAR BŰNÜLDÖZÉSSEN

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
BUDAPEST

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A kiadvány a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú,
„A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című projekt
keretében készült el és jelent meg.

Projekt szakmai vezető:
Dr. Balláné Prof. dr. Füsster Erzsébet

Szerző:
Dr. Mátyás Szabolcs PhD r. őrnagy, adjunktus

A kézirat lezárásának dátuma:
2018. október 14.

A kiadás éve: 2020

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás,
terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása
nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek
felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható,
azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

TARTALOM

I. A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS MAGYARORSZÁGON 2010 ELŐTT	7
<i>Bevezetés</i>	7
1. <i>Kábítószer-bűnözés 1945-től az 1960-as évekig</i>	8
2. <i>1960-as évektől az 1970-es évek elejéig terjedő időszak (a „homály időszeaka”)</i>	9
3. <i>Az 1970-es évek elejétől 1973-ig terjedő időszak</i>	11
4. <i>1974-től az 1980-as évek elejéig terjedő időszak</i>	11
5. <i>Az 1980-as évek elejétől a rendszerváltozásig terjedő időszak</i>	12
5.1. <i>A kor kriminálstatisztikai adatai</i>	13
6. <i>A rendszerváltozástól 2010-ig terjedő időszak (1989–2010)</i>	17
6.1. <i>Trendek a rendszerváltozást követően a hazai kábítószerpiacon</i>	18
6.2. <i>A rendszerváltozást követő nemzetközi események hatása a hazai kábítószer-bűnözésre</i>	24
7. <i>A drogok és a mortalitás</i>	25
<i>Felhasznált irodalom</i>	26
II. A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS JELENKORI KIHÍVÁSAI	30
<i>Bevezetés</i>	30
1. <i>Új típusú kábítószeresek – új veszélyek – új kihívások</i>	31
2. <i>A hatóság előtt járva, avagy a véget nem érő ördögi kör</i>	33
3. <i>A rendészet új típusú kihívásai</i>	35
3.1. <i>Intézkedés a kábítószer fogyasztóval szemben</i>	35
3.2. <i>Az új pszichoaktív anyag és a szerfogyasztó felismerésének nehézségei</i>	37
3.3. <i>A nyomozati munkát nehezítő tényezők</i>	38
4. <i>Az új pszichoaktív szerek forrásai</i>	39
5. <i>A pszichoaktív anyagok megnevezésének szemantikai problémái</i>	40
6. <i>A kábítószer-bűnözés 2010 után megfigyelhető főbb trendjei</i>	42
6.1. <i>Kábítószeresek és mortalitás</i>	43
6.2. <i>A kábítószer-lefoglalások számának és mennyiségének alakulása</i>	44
6.3. <i>A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények számának alakulása</i>	46
6.4. <i>A kereskedelembe megfigyelhető új trendek</i>	48

6. A leggyakoribb új típusú illegális drogok	48
6.1. Szintetikus kannabinoid (herbál)	48
6.2. Fürdősó	49
6.3. GHB	50
6.4. Porok és tabletták	51
Felhasznált irodalom	52

III. A NEMZETKÖZI ÉS A HAZAI DROGSTRATÉGIA (KRIMINÁLPOLITIKA) LEGFONTOSABB

DOKUMENTUMAI. A HAZAI DROGPOLITIKA MEGSZÜLETÉSE	56
<i>Bevezetés</i>	56
1. Nemzetközi egyezmények – a hazai drogpolitika kezdetei	57
2. A rendszerváltozás utáni drogpolitikát befolyásoló legfontosabb törvények	60
3. A rendszerváltozás utáni drogstratégiák	61
3.1. 96/2000. (XII. 11.) OGY határozat a kábítószer-probléma visszaszorítása érdekében készített nemzeti stratégiai program elfogadásáról (2000–2009)	61
3.2. Az Országgyűlés 106/2009. (XII. 21.) OGY határozata a kábítószer-probléma kezelése érdekében készített nemzeti stratégiai programról (2010–2018)	63
3.3. 80/2013. (X. 16.) OGY határozat „a Nemzeti Drogellenes Stratégiáról 2013–2020. Tiszta tudat, józanág, küzdelem a kábítószer-bűnözés ellen”	63
3.4. A rendőrség belső normái	66
<i>Felhasznált irodalom</i>	68
Jogszabályok, belső normák	69

IV. A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS ELLENI KÜZDELEM GYAKORLATA

A MEGYEI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁGOKON	71
<i>Bevezetés</i>	71
1. A felmérésre adott válaszok eredményei	72
1.1. Stratégia – hatékonyság - trendek	72
1.2. A felderítő és nyomozati munka	76
1.3. Képzési rendszer	78
1.4. Együttműködés és információáramlás	79
1.5. Vagyonvisszaszerzés a kábítószer-bűnözésben	82
1.6. Jogszabályi háttér módosulása	83
2. Az interjú válaszai alapján megfogalmazott javaslatok	83
<i>Felhasznált irodalom</i>	86
Jogszabályok	86

V. A HAZAI KÁBÍTÓSZER-KERESKEDELEM KRIMINÁLGEOGRÁFIAI TÖRVÉNYSZERŰSÉGEI	88
<i>Bevezetés</i>	88
1. <i>Néhány gondolat a bűnözésföldrajzról</i>	89
2. <i>A kábítószer-bűnözés hazánkat is érintő nemzetközi útvonalai</i>	90
3. <i>A kábítószer-bűnözés hazai területi sajátosságai</i>	91
4. <i>A szervezett bűnözés és a kábítószer-bűnözés kriminálgeográfiai jellemzői</i>	98
4.1. <i>A bűnelkövetői mobilitás</i>	99
4.2. <i>A hazai szervezett bűnelkövetői csoportok által igénybe vett főbb közlekedési útvonalak</i>	99
4.3. <i>A bűnelkövetés hazai helyszínei</i>	99
4.4. <i>A szervezett bűnözés strukturális jellemzői</i>	100
4.5. <i>Az időfaktor vizsgálata</i>	101
<i>Felhasznált irodalom:</i>	102

„Kormányok drogpolitikája komoly befolyást gyakorolhat a társadalomra, de a »droghelyzetet« végső soron magának a társadalomnak a magatartása fogja meghatározni, másként fogalmazva, mennyire hajlandó és mennyire képes a társadalom a droghasználat »ellenőrzésére«.”

(Bayer István [2000]: *A drogok történelme. A kábítószeres története az ókortól napjainkig.*
Budapest, Aranyhal Könyvkiadó)

I. A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS MAGYARORSZÁGON 2010 ELŐTT

Jelen fejezet a huszadik század elejétől mutatja be a hazai kábítószer-bűnözést 2010-ig bezárólag. Ismerteti azokat a főbb mérföldköveket, amelyek a legnagyobb hatással voltak a hazai kábítószer-bűnözésre. Ismerteti továbbá, hogy a vizsgált időszakban milyen jelentősebb változások következtek be kábítószer-használatban, a kábítószer fajtákban és az elkövetői körben, illetve ezek változásainak milyen bűnügyi relevanciájú következményei lettek. Minden esetben történelmi kontextusba helyezve mutatjuk be egy adott időszak problémáját, ami ezáltal még inkább érthetővé válik az olvasó számára.

BEVEZETÉS

Annak ellenére, hogy a jelen kiadvány elsősorban drogstratégiával foglalkozik, nem tekinthetünk el a történeti visszatekintéstől sem. Semmiképp sem szeretnénk terjengősen írni a hazai kábítószer-bűnözés történetéről, mivel azzal már számos egyéb kiadvány is foglalkozik, ezért elsősorban olyan fejezet megírását tűztük ki célul, ami bemutatja a korabeli kábítószer-stratégiákat, a társadalomnak a kábítószerekhez való viszonyulását.

A kábítószeresek használata a prehistorikus időkre tekint vissza, vagyis több ezer éves kultúrtörténete van a kábítószer használatának (Erdős 2018). A történészek kutatásai alapján tudjuk, hogy már az újkőkorszakban (neolitikum vagy csiszolt kőkorszak) is használtak ópiumot, amelyet mákból készítettek. Az ókorban ugyancsak használtak különféle drogokat (pl. dohány, tea) és kábítószer is (ópium). Az ókori népek közül kábítószer használtak többek között a sumérok,¹ a kínaiak, a görögök² és az egyiptomiak. Az ópiumot számos helyen gyógyító hatása miatt alkalmazták, erős fájdalomcsillapító hatása miatt pedig sokszor még műtéteknél is használták érzéstelenítésre.

A magyarság esetében ilyen történelmi távlatokban nem rendelkezünk információkkal a kábítószerhasználat kapcsolatban. Tudjuk azonban, hogy a légyölő galócát³ (*Amanita Muscaria*) a szibériai sámánok (így a magyar

¹ „Feltételezhető, hogy a sumérok már 5000 évvel ezelőtt használták az ópiumot, és adták át ismereteiket az őket követő népeknek.” (Bayer 2000, 52.)

² Már Homérosz is megemlíti az *Odüsszeiában* az ópium gyógyító és mámorító hatását (Ritter 2012). „Lopva varázsos szert hintett, amit ittak, a borba, / fájdalom- és haragűzőt, mely feledést hoz a bajra, / mindre.”

³ Kultúrtörténeti érdekességként érdemes megjegyezni, hogy számos észak- és közép-európai országban a légyölő galóca mint karácsonyfadísz is létezik. Ezt részben azzal magyarázzák, hogy a légyölő galóca egyfajta boldogság- és örömszimbólum, illetve a rénszarvasok, amikor a légyölő galócát fogyasztják, a külső szemlélő számára rendkívül energikusnak és felszabadultnak tűnnek. Egyes kutatók véleménye szerint a magyarok a népvándorlás során hozták magukkal a „bolondgomba” elnevezést is, ami egyértelműen a légyölő galócára utal (Bayer 2000).

táltosok is) rendszeresen használták a transzállapot előidézésére. A galóca okozta állapotot pedig tovább fokozta a sátrakban a nagy meleg, illetve a forró kövekre tett gyantatartalmú növények bódító füstje (Bayer 2000).

Mint a legtöbb országban, hazánkban is a huszadik század elejéig gyakorlatilag legálisan lehetett kereskedni kábítószerrel (kábitószer alatt ebben az időben elsősorban az ópiumot és annak származékait értjük).⁴ Magyarországon sokáig nem jelentett sem szociális, sem egészségügyi, sem pedig bűnügyi kockázatot a kábítószer fogyasztása. Csekély számban fordultak csak elő morfinnal történő visszaélések, amelyek elkövetői rendszerint orvosok voltak.⁵ A kábítószeresek használata a második világháború végéig jelentősebb tömegeket nem érintett, ezért stratégiát sem dolgoztak ki a probléma kezelésére (Lévai 1991).⁶

Lévai Miklós megállapítása szerint hazánkat az 1960-as évekre érte el a kábítószer-probléma keresleti oldala. Az 1960-as évektől az 1990-ig terjedő időszakot a kábítószeresek mennyiségi, minőségi és területi jellemzői alapján Lévai Miklós négy nagy szakaszra osztotta (Lévai 1991). Követve a neves szakember felosztását, jelen fejezetben is az általa említett korszakok szerepelnek alfejezetenként, kiegészítve az 1945-től az 1960-as évekig terjedő, illetve az 1989 és 2010 közötti időszakokkal.

1. KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS 1945-TŐL AZ 1960-AS ÉVEKIG

A második világháborút követően rövid ideig ugyan, de megszorodott a kábítószernek hódolók és a kábítószer-csempészek száma (Schäfer után Lévai 1991). „...a kábítószeresekkel elkövetett visszaélések és a kábítószer-élvezet elterjedésének megakadályozása komoly feladat elé állította az egészségügyi és a rendészeti szerveket egyaránt. A kábítószer-élvezet, valamint a kábítószeresekkel elkövetett visszaélések megelőzése és megszüntetése érdekében fokozottabb ellenőrzést kellett bevezetni a kábítószeresek gyártása, tárolása és felhasználása terén is” (Gergőczy 1959 után Lévai 1991). A probléma nem érintett jelentősebb tömegeket, ezért a rendészeti beavatkozások is elegendőnek bizonyultak a kezeléséhez, s néhány év múlva a kábítószer-használók száma visszaállt a háború előtti szintre.

⁴ „Hazánkban az első kábítószerrel kapcsolatos törvény az 1930/XXVII. törvénycikkely, mely meghatározta a kábítószer-használat tiltott formáit” (Andrássy–Mrázik 2011).

⁵ A huszadik század elejének az egyik legközismertebb hazai kábítószerfüggő orvosa Csáth Géza (1887–1919) volt, aki idegorvosként maga is meg szeretne volna ismerni a kábítószeresek hatását, ezért saját magán kísérletezett 1910-től kezdődően. Ennek sajnálatos következménye az lett, hogy a fiatal író-orvos morfiomfüggővé vált. Halála is részben ezzel hozható kapcsolatba. Legjelentősebb művének az *Egy elmebeteg nő naplója* című könyvét tartják.

⁶ A korabeli kábítószer-bűnözés helyzetét hűen érzékelteti Magay Imrénének a *Magyar Rendőrben* megjelent írásának részlete: „1937-ben a mohácsi fővármihatal egy a Dunán felfelé haladó uszály kormányosának lakásában a hajófülke padlója alatt három és fél kilogramm hasist talált. 1938-ban egy étkezőkocsi pincéret sikerült kábítószer-csempészesen tetten érni. 1939-ben a lengyel Vörös Kereszt részére a Budapesten lakó lengyelek útján gyűjtött pénzből beszerzett gyógyszerek a gyors összeomlás következtében nem kerültek rendeltetési helyükre, s a menekültek visszahozták Budapestre, itt egy hírhedt kábítószerüzérnek adták át értékesítés céljából. [...] A kábítószerüzérek ellen folytatott nyomozások sorozatosan kiderítették, hogy készleteiket hamis orvosi rendelvények alapján szerzik be. [...] A nyomozások eredményeként megállapítható volt, hogy a hamisításokat sok esetben nem üzérek, hanem kábítószer-élvezők követték el” (Magay 1942).

Az 1960-as években már számos jel mutatott arra, hogy növekszik a szerhasználók száma, azonban ez a körülmény nem volt összeegyeztethető, ezért sokáig a problémát a szőnyeg alá söpörték (Erdős, 2017). Sokan mérföldkönek tekintenek az 1969-es esztendőre, amikor bekövetkezett az első kábítószer okozta haláleset.⁷ Ez tekinthető ugyanis az első olyan drámai eseménynek, amelynek hatására számos szakterület képviselői komolyabban kezdtek foglalkozni a problémával, annak ellenére, hogy a szerhasználók döntő többségben legális szerekkel (gyógyszerekkel) éltek „csak” vissza. A hivatalos politika ekkor még nyilvánosan nem foglalkozott a kérdéssel. Mint az a fentiekben is említettük, Magyarországot az 1960-as évekre érte el a kábítószer-probléma keresleti oldala, ezért az 1960-es évek fontos határvonalnak tekinthető a hazai kábítószer-használat történetében (Lévai 1991).

2. 1960-AS ÉVEKTŐL AZ 1970-ES ÉVEK ELEJÉIG TERJEDŐ IDŐSZAK (A „HOMÁLY IDŐSZAKA”)

Az 1960-as évektől az 1970-es évek elejéig – Lévai Miklós szóhasználatával a „homály időszakában” – tudományos felmérés egyáltalán nem készült sem a fogyasztók köréről, sem pedig a használt kábítószer/drogok típusáról. Rendőri anyagok állnak csupán rendelkezésünkre, amelyekből valamelyest lehet következtetni a probléma nagyságára. A korszak egyik „mérőköve” az 1969-es esztendő, amikor bekövetkezett az első droggal kapcsolatos haláleset (számos forrásban a haláleset bekövetkeztét 1968-ra teszik) (Lévai 1991).

Az 1960-as és 1970-es évek kábítószeri főként szerves oldószerek,⁸ gyógyszerkészítmények,⁹ illetve a gyógyszer és alkohol kombinációi voltak. (Ritkábban előfordult a benzín gőzének vagy a körömlakklemosó gőzének a beszívása, illetve a csavarlazító vagy folteltisztító spray szájba történő permetezése is.)¹⁰ A gyógyszerek visszaélészerű

⁷ Lévai Miklós kandidátusi disszertációjában ugyancsak megemlíti, hogy hazánkban a kábítószer területén az érdemi változás az 1960-as években kezdődött, azonban ennek pontos éve nehezen állapítható meg, részben azért, mert a rendelkezésre álló korabeli források is eltérő éveket jelölnek meg. Számos helyen az 1967-es és az 1968-as évekkel lehet találkozni, míg a *Belügyi Szemle* 1985. évi I. számában egy vöröskeresztes tisztségviselő arról tesz említést, hogy ő már 1964-ben felhívta az illetékesek figyelmét az egyre jelentősebbé váló problémára, miszerint a fiatalok körében megkezdődött a szípuzás, és elvéve már a „klasszikus” kábítószerhez is hozzájutnak egyes fogyasztók (Lévai 1991).

⁸ A szípuzás, vagyis a szerves oldószerek (szintetikus festékhígító, ragasztó [Pálma, Technokol rapid], csavarlazító) belégzése (rendszerint zacskóba téve lélegzik be) az 1960-es évek végén eresztett gyökeret hazánkban a csöves szubkultúrában. Az 1970-es évek közepére számuk a tízezres nagyságrendet is elérte már, vagyis komoly társadalmi problémává nőtte ki magát. Az olcsóbb kábítószer megjelenésével az 1990-es években csökkent a szípusok száma. Napjainkban elsősorban a legszegényebb rétegek körében (pl. hajléktalanok) használatos, mivel a legolcsóbb drognak számít (innen származik a közkeletű elnevezése is, a nyomor drogja) (Legát 2002).

⁹ A szerhasználók körében a legnépszerűbb gyógyszernek az 1970-es években a Parkinson-kórosok kezelésére használt Parkan nevű gyógyszer számított, amelyet egyesek alkohollal együtt vettek be, erősítve így a hallucinogén hatást. A megnövekedett Parkan-fogyasztást visszaszorítandó szigorították a gyógyszer felírásán, ezért az 1980-es évek elejétől a hasonló hatást kiváltó Noxyron nevű altatót kezdték a fiatalok használni (Bajzáth et al. 2011).

¹⁰ „Egyéb, ritkábban alkalmazott módszerek: folteltisztító spray szájba történő permetezése; hajnalka magjának porrá törése, majd a por felszipantása; házilag termesztett kender megszártított és megdarált leveleinek füstszűrős cigaretta hüvelyébe töltése és elszívása; szerecsendió; körömlakk stb. Fizikai módszer: a nyaki nagyerek elszorításával vagy a mellkas leszorításával, az így keletkező agyi vér-, illetve oxigénhiányosság révén létrehozott bódult állapot” (Kisgyörgy–Peller 1987 után Lévai 1991, 37–38.)

használatával kapcsolatban több új bűncselekmény is elterjedt, amelyek korábban nem voltak jellemzők. Az egyre gyakoribbá váló elkövetési módok közé sorolható a recepthamisítás,¹¹ a gyógyszerertári betörések és a kórházakból történő gyógyszerlopás.

Arra, hogy miért nem terjedtek el ebben az időben a nyugati demokráciákban használt klasszikus kábítószerrek hazánkban is, több okot lehet megjelölni. Az ország ekkor még gyakorlatilag hermetikusan el volt zárva, és a fogyasztók döntő többségének nem volt lehetősége heroinhoz, kokainhoz vagy LSD-hez hozzájutni (Országos Kémiai Bizottsági Intézet 2006). A magyar forint pedig nem volt konvertibilis, így nagy mennyiségű kábítószer külföldi beszerzése nem volt lehetséges.

1968 jelentette a fordulópontot ebben a bűnözői gyakorlatban, és az állami drogpolitikáról is valójában csak ekkortól lehet igazán beszélni (...). A hatvannyolcas diákmozgalmak, a *Hair* című musical és Milos Forman *Elszakadás* című filmje jelentősen hatott nemcsak a kor ifjúságára, hanem a hatóságok szemléletére is.

Ugyanez az esztendő, 1968 egyben tragikus fordulópontot is jelentett, mert ekkor hunyt el az első ember Magyarországon, akinek a halálát kábítószer-használat okozta (szipuzott és megfulladt). 1971-től kezdve – egy rendőrségi berkekben rossz hangulatot keltő *Esti Hírlap*-cikk nyomán – belügyminisztériumi (BM) utasításra a sajtó nem foglalkozhatott a kábítószer-problémákkal, vagyis tabusították a kérdést. Tóth szerint ennek egyszerű volt az oka: a szlogenek szintjén ugyanis az volt a helyzet, hogy „a szocialista embernek nincs szüksége kábítószerre, mert boldog”. (Az *Esti Hírlap* cikkében arról volt szó, hogy egy férfi Olaszországból szerzett be kemény drogot, és egy fél Trabant árát adta érte.)

A helyzet a hetvenes évekre egyre súlyosbodott: 1973–76 között összesen kilenc halálos áldozata volt a kábítószernek Magyarországon. 1976-ban egy iskolai kirándulás végződött tragikusan: a budapesti gimnazista fiatal Parkán-túladagolásban halt meg, 1978-ban három szakközépiskolai tanuló lelte halálát zacskóval a fején. Erre a hatalom egyelőre csak úgy reagált, hogy ennek az évtizednek a közepén hozták létre az Állami Ifjúsági Bizottságon belül a kábítószer elleni albizottságot.

Ugyanakkor (...) a drogfüggőket elsősorban továbbra is az alkoholbetegekkel együtt kezelték. Budapesten úttörő kezdeményezés volt a mai Nyírő Gyula Kórház pavilonrendszere, amelyet kifejezetten drogfüggők számára tartottak fenn, Takách Gáspár vezetésével, Funk Sándor úttörő munkásságával.

Szegő Iván Miklós (2012): A boldog szocialista embernek nem kellett a drog.

(<http://www.origo.hu/tudomany/tortenelem/20121121-drogpolitika-a-kadarkorban-a-szocialista-embernek-nincs-szuksege-kabitoszerre-mert.html>)

¹¹ 1983-ban a fővárosi gyógyszerertárakban 2768 db hamis receptet találtak, amelyekkel kábítószer és pszichotrop gyógyszereket váltottak ki (Lévai 1991).

3. AZ 1970-ES ÉVEK ELEJÉTŐL 1973-IG TERJEDŐ IDŐSZAK

Ekkor érte el hazánkat az Egyesült Államokból induló kábítószerhullám. Számos korabeli anyag beszámolt arról, hogy a fiatalok a Nyugatról beáramló beatzenét hallgatják, eljárnak bizonyos együttesek koncertjeire és próbáira. A társas együttlétek alatt gyógyszereket és/vagy alkoholt fogyasztanak a néhány fős csoportok a közös programjaik alkalmával.

Ebben az időszakban már elkezdődtek a vizsgálatok a szerhasználó fiatalokkal kapcsolatban, vizsgálták a fogyasztók szociális jellemzőit, a szerhasználat körülményeit stb. (pl. Kisszékelyi Ö., Horányi J., Horváth E.). Ekkor vált a legnépszerűbb droggá a Parkan nevű gyógyszer. A korabeli források kizárólag a fővárost említik meg a felhasználás helyeként, a vidéki nagyvárosok még „szermentesnek” tekinthetők ebben az időszakban (Lévai 1991).

4. 1974-TŐL AZ 1980-AS ÉVEK ELEJÉIG TERJEDŐ IDŐSZAK

A következő dekádot tekinthetjük a dekoncentráció időszakának, mivel ez az az időszak, amikor a főváros elveszti „egyeduralmát”, és a droghasználat megjelenik a vidéki nagyvárosokban is. Ugyancsak ezt az évtizedet tekinthetjük a tömeges kábítószer-használat megjelenésének is. Már nemcsak a nyugati zene élvezőinek (természetesen csak egy részének) volt a szenvedélye a droghasználat, hanem szélesebb társadalmi rétegeket is érintett a probléma, így az ún. csöves szubkultúrában is megjelent. Egyre szélesebb körben kezdték a nyugtató, altató és serkentő gyógyszereket használni a fiatalok, sok esetben alkohollal együtt. A Parkan-fogyasztás korábban sohasem tapasztalt mértékét korlátozandó az Egészségügyi Minisztérium jelentősen megszigorította a gyógyszerártári kiadását, így 1980-tól a Gracidin nevű „fogyasztótabletta” vált a legkurrensebb droggá. Miután törölték a gyógyszerkönyvből, a Codein tabletták és a Hydrocodin nevű köhögéscsillapító szerek vették át a helyét.

E korszakban növekedett meg a droghasználók körében a halálestek száma, ami mind jobban ráirányította a figyelmet a problémára (1974 és 1982 között 27 esetben a szipuzás közben fellépő légzésbénulás volt a megállapítható halálok).

Ez az időszak a korábbi szakaszokhoz képest a relatíve jól kutatott időszakokhoz sorolható, mivel már több szociológiai aspektusú kutatást is végeztek a drogos szubkultúrával kapcsolatban (Lévai 1991).

Az úgynevezett *csöves szubkultúra* kialakulása a hetvenes évek második felében ment végbe Magyarországon (...) A csöves szubkultúra legfontosabb, legszembevetőbb ismertetőjegye és összetevője a fiatalok jelentős tömegeit érintő szegénység és a tényleges, illetve metaforikus értelemben veendő otthontalanság volt. A szubkultúra bázisát olyan fiatalok alkották, akik saját otthontalanságuk, céltalan életük, kilátástalanságuk megfelelőjét ismerték fel a punk/rockzenében, illetve közösséget találtak a zenekarok körül kialakult rajongói csoportokban. Életük alapvető keretét a turnén lévő zenekaroknak a városról városra történő követése alkotta, egyébként pedig Budapesten és a nagyvárosokban az aluljárókban, vasútállomások környékén, olcsó külvárosi italboltokban ütötték el az időt, és ebben a körben vált elterjedtté a tömeges kábítószerhasználat is, ami a korszak viszonyai között elsősorban oldószeres belélegzéséből, illetve gyógyszerek alkohollal való fogyasztásából állt. (...) A csö-

vesek külső megjelenését a nyugati ifjúsági viselet egyes elemeinek átvétele, illetve ezeknek a hazai ruházati termékekkel való keverése jellemezte. Gondozatlan haj, kitűrve hordott, gyakran térdig érő ing, cső alakúra beszűkített farmernadrág, lábbeliként az akkor népszerű alföldi papucs, tornacipő, esetleg katonai vagy munkás bakancs képezte az öltözék és a külső megjelenés alapelemeit, különféle bőr ékszerekkel, biztosítótűkkel, illetve a kedvenc együtteseket ábrázoló kitűzőkkel, jelvényekkel kiegészítve. (...) Az egyik póluson a szubkultúra bázisát alkotó legszegényebbek helyezkedtek el, a másik póluson pedig a csöves divatot, életformát, zenét követő rendezett(ebb) családi háttérű gimnazisták vagy fiatal egyetemisták voltak megtalálhatók. A csöves szubkultúra kulturális identitását a zene, mindenekelőtt a zenekarok iránti rajongás határozta meg

Deréky Pál – Müllner András: Né/ma?

(<http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/ne-ma-ne-ma/ch17s04.html>)

(A letöltés ideje: 2018. 04. 21.)

Az 1970-es évek közepétől ugyan készültek már a kábítószer-fogyasztást (tiltott drogfogyasztás) felmérő vizsgálatok (főként a fiatalok körében), de ezek elsősorban az alkalmazott kutatási módszerek különbözősége miatt csak arra voltak alkalmasok, hogy a probléma jelenlétét regisztrálják (Nemzeti Drog Fókuszpont, 2003).

5. AZ 1980-AS ÉVEK ELEJÉTŐL A RENDSZERVÁLTOZÁSIG TERJEDŐ IDŐSZAK

Az 1980-as évek elejétől kezdődően egyre nagyobb számban érinti a fiatalokat a droghasználat, és mind nagyobb számú a rendszeresen drogot és/vagy kábítószerrel fogyasztók száma. Nagy változás a korábbi időszakokhoz képest, hogy mind szélesebb spektrumú az elérhető kábítószeres kör. A korábban a szinte csak kizárólagosan használt gyógyszerek és a szipuzáshoz használt anyagok mellett – megfelelő kapcsolatok és anyagi lehetőségek birtokában – már a „klasszikus” kábítószeres is elérhetővé váltak a fogyasztók számára.

A drogos társadalom szélesebb rétegeinek azonban kevés lehetősége kínálkozott még ekkor is az országghatáron túlról csempésztett kábítószeres fogyasztására, ezért alternatív források után néztek. 1986-tól már egyre jelentősebbnek tartják a házi mákkészítmények fogyasztását. A már korábban említett Hydrocodin oldat intravénás használatát is feljegyezték számos esetben (Gerevich–Bácskai–Lévai 1990). Trendként volt megfigyelhető, hogy egyre komolyabb igény mutatkozott a keményebb drogok használatára, és a szerhasználók gyakorlatilag mindent kipróbáltak, amitől euforizáló¹² hatást reméltek (Lévai 1991).

Rendkívül negatív tényként konstatálható, hogy már az 1980-as években igény mutatkozott a kábítószeres hazai előállítására. Többen próbálkoztak hazánkba utazó külföldi állampolgárok segítségével az indiai kender magról történő termesztésével, a mákültevények „megcsapolásával” és szintetikus úton történő kábítószer-készítéssel egyaránt (Siklósi 1986). Számos forrás megemlíti (Németh 1987, Siklósi 1984), hogy mind gyakrabban fordult elő

¹² Eufórikus: felfokozott érzelmi állapot, hangulatjavító vagy kábítószerrel elért indokolatlan jókedv.

külföldiek által történő kábítószer-csempészet, ami a belső piac egyre nagyobb felvevőképességét jelezte. Jórészt a külföldiek által csempészet kábítószer bázisán jelent meg egy olyan, főként fiatalokból álló csoport, akik már kábítószer terjesztéssel is foglalkoztak (Balla 1984). A 1980-as években kezdődött az ópiumszármazékok használatának a terjedése. Elsősorban máktea,¹³ nyers ópium és kodeintartalmú gyógyszerek fogyasztása volt ebben az időszakban jellemző (Demetrovics 2001, Erdős 2016).

A pártállami vezetés nem akart tudomást venni a kialakult helyzetről, holott egyre több figyelmeztető jel érkezett. Mi lett a következménye a struccpolitikának? A kábítószer-fogyasztás nemcsak hogy fennmaradt, hanem tovább nőtt.

Még az 1980-as évek elején is úgy tekintettek a kábítószerügyre, mint az egészségügy és a rendészeti szervek problémájára, amit e két szerv önerőből is képes megoldani. Ezt mindenképp hibás döntésként értékelhetjük – még annak ellenére is, hogy e problémakör előzmény nélküli volt a magyar társadalomban –, hiszen csupán stigmatizálták a fogyasztókat, de nem oldották meg a problémát. Az 1980-as évek közepén érett meg arra a honi vezetés, hogy a problémát a szélesebb közvélemény elé kell tárni, a kutatók pedig végre egyre szabadabban foglalkozhattak a témával. Ekkortól kezdtek kialakulni a kábítószer-stratégia csírái hazánkban (Lévai 1991).

Az elvesztegetett évek alatt azonban elmulasztották az illetékesek kialakítani az ellátó intézményeket, ami a későbbiekben csak tovább növelte a problémát (Országos Kémiai Bizottsági Intézet 2006).

Az 1980-as évek második felében már egyre inkább érezte hatását a gazdasági válság. Kriminológiai közhangzóként hangzik, azonban tény, hogy a fiatalok a társadalmi és gazdasági változásokra előbb és érzékenyebben reagálnak, mint a felnőttek (Víg 1998). Ezt bizonyítja többek között a fiatalok bűnelkövetők számának emelkedése is, amely már az 1970-es évektől kezdve megfigyelhető volt (Miklósi 2016). A felnőtt korú bűnelkövetők száma csak mintegy egy évtized múlva kezdett el statisztikailag is érezhetően emelkedni (Mátyás 2011). Ez ugyancsak megfigyelhető volt a kábítószer- és droghasználók esetében is. Rácz József szavaival élve, a fiataloknál „sokkal nagyobb mértékben jelentkezik a perspektívavesztés, az önálló életkezdés esélyeinek csökkenése, kifejezettebbek a beilleszkedési nehézségek, jobban érezhetők a szociális intézmények diszfunkciói” (Rácz 1989 után Lévai 1991, 106.)

5.1. A kor kriminálstatisztikai adatai

A bűnözés és a kábítószer közötti kapcsolat csak az 1980-as években vált statisztikai értelemben is érezhetővé. Ezt megelőzően elhanyagolható volt a kábítószer- vagy droghasználat generálta kriminalitás, ennek ellenére a szerhasználókra bűnelkövetőként tekintettek. Lévai Miklós kutatásai alapján megállapítható, hogy 1980 és 1989 között

¹³ „Az 1980-as második felére nagy teret nyert a máktea, amelyet a fiatalok maguk készítettek házilag, a virágboltokban kapható száraz mákból. Ismertté vált a „lengyel heroin” is, az úgynevezett kompót, amelynek receptjét lengyel turistáktól tanulták, akár egy balatoni nyaraláson is. Alapja a száraz mákból készült máktea, amit vízlágyító gyantával ionizálnak, ammonizálnak, ecetsavanhidriddel kezelnek (savaznak) és párologtatnak, így a végtermék egy barna, folyékony, koncentrált ópium. Az előállítás hosszú (kb. négy óra), és persze egyáltalán nem higiénikus a mák permetezése és a sterilizálatlan otthoni előállítás miatt. Rendszeressé vált nyáron a mákültetvények megmetszése: a kifolyó máktejet kiégették és vénásan juttatták a szervezetbe” (Bajzáth-Tóth 2011).

A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS ELLENI KÜZDELEM MINT
STRATÉGIAI KIHÍVÁS A MAGYAR BŰNÜLDÖZÉS BEN

még a dinamikusan emelkedő trend ellenére is elenyésző volt a direkt kábítószer-bűnözés aránya. Annak ellenére is kijelenthetjük ezt, hogy nyilvánvalóan hatalmas látenciával számolhattunk már abban is időszakban is. Mint az az 1. és a 2. táblázatból látható, két cselekményt pónalizáltak a vizsgált időszakban, a visszaélés kábítószerrel büntetett és a kóros szenvedélykeltést.

Az elkövetés helye	Visszaélés kábítószerrel										
	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	Össz.
Főváros	4	60	34	59	77	57	58	58	54	41	52
Baranya	-	-	-	1	1	-	7	4	-	-	13
Bács-Kiskun	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	4
Békés	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B.-A.-Z.	-	8	-	-	-	-	3	1	-	1	13
Csongrád	3	1	-	-	2	2	1	4	4	1	18
Fejér	1	2	4	7	1	4	-	2	1	2	24
Győr-Sopron	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	3
Hajdú-Bihar	2	1	-	-	2	-	1	1	1	-	8
Heves	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Komárom	-	1	-	-	1	-	-	1	1	-	4
Nógrád	-	1	4	-	1	-	-	-	-	-	6
Pest	2	3	1	1	8	3	3	3	8	2	34
Somogy	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Szabolcs	-	1	-	-	1	1	2	-	-	1	6
Szolnok	1	-	-	-	-	-	1	-	2	-	4
Tolna	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	3
Vas	-	1	-	-	-	1	2	1	-	-	5
Veszprém	-	3	-	1	18	11	3	3	2	3	44
Zala	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	4
Külföld	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	7
Összesen	13	82	45	67	103	83	98	105	72	50	718

1. táblázat: Az ismertté vált kábítószer-bűncselekmények száma (az elkövetés helye szerint) (1980–1989)

Forrás: Lévai 1991

A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS ELLENI KÜZDELEM MINT
STRATÉGIAI KIHÍVÁS A MAGYAR BŰNÜLDÖZÉSSEN

Mit állapíthatunk meg a korabeli kriminálstatisztikai adatok alapján? Azt, hogy az éves bűncselekményi értékekhez viszonyítva valóban elenyésző a kábítószerrel kapcsolatos jogsértések száma. A területi koncentráció nagyságát és a kábítószer-használat térbeli jellemzőit vizsgálva kijelenthetjük, hogy elsősorban a fővárosban és Pest megyében okozott problémát a szerhasználat. Ezek mellett azonban más megyékben is – a kor esetszámaihoz mérten – figyelemreméltó esetszámokkal találkozhatunk (pl. Csongrád, Fejér és Veszprém megye). Mindenképp meglepő, hogy Somogy megye mindössze két darab ügy kapcsán került a vizsgált időszak „kábítószerterképére”, holott már ebben az időszakban is kedvelt turisztikai desztináció volt a magyarok és a külföldiek körében egyaránt (1. táblázat). Igen jelentős volt a nyugatnémet turisták jelenléte, akik a külföldi statisztikai adatok alapján jóval hamarabb kapcsolatba kerültek a kábítószerrel, mint a keleti blokk országainak állampolgárai.

Az elkövetés helye	Kóros szenvedélykeltés										
	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	Össz.
Főváros	1	-	1	8	1	3	1	4	1	1	21
Baranya	-	4	-	-	-	1	1	-	-	-	6
Bács-Kiskun	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Békés	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	3
B.-A.-Z.	3	21	11	3	2	-	1	2	1	-	44
Csongrád	-	-	2	4	-	-	-	-	-	-	6
Fejér	-	1	4	-	-	2	-	-	-	-	7
Győr-Sopron	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	5
Hajdú-Bihar	3	-	-	-	1	2	3	-	-	-	9
Heves	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	4
Komárom	1	9	1	2	-	1	3	2	-	-	19
Nógrád	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pest	-	1	-	1	-	-	1	7	-	-	10
Somogy	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Szabolcs	1	1	2	1	1	1	1	-	-	-	8
Szolnok	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	6
Tolna	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Vas	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Veszprém	2	8	9	15	11	1	-	-	-	-	46

Az elkövetés helye	Kóros szenvedélykeltés										
	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	Össz.
Zala	1	-	-	-	-	-	-	-	6	-	7
Külföld	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	16	52	36	38	16	14	12	15	8	1	208

2. táblázat: Az ismertté vált kábítószer-bűncselekmények száma (az elkövetés helye szerint) (1980–1989)

Forrás: Lévai 1991

A kóros szenvedélykeltés¹⁴ tényállása esetében jóval kisebb, mintegy egyharmadnyi esetszámmal találkozunk, mint a visszaélés kábítószerrel büntetné. A bűncselekmény területi koncentrációja viszont eltér a visszaélés kábítószerrel bűncselekményétől. Kiugróak Borsod-Abaúj-Zemplén, Veszprém és Komárom megye értékei a fővárosi értékek mellett.

Az 1980-as évek közepén volt mindkét deliktum esetében a legmagasabb az éves bűncselekményi érték, a nyolcvanas évek második felére viszont érezhetően csökkent a fertőzöttség (2. táblázat).

A területi koncentrációval kapcsolatban Lévai megjegyzi, hogy markáns következtetések levonása nem lehetséges, mivel véleménye szerint az ügyszámok nagyban függenek egy adott rendőrkapitányság/megyei főkapitányság nyomozói aktivitásától. Napjainkban is elmondhatjuk számos bűncselekménytípus esetében, hogy a rendőri aktivitás mértéke nagyban befolyásolja a kriminálstatisztikai adatokat (Lévai 1991).

A Vám- és Pénzügyőrség (jelenleg: Nemzeti Adó- és Vámhivatal) 1979 és 1988 közötti lefoglalási adatait vizsgálva (a lefoglalt kábítószer mennyisége és típusa alapján) ugyancsak értékes információk birtokába juthatunk. A napjainkban lefoglalt mennyiségekhez képest elenyésző mennyiségű kábítószer jutott akkoriban a hatóság tudomására (a lefoglalások döntő többsége pedig a határátkelőhelyekhez volt köthető). Az 1979. évi 28,7 kg hasis, az 1981. évi 52,5 kg marihuána és az 1982. évi 14,92 kg marihuána tekinthető mai értelemben is „nagy fogásnak”, ezeket leszámítva azonban néhány tíz grammnyi hasist, kokaint, heroint és marihuánát, illetve néhány darab kábítószer tartalmú tablettát vagy kapszulát foglaltak csak le (bővebben lásd Lévai 1991, 8. táblázat). A csempészek között elvétve találunk magyar állampolgárt, többnyire afrikai, ázsiai, osztrák és jugoszláv állampolgárok voltak az elkövetők. A korabeli probléma súlyát érzékeltetve érdemes megemlíteni, hogy a kérdéses egy évtized alatt határon történő kábítószer-csempészet mindössze 46 embert érintett (ebből 6 fő volt magyar állampolgár).

¹⁴ Az 1978. évi IV. törvény 283. §-a alapján a kóros szenvedélykeltés tényállása az alábbi: Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személynek kábító hatású anyag vagy szer kóros élvezetéhez segítséget nyújt, vagy őt arra rábírn törekszik, vétséget követ el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel, javító-nevelő munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő. „A kábítószerrel visszaélés büntetnének és a kóros szenvedélykeltés vétségének az elhatárolása szempontjából annak van jelentősége, hogy az elkövető az igazgatási jogszabályba foglalt kábítószert vagy annak minősülő pszichotrop anyagot, avagy pedig a jogszabályban fel nem sorolt egyéb kábító hatású anyagot (szert) adja-e át a kóros élvezet elősegítése céljából a 18 éven aluli személynek [Btk. 282. § (2) bek., 283. §].” (BH1982. 366.)

A rendszerváltás előestéjének kriminálstatisztikai adatai alapján megállapíthatjuk, hogy a bűncselekményi struktúrában nem foglaltak el jelentős helyet a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények. Hasonló megállapításokat tehetünk – Lévai Miklós kutatásaira hivatkozva – a bűnelkövetők és az elítéltek száma alapján is; a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményt elkövetőknél a jogerős ítéletek döntő többsége a kábítószer-fogyasztással hozható összefüggésbe. A terjesztői magatartás ekkor még ugyancsak nem volt jellemző, rendkívül kisszámú volt a terjesztők ellen indult eljárások száma.

6. A RENDSZERVÁLTOZÁSTÓL 2010-IG TERJEDŐ IDŐSZAK (1989–2010)

A rendszerváltozás időszaka ugyancsak a mérföldkövek közé sorolható hazánkban. Sőt, már a rendszerváltozást megelőző 1988-as esztendő is, ugyanis ekkor vezették be az ún. világútlevelet, amellyel a világ összes országába lehetett már utazni.¹⁵ Milyen hatást váltott ki a világútlevél bevezetése, majd a határok leomlása? Sokan ekkor utaztak először Nyugat-Európába és azon országokba, ahol a hazánkénál liberálisabb drogpolitikát folytattak, és ekkor találkoztak olyan, Magyarországon újnak számító kábítószerrel, amelyek itthon sokak számára ismeretlenek voltak (heroin, LSD, kokain, marihuána, amfetaminszármazékok).

A szakemberek adatai alapján ekkorra már jelentősen megnövekedett a kábítószer-fogyasztók száma (Zsadányi 2012). A fogyasztók számának jelentős növekedéséhez több tényező is hozzájárult. A kábítószerpiac kiszélesedése az egyik legfontosabb tényező, az újfajta kábítószerrel számos új és régi fogyasztóhoz jutottak el. Érdemes azonban a társadalmi oldalát is megvizsgálni a kérdésnek. Az 1989 utáni zűrzavaros évek gyakorlatilag egy évtizeden keresztül éreztették a hatásukat. Az átalakuló rendőrség számos problémával küzdött, és nem tudta felvenni sok esetben a versenyt a bűnözőkkel szemben, nem tudták megadni a sikeres választ a kábítószerpiac újfajta kihívásaira. (Ezt mutatják az ismertté vált bűncselekményi adatok is, amelyek 1998-ig folyamatosan emelkedtek.) Az átalakuló társadalom ugyancsak számos problémával küzdött. Megjelent a korábban gyakorlatilag ismeretlen munkanélküliség, amely néhány év leforgása alatt több százezer főre emelkedett, ami számos családban komoly egzisztenciális problémákat okozott, a bizonytalan helyzet pedig sok fiataalt terelt a kábítószer világa felé. „A magyarországi kábítószer-fogyasztás elterjedtségét mutató közvetett és közvetlen indikátorok egyaránt azt valószínűsítik, hogy a kábítószerrel kipróbálása a kilencvenes évek második felében jelentős mértékben nőtt Magyarországon. Ez a növekedés a 2000-es évek elején mérsékeltebb ütemben folytatódott” (Füst–Wenger 2010, 282.).

A rendszerváltozást megelőzően a relatíve alacsony esetszámok nem indukálták a szervezett bűnelkövetői csoportok megjelenését a kábítószerpiacon, nem voltak jelen a mai értelemben vett futárok és dílerok sem. A határok megnyílását követően azonban egyre többen vállalkoztak a remélt nagy haszon reményében arra, hogy Nyugat-Európából vagy a Balkán felől kábítószerrel csempésszenek az országba, amelyet rendszerint dílerok segítségével adtak el.

A rendszerváltást követően megindultak nemcsak a hazai, hanem a nemzetközi kutatások is, amelyek próbálták feltérképezni főként a fiatalok alkohol- és drogfogyasztási szokásait. 1995-től hazánk is csatlakozott az ESPAD-

¹⁵ Ezt megelőzően ún. kék és piros útlevél volt a magyar állampolgároknak. A kék útlevéllel a kapitalista országokba lehetett 3 évente egy alkalommal utazni, míg a piros útlevéllel a szocialista országokba, gyakrabban.

(European School Survey Project on Alcohol and Other Dugs) (Európai iskolavizsgálat az alkohol és egyéb drog fogyasztásról) programhoz, amely bizonyos időnként nemzetközileg is összehasonlítható adatgyűjtést végzett

2003 ugyancsak fontos dátum a hazai kábítószer-bűnözés történetében. Ettől az évtől (2003. március 1-jétől) vált lehetővé ugyanis, hogy ne csak a kábítószerfüggőknek vehessék igénybe az elterelés¹⁶ intézményét, hanem a kábítószer-fogyasztók is.

6.1. *Trendek a rendszerváltozást követően a hazai kábítószerpiacon*

Mint azt a korábbiakban is említettük, a marihuána vált a legnépszerűbb kábítószerre. Kezdetben (1990-es évek) szinte kizárólagosan Hollandiából származott a marihuána, a későbbiekben viszont (a kétezres évek közepén) már hazánkban is egyre többen fogtak illegális marihuána termesztésébe, és a csempészek mind nagyobb tételben hoztak külföldről „füvet”. Bebesi Zoltán a 2008-as évet jelöli meg mint olyan évet, amikor tömegessé vált hazánkban a marihuána termesztése. Az illegális kertészetek sok esetben a Magyarországon tartózkodó vietnámi állampolgárokhoz voltak köthetők.¹⁷ A termelőket meglehetősen profizmus jellemezte (és jellemzi jelenleg is), ami a termesztés körülményeit illeti (lásd a keretes írást) (Bebesi 2009).

„Egy XI. kerületi ház tulajdonosa több mint két héten keresztül nem jutott be a saját házába, amit korábban egy magát vietnámi kereskedőnek mondó nőnek adott bérbe. (...) Szinte minden szobában több helyen is áttörték a falakat, csövek és kábelek tekeredtek mindenfelé, s valamennyi helyiségben inkubátorokban, valamint fa- és cserépkaspókban indiai vadkender volt. (...) A háztulajdonos azonnal hívta a XI. kerületi kapitányságot. (...) A rendőrség a XI. kerületi házon kívül még ötöt talált, melyeket ugyanaz a vietnámi nő bérelt ki hat-tizenkét hónapra (...) A bérbe vett házat átlagosan két-két és fél hét alatt belülről teljesen átépítették; a munkálatokkal esetenként sokmillió kárt okoztak a tulajdonosnak. Nem egy helyen az áttört falakon kívül több százezer forintos gáz- és villanyszámát is hátra hagytak. Az összességében több mint százmilliósi beruházással a legkorszerűbb fűtő, szellőző és párologtató technikával felszerelt házak kábítószer-termesztő helyekké váltak. Az alkalmazott eszközök minőségére jellemző, hogy a szellőzőberendezés szűrője például szinte tökéletesen tisztította az épületből kiáramló levegőt. Még műszerrel sem találták semmi nyomát a kivezető cső végén annak, hogy az épületben 300-500 tő kenderpalántát nevelnek.”

Milliárdos marihuána-telepeket találtak

(http://nol.hu/mozaik/milliardos_marihuana-telepeket_talaltak-322782)

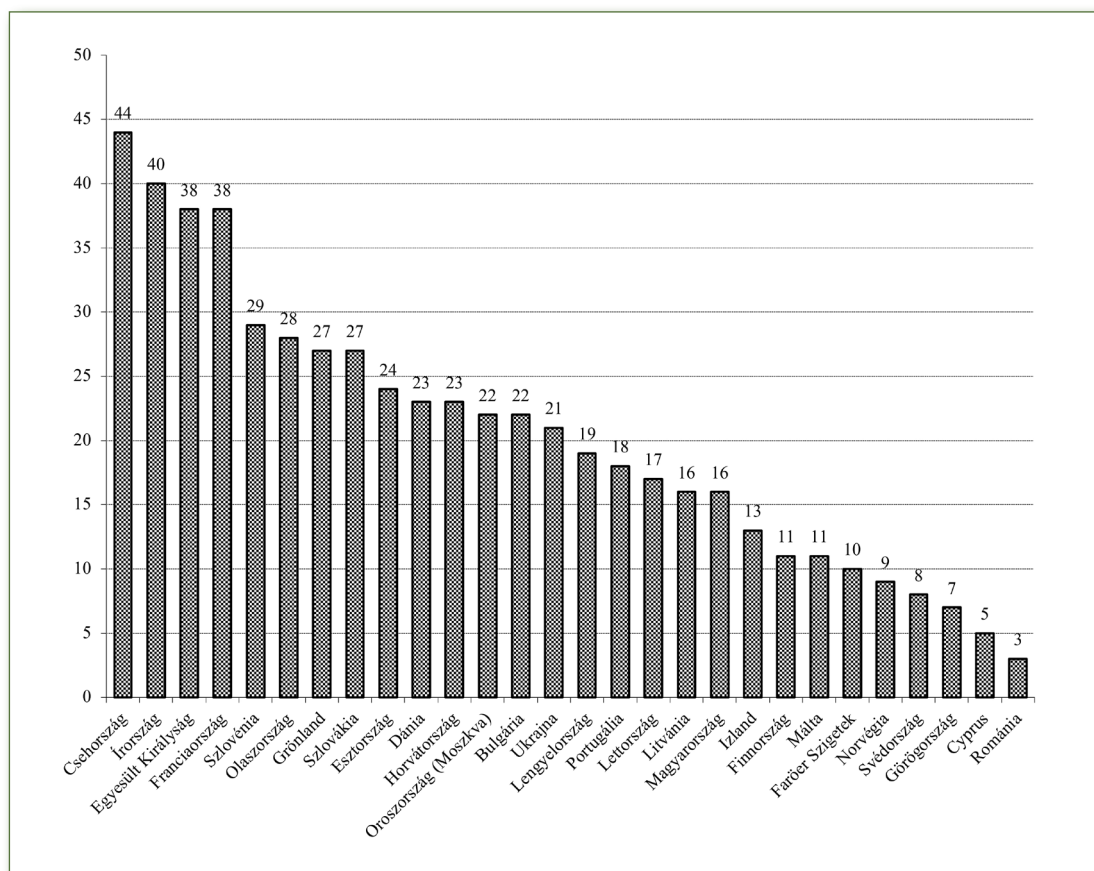
¹⁶ „A büntetőeljárás alternatívájaként alkalmazható gyógyító-megelőző kezelés, azaz az elterelés először hazánkban a Btk. 282. §-ának 1993. évi XVII. törvénnyel történő módosításával vált alkalmazhatóvá” (Nemzeti Drog Fókuszpont 2003, 82.).

¹⁷ Az elmúlt néhány év adatai alapján a vietnámi állampolgárok az albán maffia nyomására felhagytak a Magyarországon a marihuánatermesztéssel, és az Albániában termelt marihuána kerül a hazai piacra. Bővebben lásd *A kábítószer-bűnözés jelenkori kihívásai* című fejezetet.

Mindenképp érdemes megemlíteni a több forrásban is szereplő 2004-es esztendőt. Ekkortól kezdték meg ugyanis a volt Jugoszlávia utódállamaiban a szintetikus kábítószereket előállítani, amelyek főként a magyar piacra kerültek (Bebesi 2009).

Már az 1990-es évek elején nagyobb mennyiségben megjelent a heroin is hazánkban, amely a hatását tekintve a legveszélyesebb kábítószer közé tartozik. Ebben az időszakban szinte kizárólag az ún. barna heroin (a heroin bázikus formája) volt elérhető, amelyet elsősorban a fővárosban és a nagyobb vidéki városokban (Debrecen, Nyíregyháza, Miskolc) értékesítettek. Figyelmet érdemel a heroin korabeli fogyasztói és kereskedői köre. A bűnügyi beszámolók alapján a barna heroin fogyasztói főként a fővárosi romák, illetve arab, albán, török, kínai és a vietnámi nemzetiségű személyek közül kerültek ki, míg a terjesztők főként arab, albán és vietnámi bűnelkövetői körök tagjai voltak (Bebesi 2009).

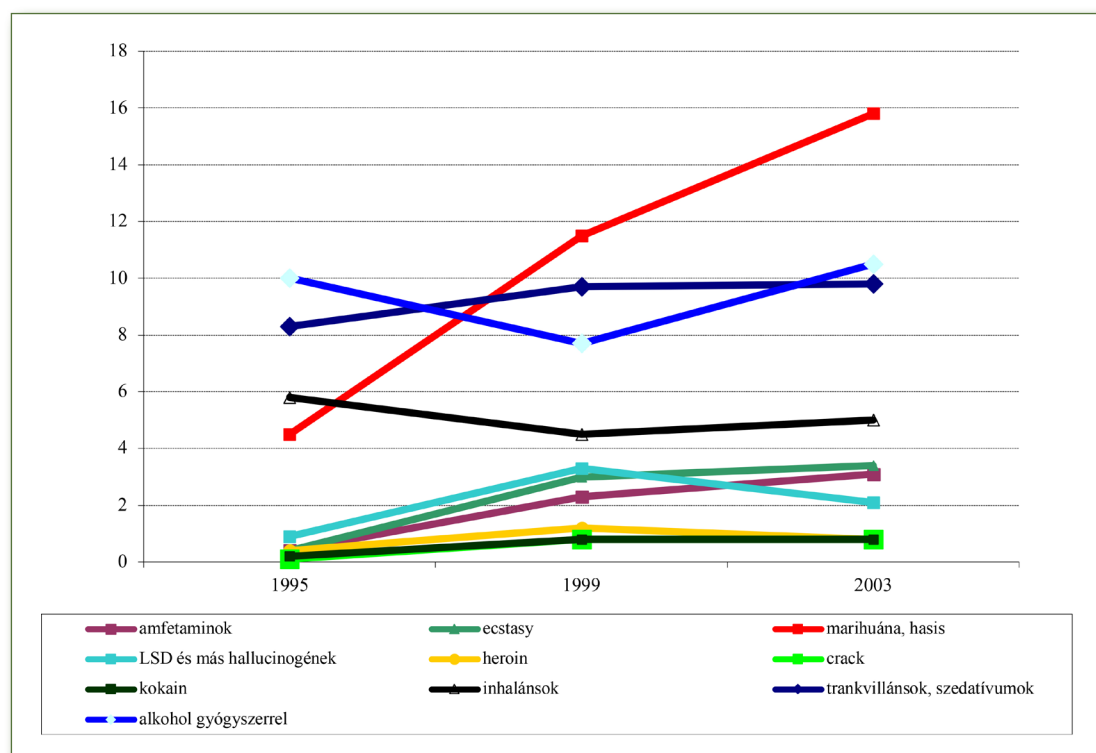
Az új típusú kábítószereket, közkeletű nevükön a diszkódrogokat kezdetben Hollandiából és Lengyelországból csempészték hazánkba. A rendőrségi iratok alapján egy-egy szállítmány igen nagy mennyiségű tablettát tartalmazott, ezért lebukás esetén nem volt ritka az esetenkénti százezer darab körüli tablettalefoglalás sem. A kokain esetében megállapítható, hogy az életszínvonal emelkedésével, a fizetőképes kereslet kialakulásával fokozatosan növekedett a kokain iránti kereslet hazánkban is, amely Nyugat-Európából érkezett és jelenleg is főként onnan érkezik (Bebesi 2009).

1. ábra: A tiltott szerek fogyasztásának életprevalencia-értéke a 16 évesek körében Európában

Forrás: Hibell és társai 2004 után Elekes 2005, 349.

Az 1. ábra alapján látható, hogy a kétezres évek elején, bár növekedett hazánkban is a kábítószer-fogyasztók száma, európai összehasonlításban továbbra sem volt a leginkább érintett országok közé sorolható Magyarország. A nemzetközi felmérés alapján Nagy-Britanniában, Írországban, illetve a Feröer-szigeteken következett be nagyobb arányú csökkenés, a többi vizsgált európai országban nem. A volt szocialista országok esetében pedig – így hazánkban is – elsősorban növekedés volt megfigyelhető. Ennek nyilvánvaló oka, hogy ezen országok korábbi fizikai elzártsága megakadályozta a kábítószer nagyobb arányú elterjedését, különösen igaz ez például a kokainra, heroinra, LSD-re stb. A rendszerváltozás pedig „sokkolta” a kábítószer-fogyasztó társadalmat. A valós igényeket kielégítő kábítószerpiac kialakulása ezen országokban csak a rendszerváltozást követően alakulhatott ki, míg a nyugati országokban ez egy több évtizedes „szerves fejlődés” eredménye volt, vagyis nem következett be olyan robbanásszerű mennyiségi és strukturális „fejlődés” a kábítószerpiacokon, mint a volt szocialista országokban. A volt kommunista blokk országaiiban tehát ez az az időszak, amikor kialakult a kábítószerpiac és a mai értelemben vett kábítószer-bűnözés, illetve megjelentek a „főállású” kábítószer-terjesztők, a dílerek. A korszak változásának dinamikáját érzékelteti Elekes Zsuzsa felmérése, mely szerint „[a] tiltott drogok¹⁸ fogyasztásának életprevalencia-értéke 2003-ban 30%-kal magasabb, mint 1999-ben, és 3,4-szer akkora, mint 1995-ben volt” (Elekes 2005, 347.) (2. ábra).

2. ábra: Az egyes szerek életprevalencia-értékeinek alakulása 1995–2003 között a 16 éves középiskolások körében

Forrás: Elekes 2005, 348.

¹⁸ A kutatás során a „tiltott drog” kifejezést használták, büntetőjogi értelemben azonban szerencsésebb a kábítószer kifejezés használata.

Az ESPAD-felmérés során a 16 éves korosztályt vizsgálták az 1995 és 2003 közötti időintervallumban. A felmérés kapcsán az alábbi főbb megállapításokat tehetjük: A megkérdezettek 16,2%-a már kipróbált valamilyen tiltott drogot. 6,4%-a a diákoknak 5 vagy több alkalommal próbálta már ki a kábítószer, a diákok többsége – legalábbis bevallásuk szerint – alkalmi fogyasztónak tekinthető (egy későbbi életkorban történő megkérdezéskor ez az érték nyilvánvalóan magasabb lenne). A kábítószeresek életprevalenciája¹⁹ a fiúknál 18,4%, míg a lányoknál 15,8% volt.

A 2. ábrán egyértelműen megfigyelhető a hazai kábítószerrend alakulása az 1995 és 2003 közötti időszakban. Mindkét nemnél a marihuána fogyasztás volt a leginkább elterjedt (a megkérdezett diákok 15,8%-a életében legalább egyszer már kipróbálta ezt a típusú kábítószer). A marihuána és a hasis népszerűsége töretlen, részesedése a vizsgált szűk egy évtizedben négyszeresére emelkedett a megkérdezett fiatalok körében. Ennek nyilvánvaló oka, hogy ekkor már megjelent a hazánkban termelt marihuána is, illetve a főként Nyugat-Európából származó szállítmányok változatlanul nagy mennyiségben voltak jelen.

A „klasszikusnak” számító gyógyszer és alkohol továbbra is jelentős, mintegy tizede használta a 16 éves korosztálynak. Nagyjából hasonló a részesedése a fogyasztók körében az orvosi javallat nélkül szedett trankvillánsoknak (csendesítő) és a szedatívumoknak (nyugtató) (9,8%) is. A szipuzás továbbra megmaradt, a fiatalok mintegy 5%-a használta kábulat előidézésére, részesedése mindössze 1%-kal csökkent 1995 és 2003 között. A vizsgált időszakban elterjednek tekinthetők az ecstasy (3,1%), az amfetaminok (3,1%), az LSD és az egyéb hallucinogének (2,1%) is (Elekes 2005).

A kétezres évek elejének trendjével kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy az általános és középiskolás korosztály körében továbbra is növekedést mutat a kábítószer használók száma (az 1990-es évek közepétől kezdve).²⁰ A növekedés ellenére azonban kijelenthetjük, hogy a szerhasználók többsége alkalmi fogyasztó, esetlegesen használt csak kábítószer. A leginkább érintett korosztály a 18–24 éves korcsoport, akiknél a legmagasabb prevalenciaértékekkel találkozunk. A felsőfokú tanulmányokat folytatók körében ugyancsak magas értékeket mértek (Nemzeti Drog Fókuszpont 2003).

A kábítószer-használat problémájának a súlyát jelzi, hogy az 1990-es évek második felében az évtized elejéhez képest mintegy kétszeresére növekedett a 16 éves diákoknál a tiltott szerek és/vagy inhalánsok prevalenciaértéke (Nemzeti Drog Fókuszpont 2003). Természetesen a tiltott szereket használó diákokat nem tekinthetjük bűnözőknek, azonban a nekik kábítószer kínáló és eladó személyeket igen. A fogyasztók számának növekedése mögött természetesen a kábítószer-bűnözés növekedése, térnyerése és aktivizálódása is megfigyelhető.

A felnőtt népesség (19–65 év) körében 2001-ben készült egy reprezentatívnek tekinthető országos felmérés, amelynek során megállapították, hogy a felnőtt lakosság 6,5%-a már használt valamilyen tiltott szert vagy inhaláns. Egy 2003-as felmérés pedig azt állapította meg, hogy a felnőtt népesség 11,4%-a fogyasztott már valamilyen tiltott drogot (Nemzeti Drog Fókuszpont 2003).

A felmérések alapján különösen veszélyeztetettek a plázalátogató és a nevelőintézetekben nevelkedő fiúk (2003-ban 71% volt az prevalenciaértékük), illetve a diszkóba járó, elektronikus zenét hallgató fiatalok. A heti egy

¹⁹ Prevalencia = a teljes populációban az előfordulási gyakorisága egy adott problémának (pl. betegség, kábítószer-használat).

²⁰ A növekvő problémát érzékelve indította útjára 1992-ben a rendőrség az ún. DADA-programot (a dohányzás- alkohol-drog-AIDS szavak kezdőbetűjéből képzett mozaikszó), amely az amerikai DARE (drug [kábitószer], abuse [visszaélés], resistance [függőség], education [oktatás]) program mintájára készült.

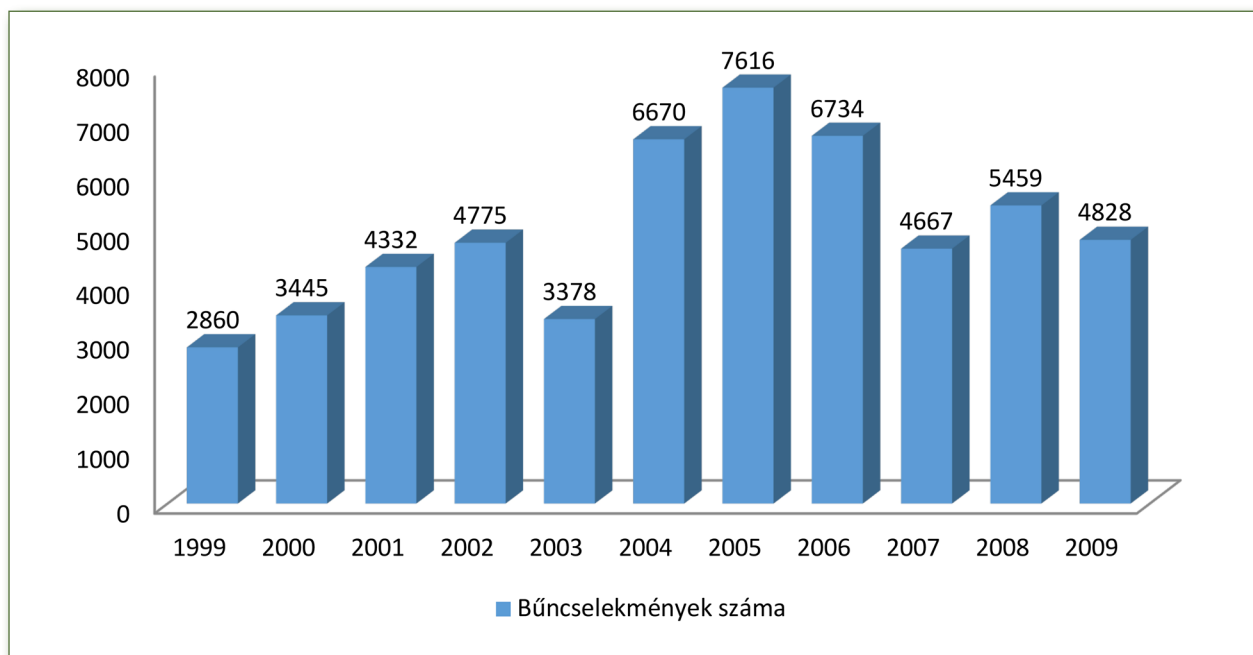
alkalommal „partikra” járó fiatalok esetében a kábítószer-használat nagysága húszszorosa az átlagpopulációban mértnek (Nemzeti Drog Fókuszpont 2003).

A 2000-es évek trendjét látványosan érzékelteti, ha a megvizsgáljuk, hogy a visszaélés kábítószerrel büntett (Btk. 282. §) esetszámai milyen mértékben emelkedtek. Az 1990-es évek végén még a kutatók elsősorban nem az előfordulások száma, mint inkább a növekedési üteme miatt hívták fel a figyelmet a bűncselekményre (lásd Tóth 2007), a későbbiekben viszont már a főcsoporton belüli részesedése is jelentőssé vált a deliktumnak. 2000 és 2008 között 58,43%-kal nőtt a bűncselekmény száma (2000: 3445, 2008: 5458), a főcsoporton belüli aránya pedig 7,52%-ra emelkedett (Mátyás 2011).

Ugyancsak emelkedő trendre mutat, ha a stimulálószer hatását vizsgáljuk a bűnelkövetőknél. Egyes bűncselekményeknél szoros korreláció mutatható ki a stimulálószer és a bűncselekmény elkövetése között. Könnyebb ezt megállapítani az alkohol esetében, amely kockázati faktorként főként a közlekedési baleseteknél, valamint az erőszakos és garázda jellegű deliktumoknál jelentkezik. Egyes kábítószer típusok ugyancsak növelik a kockázatát az erőszakos és garázda jellegű cselekmények elkövetésének, a közlekedési balesetek esetében pedig gyakorlatilag az összes drog kockázati tényezőként jelentkezik. Mátyás Szabolcs kutatásaira támaszkodva megállapítható, hogy a 2000 és 2008 közötti időintervallumban szignifikáns növekedés volt megfigyelhető azoknak a személyek körében, akik kábítószer hatása alatt követtek el bűncselekményt. Míg 2000-ben a bűnelkövetők 0,98%-a állt csak kábítószer hatása alatt jogszértő cselekmény elkövetésekor, addig ez az érték 2008-ra már 1,58%-ra növekedett. Természetesen a 2008-as adatok még nem tekinthetők kiugróan magas értéknek, azonban a növekedés üteme mindenképp jelzésértékű volt már a kutatók számára. A területi eltérések viszont ekkor még rendkívül élesek voltak (a későbbiekben, különösen 2010 után a területi nivellálódás volt jellemző) és elsősorban a fővárosban és Pest megyében volt erős a bűncselekmény koncentrációja.²¹ 2008-ban a kábítószer hatása alatt álló bűnelkövetők 30%-a fővárosban, 12%-a pedig Pest megyében vált ismertté (Mátyás 2011). A korabeli területiség vizsgálatával kapcsolatosan figyelemre méltóak Mátyás megállapításai, aki a 2000–2008 évek viszonylatában vizsgálta a regionális központokat. „Kábítószer hatása alatt 100 000 főre nézve a vizsgált régióközpontokban 15-24 fő követett el bűncselekményt (országos átlag: 21,69). Mindenképp pozitívumként értékelhetjük azt, hogy Pécs kivételével a vizsgált kapitányságok az országos átlag alatti mutatókkal rendelkeznek, bár az objektivitás érdekében meg kell jegyezni, hogy a relatíve kis esetszámok következtében a számított értékek torzító hatásúak lehetnek, és a pécsi érték is az országost mindössze 3 fővel haladja meg (Pécs: 24,56). Vizsgált nagyvárosainkban tehát közel azonos gyakorisági értékkel kell számolnunk, a néhány fős különbséget [...] nem az eltérő kábítószer-fogyasztási szokásokban kell keresni” (Mátyás 2011, 67.).

Mint azt a 70-es és 80-as évek esetében említettük, a kábítószer-használat elsősorban az alacsonyabb társadalmi nívón élő embereket érintette. A probléma eszkalálódásának egyik bizonyítéka, hogy már 2000-ben a *visszaélés kábítószerrel büntett* miatt elítélt bűnelkövetőknek a 86,17%-a rendelkezett legalább 8 általános iskolai végzettséggel. Ez az érték gyakorlatilag megfelel a kevéssel 90% feletti átlagos értéknek (Vavró 2002).

²¹ Hazánk nagyvárosai esetében – Győr kivételével – ugyancsak megfigyelhető az országos átlagtól jóval magasabb gyakorisági mutató a deliktum esetében (a Mátyás Szabolcs által vizsgált városok: Debrecen, Miskolc, Szeged, Pécs, Győr) (Mátyás 2011). Érdemes azonban megemlíteni azt, hogy a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények esetében az objektív összehasonlítás nem feltétlenül lehetséges, mivel a látencia mértékét nagyban befolyásolhatja a helyi bűnüldöző szervek stratégiája, gyakorlata és aktivitása (Pásztor 2009).

3. ábra: Az ismertté vált visszaélés kábítószerrel bűncselekmények számának alakulása 1999 és 2009 között

Forrás: a szerző saját szerkesztése a Nemzeti Drog Fókuszpont éves jelentései alapján

A visszaélés kábítószerrel bűncselekmény esetszámait vizsgálva megállapítható, hogy a deliktum emelkedése folyamatos volt. 1999 és 2005 között mintegy 2,6-szorosára emelkedett a bűncselekmény száma (1999: 2860 db; 2009: 4828 db). A 2005-ös kulminálást követően (7616 db) 2009-re jelentősen csökkent a bűncselekmény esetszáma (4828 db).

Mindenképp figyelemreméltó a 2002/2003-as évek esetében tapasztalható csökkenés mértéke. A szakemberek álláspontja szerint ez főként a Büntető Törvénykönyv (a továbbiakban: Btk.) 2003. március 1-jei módosításával hozható összefüggésbe. A Btk. változása ugyanis lehetővé tette, hogy kiterjesszék az elterelésben résztvevők körét. „Így azoknak a 2002-ben és 2003. március 1. előtt kábítószerrel visszaélés miatt indult eljárásoknak a többsége, amelyek a törvénymódosítás idején még folytak, és a módosítással az elkövetők számára lehetőség nyílt az elterelésen történő részvétellel, még nem kerülhettek bele a 2003. évi statisztikába. A 2003. március 1. után indult, eltereléssel végződő eljárások zöme szintén nem fejeződött be 2003-ban. Ezek az esetek a 2004. évi statisztikában jelentek meg” (Nemzeti Drog Fókuszpont 2005, 76.). A fentiek alapján tehát semmilyen szignifikáns változás nem következett a hazai kábítószer-bűnözésben, mindössze egy dekriminalizációs jogi lépés megtétele volt az, ami csökkentette a visszaélés kábítószerrel bűncselekményt elkövetők számát. A 2004–2006 közötti időszakban regisztrálhatjuk a legtöbb rendőri eljárást,²² amelyeknek száma ezt követően érezhetően mérséklődött.

²² Az eljáráskezdeményezők között, a rendőrség mellett, szinte minden évben megtalálható a Vám- és Pénzügyőrség, a honvédség és a büntetés-végrehajtás is.

A kábítószer-bűnözés kapcsán feltétlenül meg kell említeni, hogy nem csak kizárólag a direkt kábítószer-bűnözéssel kapcsolatos statisztikai adatok léteznek, ennél jóval szélesebb a köre a kábítószer-bűnözéssel kapcsolatba hozható deliktumoknak. Gondolhatunk többek között a kábítószer-megszerzéshez szükséges pénz előteremtésének az érdekében elkövetett bűncselekményekre,²³ amelyek nyilvánvalóan nem derülnek ki az ENYÜBS adataiból. Az indirekt kábítószer-bűnözés esetében kizárólag akkor derülhet fény a kábítószer-fogyasztásra, ha a bűncselekmény típusa lehetővé/kötelező teszi a vér- vagy vizeletvizsgálatot, illetve ha az eljárásban részt vevő személy erről önként tájékoztatja az eljáró hatóságot. Ez utóbbi érthető okokból természetesen csak igen ritkán szokott bekövetkezni.

A kábítószer-bűnözés kapcsán feltétlenül meg kell említeni azon járulékos cselekményeket is, amelyek ugyan csak a kábítószer-fogyasztással hozhatók kapcsolatban, azonban nem konkrétan a fogyasztásra, megszerzésre stb. irányulnak. Ilyenek lehetnek a kábítószer hatása alatt elkövetett bűncselekmények, amelyek már a hazai kábítószer-fogyasztás kezdetétől jelen vannak, azonban az 1990-es évektől váltak statisztikailag is érezhetővé.

Rendkívül hasznos információkkal szolgálhat a lefoglalt kábítószer mennyiségének és típusának a vizsgálata. A marihuána esetében a lefoglalások száma kisebb ingadozást mutat csak, érdemben nem növekedett lefoglalások száma, a lefoglalt kábítószer mennyisége viszont érezhetően emelkedett (2002 és 2009 között közel háromszorosára). A hasis esetében szinuszgörbeszerű a lefoglalt kábítószer mennyisége, érdemi növekedés nem tapasztalható. A lefoglalt kannabisz növény, heroin, kokain és LSD mennyisége illetve darabszáma rendkívül hektikusan változik.

Az amfetamin esetében viszont már trendként állapítható meg a növekedés. 2002 és 2009 között a lefoglalt mennyiség közel 15-szörösére (!) emelkedett, a lefoglalások számának növekedése viszont a kétszeres növekedést sem éri el, vagyis egyre nagyobb az egyes lefoglalások alkalmával lefoglalt amfetamin mennyisége. Hasonló megállapítások tehetők az ecstasy esetében is, bár ennél 2009-re jelentősen csökkent a lefoglalt tablettaszám, ami előrevetíti az új kábítószer-fogyasztási szokásokat (bővebben lásd *A kábítószer-bűnözés jelenkori kihívásai* című fejezetet) (3. táblázat).

6.2. A rendszerváltozást követő nemzetközi események hatása a hazai kábítószer-bűnözésre

A hazai kábítószer-bűnözést befolyásoló nemzetközi történések közül emeljünk ki három olyan eseményt, amely érdemben befolyásolta kábítószerpiacot: 1. a délszláv válság, 2. az afganisztáni események, 3. hazánk Európai Unióhoz történő csatlakozása.

Vizsgáljuk meg először a délszláv válságot²⁴ és annak közvetlen hatásait a hazai kábítószer-bűnözésre. A közel egy évtizedig tartó háborús konfliktus gyökeresen áthelyezte a kábítószer főbb szállítási útvonalait, és az útvonalak jelentős része ettől kezdve Magyarországon vezetett keresztül. Az ország tranzitszerepe megkérdőjelezhetetlen-

²³ Évtizedek óta beszélnek a szakemberek az ún. beszerzési bűnözésről, azonban ennek egzakt mérésére jelenleg sincs kidolgozva megfelelő módszer.

²⁴ A délszláv háború a volt Jugoszlávia utódállamai között kirobbant fegyveres konfliktus volt, amely Szerbia-Montenegró (akkor még Jugoszlávia) és Szlovénia, Horvátország, illetve Bosznia-Hercegovia között zajlott 1991 és 1995 között (az egyes országokban eltérő ideig voltak harci cselekmények). 1996-ban a maradék Jugoszlávia és a koszovói albánok között kezdődött konfliktus, 1999-ben pedig a NATO is bombázta a szerb területeket. A háború 2001-ben fejeződött be.

né vált, amivel hazánk végleg felkerült a kábítószer-csempészet nemzetközi térképére. Ennek következménye, hogy nemcsak a tranzitszerep erősödött, hanem jelentős hatása volt a fogyasztói szokásokra és a bűnelkövetői csoportok működésére is, hiszen az új geopolitikai helyzet aktivizálta a hazai bűnelkövetői csoportokat. Mindezeket alátámasztják az exponenciálisan növekedő lefoglalások adatai, a bűnügyi hírszerzés információi és a nemzetközi rendészeti együttműködések során szerzett adatok is. A délszláv háború lezárását követően a kábítószer-csempészet terén visszaállt a korábbi balkáni útvonal, azonban hazánk megmaradt a balkáni útvonal „mellékszálaként”, ahol azóta is folyamatos a kábítószer áramlása (a Bulgária–Románia–Magyarország–Ausztria útvonalon). E két útvonalon kerül Európába a heroin szinte teljes egészében (s természetesen a hazai fogyasztásra szánt heroin is) (Bebesi 2009).

Afganisztán rendkívül távol fekszik hazánktól, azonban az ottani kábítószer-termelési helyzet hazánkat is érinti. A szélsőséges tálibok 2000-re elfoglalták az ország több mint 90%-át, és minden korábbinál nagyobb volumenű ópiummák-termesztésbe kezdtek, ami busás hasznot hozott az államnak. A megtermelt ópium jelentős része a balkáni útvonalon keresztül jutott el hazánkba, Magyarországon keresztül pedig Nyugat-Európába.

Az európai uniós csatlakozás ugyancsak kedvezőtlenül befolyásolta a hazai kábítószer-bűnözést. A már 2004 előtt is sok esetben jelképesnek tűnő határok az ország európai uniós csatlakozásával fizikai értelemben (2004), a schengeni egyezményhez történt csatlakozással (2007) pedig jogi értelemben is megszűntek, így gyakorlatilag szabaddá vált a hazai drogfutárok előtt is az út az egyesült Európa felé.

7. A DROGOK ÉS A MORTALITÁS

A kábítószer-fogyasztással kapcsolatban a legtöbb embernek a túladagolások okozta halálesetek jutnak az eszébe, melyek igen gyakran médiavisszhangot is kapnak, különösen akkor, ha az áldozat a fiatalabb korosztályhoz tartozott.

A kábítószer-fogyasztás következtében bekövetkezett közvetlen halálesetek (direkt halálesetek) számát vizsgálva az 1997 és 2008 közötti időszakban megállapíthatjuk, hogy éves szinten 200-300 fő körül volt az elhunytak száma. Ezen belül a legnagyobb számban a szedatívumok (nyugtatók) következtében haláloztak el a szerhasználók. Az illegális drogok közül pedig az ópíátok (ezen belül is a heroin) okozták a legtöbb halálesetet. A halálesetek túlnyomó többsége azonban a gyógyszer-túladagolás okozta öngyilkosság vagy baleset következménye.

A relatív rövid intervallum miatt trendről még túlzó lenne beszélni, azonban megállapítható, hogy az évtized végére valamelyest mérséklődött a direkt halálesetek száma.

A kábítószeres kapcsán rendszerint csak a direkt halálesetek száma kerül a statisztikákba, vagyis azok a halálesetek, amelyeket közvetlenül a kábítószer okozott (ez alatt főként a túladagolást értjük). A közvetett halálesetek száma azonban ugyancsak jelentős, és ezeket feltétlenül érdemes megemlíteni. Ide sorolhatók többek között a különféle drogtípusok használatával összefüggő betegségek okozta halálesetek, a drogok (legális és illegális) hatása alatt elkövetett öngyilkosságok, halálos balesetek, kihűlések, erőszakos cselekmények halálesetei stb. (Nemzeti Drog Fókuszpont 2006). A kábítószer-használattal összefüggő betegségek között első helyen kell megemlíteni azokat a betegségeket, amelyek az intravénás kábítószer-használattal vannak kapcsolatban. Az intravénás kábítószer-használat esetében fokozott a kockázata a HIV-, a HBV- (Hepatitis B) és HCV- (Hepatitis C) fertőzéseknek, amelyek ugyancsak növelik a közvetett halálesetek számát. Mindezekkel összefüggésben növeli a probléma társadalmi súlyát az is, hogy a betegségek „kóroki tulajdonságaik révén könnyedén kiléphetnek a szerfogyasztók populációjából, és olyan személyeket is megfertőzhetnek, akik egyébként nem érintkeznek semmilyen pszichoaktív anyaggal” (Erdős 2015, 14.).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Andrássy Áron – Mrázik Julianna** (2011): *A drogprevenció*. Pécsi Tudományegyetem. http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/drogprevencio/a_hazai_drogtrnet_drogpolitika_s_a_felmrsek_kutatsok_ttekintse.html (A letöltés ideje: 2018. 04. 15.)
- Bajzát Sándor – Rácz József – Tóth Eszter Zsófia** (2011): Kábítószeres a szocializmusban. https://mult-kor.hu/20111119_kabitoszerfogyasztas_a_szocialista_idoszakban (A letöltés ideje: 2018. 04. 20.)
- Bajzát Sándor – Tóth Eszter** (2011): Kábítószer-fogyasztás a szocialista időszakban. <http://eletmod.transindex.ro/?cikk=14983> (A letöltés ideje: 2018. 04. 02.)
- Balla Károly** (1984): Kábítószeres és pszichoaktív anyagok rendészeti felügyeletének tapasztalatai. *Belügyi Szemle*, 8. 96.
- Bayer István** (2000): *A drogok történelme. A kábítószeres története az ókortól napjainkig*. Budapest, Aranyhal Könyvkiadó. 400 o.
- Bácskai Erika – Gerevich József – Lévai Miklós** (1990): Átfogó multidiszciplináris tervvázlat a drogabúzus nemzeti kezelésének programjához. *Alkohológia*, 4. 1–18.
- Bebesi Zoltán** (2009): Kábítószer-bűnözés és terrorizmus. Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. 140 o.
- Deréky Pál – Müllner András**: Né/ma? (Digitális Tankönyvtár) <http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/ne-ma-ne-ma/ch17s04.html> (A letöltés ideje: 2018. 04. 21.)
- Elekes Zsuzsa** (2005): A drogfogyasztás elterjedtsége és a fogyasztásra ható társadalmi tényezők iskolában tanuló fiatalok körében. <http://demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografia/article/viewFile/596/451> (A letöltés ideje: 2018. 04. 15.)
- Erdős Ákos** (2015): Droghelyzet: tiltás kontra legalizáció. *Magyar Rendészet*, 3. 11–26.
- Erdős Ákos** (2016): Gyógyszerrendészet – egy speciális feladat kihívásai. In **Szabó Andrea – Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes** szerk. (2016): *Az adó- és vám-szolgáltatások aktuális kihívásai*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata. 66–82.
- Erdős Ákos** (2017): A Vám- és Pénzügyőrség kábítószer-ellenes tevékenysége a rendszerváltást követő első évtizedben. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 27 (54). 15–24.
- Erdős Ákos** (2018/a): Kábítószer-élvezet és függőség Magyarországon a XIX. század végétől a második világháború kirobbanásáig. *Magyar Rendészet*, 3. (megjelenés alatt)
- Fürst Zsuzsanna – Wenger Tibor** szerk. (2010): *A kábítószer-abúzus orvosi, jogi és társadalmi vonatkozásai*. Budapest, Medicina Könyvkiadó Zrt. 282 o.
- Gergőczy Miklós (1959): *Kábítószeres és mérgek előállítás, kezelése, forgalma*. Budapest.
- Kisgyörgy Éva – Peller László (1987): Tékonyok vagy eltékozottak? (Kábítószerfogyasztókról és a velük foglalkozó intézményekről). *Alkohológia*, 3. 32–45.
- Legát Tibor** (2002): Szípiázás Magyarországon: Oldás és köpés. http://magyarnarancs.hu/lokal/szipuzas_magyarorszagon_oldal_es_kopes-58610 (A letöltés ideje: 2018. 04. 14.)
- Lévai Miklós** (1991): A kábítószer-probléma és a bűnözés összefüggései. Kandidátusi disszertáció, Miskolc. 168 o. <http://real-d.mtak.hu/49/1/Le1.pdf> (A letöltés ideje: 2018. 04. 1.)
- Magay Imre** (1942): A kábítószeresekkel való visszaélések elleni küzdelem feladatai, szervezete és eszközei. *Magyar Rendőr*, 2. 32–45.

Milliárdos marihuána-telepeket találtak. http://nol.hu/mozaik/milliardos_marihuana-telepeket_talaltak-322782
(A letöltés ideje: 2018. 04. 1.)

Mátyás Szabolcs (2011): A Debreceni Rendőrkapitányság kriminálgeográfiai elemzése. PhD-értekezés, Debrecen, 161 o.

Miklósi Márta (2016): De nehéz az iskolatáska...! Fiatalkorú fogvatartottak oktatási lehetőségei. In **Jancsák Csaba – Krémer András** szerk. (2016): *Kisvárosi fiatalok, kisebbségek, új sebezhetőségek. Csatlakozás az Európai Ifjúsági Térséghez 7.0.* Szeged, Európai Ifjúsági Kutató-, Szervezetfejlesztő és Kommunikációs Központ – Belvedere Kiadó. 99–110.

Nemzeti Drog Fókuszpont (2005): 2004-es ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról. 102 o. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nr_hu_2004.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 19.)

Nemzeti Drog Fókuszpont (2006): 2005-ös ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról, 2005. 121 o. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nr_hu_2005.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 19.)

Nemzeti Drog Fókuszpont (2007): 2006-os ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára. Nemzeti Drog Fókuszpont "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról. 93 o. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nr_hu_2006.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 19.)

Nemzeti Drog Fókuszpont (2008): 2007-es ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont: "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról. 105 o. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nr_hu_2007.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 19.)

Nemzeti Drog Fókuszpont (2009): 2008-es ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról. 135 o. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nr_08_hu.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 19.)

Nemzeti Drog Fókuszpont (2010): 2009-es ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról. 181 o. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nr_09_hu.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 19.)

Nemzeti Drog Fókuszpont (2011): 2010-es ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról. 182 o. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nr_10_hu.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 19.)

Németh Zsolt (1987): Kábítószeres és kábítószerpótló anyagok fogyasztásának büntetőpolitikai problémái. In Polt Péter szerk. (1987): *A kábítószer és a kábító hatású anyagok fogyasztásának büntetőjogi problémái.* Budapest. MTA Magyar Kriminológiai Társaság. 4–41.

Országos Kémiai Bizottsági Intézet (2006): A kábítószeres világ. Budapest, MTA Magyar Kriminológiai Társaság. 94 o. http://www.uzemdoki.hu/pdf/kabszer_teljes.pdf (A letöltés ideje: 2017. 02. 22.)

Pásztor Albert (2009): Beszámoló a Miskolci Rendőrkapitányság 2008. évi munkájáról. Évértékelő jelentés. Miskolc. 70.

Rácz József (1989): A drogfogyasztás sémájának társadalmi konstrukciója Magyarországon. *Alkohológia*, 1. 33.

Ritter Ildikó (2009): Bevezetés a kábítószer-gazdaságtanba I. http://www.okri.hu/images/stories/KT/KT_49_2012/009_ritter.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 13.)

Sikló György (1986): Az ifjúság védelmében. *Belügyi Szemle*, 3. 4.

Tarján M. Tamás (é. n.): Véget ér az első ópiumháború. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1842-augusztus_29_veget_er_az_első_opiumhaboru/ (A letöltés ideje: 2018. 04. 14.)

Tóth Antal (2007): A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar *megyében*. Doktori értekezés, Debreceni Egyetem Földtudományi Doktori Iskola, Debrecen, 250 o.

Zsadányi Zsuzsa (2012): A drogfogyasztás alakulása Magyarországon. <http://mipszi.hu/cikk/130309-drogfogyasztas-alakulasa-magyarorszagon> (A letöltés ideje: 2018. 02. 24.)

„Nem kell különösebb jóstehetség ahhoz [...], hogy a jövő a szintetikus vegyületeké”

(Bayer István [2000]: *A drogok történelme.*

A kábítószeres története az ókortól napjainkig. Budapest, Aranyhal Könyvkiadó)

II. A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS JELENKORI KIHÍVÁSAI

A fejezet a 2010 utáni hazai és nemzetközi kábítószer-kereskedelem főbb mérföldköveit és trendjeit mutatja be. Elsősorban azt, hogy milyen jelentősebb változások következtek be a kábítószerpiacon, és ezek milyen hatással vannak a rendészeti szervekre, az igazságszolgáltatásra, az egészségügyi és oktatási intézményekre. A fejezet bemutatja továbbá, hogy a dizájnerdrogok megjelenésével milyen új típusú kihívásokkal találták magukat szemben az egyes szervek, és e megoldandó feladatokra milyen válaszokat tudtak adni.

BEVEZETÉS

Napjainkban nagyon nehéz úgy elolvasni egy újságot vagy megnézni egy híradót, hogy ne szerezzük tudomást valamilyen kábítószerrel kapcsolatos eseményről. Nehéz azt pontosan megmondani, hogy mikor váltak a kábítószerrel kapcsolatos hírek a média híradásainak rendszeres részévé, azonban ha fellapozzuk a korabeli sajtót, akkor azt láthatjuk, hogy az ezredfordulót követő években szaporodtak meg a kábítószerrel kapcsolatos tudósítások.

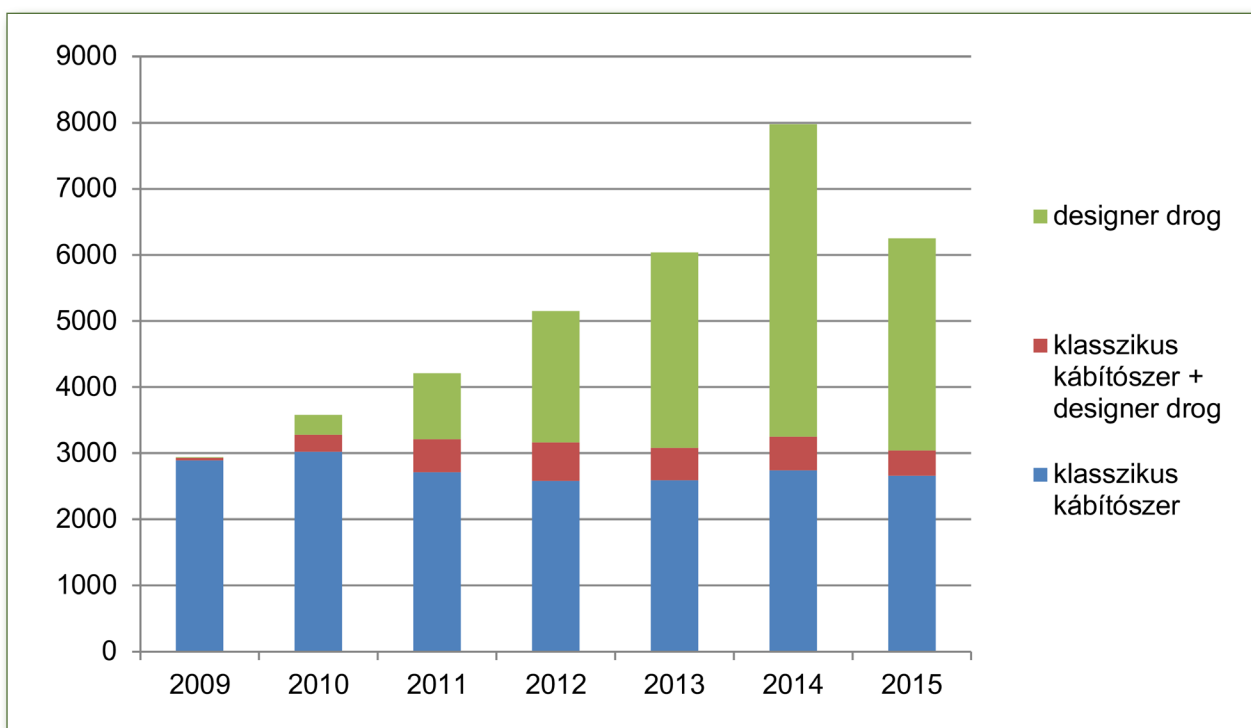
A kétezres évek első évtizedének éveiben jelentek meg az ún. dizájnerdrogok,²⁵ amelyek sajnos rendszeresen friss híreket szolgáltatnak az újságíróknak, így a kábítószerrel kapcsolatos hírek jóformán állandó részévé váltak a mindennapjainknak.

Számos olyan mérföldkő figyelhető meg a hazai kábítószer-bűnözés történetében, amely valamely okból kifolyólag gyökeres változást eredményezett a területen. Egyik ilyen mérföldkőnek a rendszerváltozás időszaka tekinthető (1989–90), amikor a határok megnyíltak, és szabaddá vált az utazás, ami mennyiségbeli és minőségbeli változásokat egyaránt eredményezett a hazai és a volt keleti blokk országainak kábítószerpiacán. A következő jelentősebb fordulópontra az új évezred első évtizedének végén következett be. A téma szakértői a lefoglalt kábítószerfajták alapján, rendszerint a 2010-es évet szokták megadni mint olyan esztendő, amely jelentős változásokat eredményezett a hazai kábítószerpiacon.

²⁵ A dizájnerdrogok (néha angolosan a „designer” írásmóddal is használatos) elnevezése az angol „design” (= tervezni) szóból származik, ugyanis az e csoportba tartozó kábítószeres molekulaszervezetét úgy tervezik meg, hogy az ne szerepeljen semmilyen tiltólistán. A dizájnerdrog Ujváry István szóhasználatában olyan „legális tudatmódosító”, amely egy „törvényre szabott” és „törvénykerülő” drogtípus (Ujváry 2012).

1. ÚJ TÍPUSÚ KÁBÍTÓSZEREK – ÚJ VESZÉLYEK – ÚJ KIHÍVÁSOK

Miért tekinthetjük a 2010-es esztendőt fordulópontnak? Azért, mert ebben az évben jelentek meg statisztikailag is érzékelhető esetszámban az ún. dizájn drogok.²⁶ 2009 nyarán bukkant fel hazánkban a mefedron nevezetű szer (ami akkor még nem minősült kábítószernek), amely néhány hónap alatt a legnépszerűbb szintetikus szer lett a piacon, megelőzve még a sokáig egyeduralkodónak számító amfetamint is (1. ábra). Ugyancsak a 2010-es évhez köthető a szintetikus kannabinoidok tömeges megjelenése is. Az új típusú szerek (dizájn drogok) népszerűségét mutatja, hogy a lefoglalt anyagok esetében a 2013. év harmadik negyedévének adatai szerint a dizájn drogok piaci részesedése már meghaladta a „klasszikus” kábítószerét (Nagy 2013). (A probléma nagyságát érzékelteti, hogy 2010–2011-ben a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet²⁷ vegyszereinek a lefoglalt anyagokból 40 (!) új hatóanyagot sikerült azonosítania [Nagy 2012b]). Az újfajta kábítószer megjelenése gyökeres változásokat eredményezett, és újfajta kihívások elé állította az egyes szerveket és intézményeket (Romposné Kovács 2013). A kialakult helyzet a korábbitól eltérő drogpolitika kidolgozását kívánta meg, nemcsak hazánkban, hanem a világ többi országában egyaránt (Sivadó 2014).

1. ábra: A „klasszikus” és „designer” szerek lefoglalásának száma 2009–2015 között

Forrás: Nemzeti Drog Fókuszpont 2016, 129.

²⁶ A Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet 2010-ben már beszámolt arról, hogy bár kis mennyiségben ugyan, de a leggyakoribb hatóanyagok mellett több új vagy korábban más megjelenési formájú hatóanyag is megtalálható a különféle tablettákban (pl. BZP, metamfetamin, GHB, MDPV, 4-fluoramfetamin) (Nagy 2010).

²⁷ Jelenleg: Nemzeti Szakértői és Kutató Központ.

Ugyancsak kérdésként merülhet fel, hogy miben rejlik a dizájnerdrogok veszélye? Mi az a tényező, amivel korábban nem kellett szembesülnie a társadalomnak? Az új típusú kábítószerben rejlő egyik legfőbb veszély az, hogy olyan új típusú (értsd: kémiai összetételű) drogok jelentek meg a piacon, melyeknél a legtöbb esetben nem ismert a pontos kémiai összetétel, így az emberi szervezetre gyakorolt élettani hatásuk sem kiszámítható. Nem lehet tudni azt, hogy a kábítószer-használó személyből az ismeretlen összetételű és új típusú kábítószer milyen reakciót vált ki. Zacher Gábor szavaival élve, a „boldog békeidők” kábítószerai (heroin, amfetamin, LSD, szipu stb.) „szerethetők voltak”, mivel viszonylag kiszámíthatók, illetve ismert hatásokkal és mellékhatásokkal rendelkeznek (Zacher). Ezzel szemben a 2010-es évek elején megjelent dizájnerdrogok hatása (különösen a hosszú távú hatásuk) és esetleges mellékhatásuk nem ismert, és sok esetben sajnos nem is jelezhető előre, ennél fogva könnyen túladagolhatók.

A dizájnerdrogokkal kapcsolatban ugyancsak kardinális problémaként jelentkezik a „klasszikus” kábítószerhez képest, hogy relatíve alacsony a beszerzési árak, így a kedvező árfekvés következtében még a társadalom alsóbb rétegei számára is könnyen elérhetővé váltak/válnak (1. táblázat). A fogyasztók számának ugrásszerű növekedése ezért új kihívások elé állította a bűnüldöző szerveket, az igazságszolgáltatást, az oktatási intézményeket és az egészségügyi intézményeket egyaránt. Ugyancsak komoly problémát jelent a hagyományos kábítószerrel szemben, hogy a dizájnerdrogok esetében gyorsabban alakul ki a függőség,²⁸ jellemzőbb az ún. politoxikáció,²⁹ és nagyobb százalékban okoznak pszichés mellékhatásokat.

Legvégül pedig említsük meg azt a szakértők által említett tény, miszerint az új pszichoaktív anyagok fantázianevei (köznapi elnevezései) nem köthetők minden esetben egy konkrét szerhez (pl. „MP”, „MP4”). Előfordul, hogy ugyanolyan név alatt teljesen más hatóanyag tartalmú szer kerül piacra, ami ugyancsak komoly kockázatokat rejt magában. A tabletták esetében szintén hasonló megállapítások tehetők; az alak, a szín és a mintázat más hatóanyag esetén is lehet azonos (Nagy 2012a, Nagy 2013).

Fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a kábítószerfajták átstrukturálódása ellenére sem szabad megfeledkezni a klasszikus kábítószerokról – még annak a pozitív ténynek az ismeretében sem, hogy ezen kábítószer túladagolása jelentősen csökkent az elmúlt években –, hisz e drogok továbbra is jelen vannak a hazai és a nemzetközi kábítószerpiacon, és a szakértők egyöntetű álláspontja szerint nem is várható, hogy belátható időn belül eltűnének a piacról.

Szertípus	Legalacsonyabb	Legmagasabb	Leggyakoribb	Átlag
marihuána (gr)	1000	5000	2500	2455
hasis (gr)	1000	5000	2500	2590
heroin (gr)	3000	25 000	5000	12 385
heroin (pakett)	3000	6000	5000	4263

²⁸ Az ENSZ Egészségügyi Világszervezet (WHO) megfogalmazása alapján a függőség (dependencia) „[f]olyamatos vágy és kényszer egy bizonyos viselkedés végrehajtására, illetve képtelenség arra, hogy ellenálljon ennek a vágnak. Drogfüggőség esetében ez a viselkedés a drog bevétele, míg a viselkedési addikciók esetében valamilyen viselkedés kényszeres végrehajtása” (Rác 2009, 21.).

²⁹ Több különböző pszichoaktív hatású szer egyazon alkalommal történő fogyasztása (Erdős 2015).

A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS ELLENI KÜZDELEM MINT STRATÉGIAI KIHÍVÁS A MAGYAR BŰNÜLDÖZÉSSEN

Szertípus	Legalacsonyabb	Legmagasabb	Leggyakoribb	Átlag
kokain (gr)	10 000	30 000	20 000	19 379
amfetamin (gr)	1000	5000	3000	2942
ecstasy (tabletta)	500	4000	2000	1745
metamfetamin (gr)	1500	5000	2000	2929
LSD (adag)	1000	10 000	2500	3000
metadon (20 mg)	500	6000	1000	2435
metadon (5 mg)	400	3000	1000	890
GBL (adag)	1000	6000	2000	2800
mefedron (gr)	800	8000	2000	3052
MDPV (gr)	1000	10 000	3000	3674
pentadron (gr)	1000	10 000	5000	3602
Spice/herbal (gr)	200	5000	1000	1040

1. táblázat: Kábítószeres utcai árai forintban (2015)

Forrás: Varga 2016 után Nemzeti Drog Fókuszpont 2016, 121.

2. A HATÓSÁG ELŐTT JÁRVA, AVAGY A VÉGET NEM ÉRŐ ÖRDÖGI KÖR

A dizájnertdrogok esetében a hatóságok sajnos csak követni tudják a kábítószerpiac történéseit, elébe sohasem tudnak kerülni. Ennek elsődleges oka ugyanis, hogy az újonnan megjelenő vegyületek kémiai összetételüket tekintve egy már tiltólistán szereplő vegyülethez képest minimális szerkezeti változtatáson esnek át, ezért azok nem minősülnek tiltott szernek. A minimális szerkezeti változtatás azt eredményezi, hogy a korábbi anyag a hatását megőrzi ugyan, azonban nem büntethető, mivel nem szerepel a tiltólistán. A hazánkban jelenleg hatályos szabályozás szerint ezért nem konkrét vegyületekre van tilalom, hanem törzsképletekre (az új pszichoaktív anyagok ún. generikus szabályozása) (Romposné Kovács–Csesztregi 2017). Azt viszont látni kell, hogy olyan nagy a törzsképletek esetében is a kémiai variációk száma, hogy még ezzel a szigorú és előremutató szabályozással is csak néhány lépéssel lemaradva tudják a bűnüldöző és igazságszolgáltató szervek követni a kábítószerpiac változásait (Romposné Kovács 2017).

Tehát egy rövid ideig (általában néhány hónapig) büntetlenül lehet forgalmazni egy újonnan piacra dobott dizájnertdrogot, mivel annak szerkezetét nem fedi le a tiltólista. Miután viszont a hatóságok tudomást szereznek arról, hogy egy új szerkezetű anyag (dizájnertdrog) került a piacra, akkor az felkerülhet a tiltott anyagok listájára.³⁰ Ezt

³⁰ A hatóság által lefoglalt kábítószer minden esetben a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ (a továbbiakban: NSZKK) szakértőihöz kerül vizsgálatra. Ha a vizsgálatok során bebizonyosodik, hogy új típusú dizájnertdrogról van szó, akkor az emberi erőforrások minisztere egy EMMI rendeletben új pszichoaktív anyaggá minősíti az új vegyületcsoportot, ezáltal büntethetővé válik a forgalmazása.

követően az alvilág vegyészei újabb módosítást hajtanak végre egy már ismert kábítószeren (pl. lánchosszabbításal vagy az alapvázhhoz kapcsolódó csoportok helyének a megváltoztatásával [Ujváry 2013]), hogy néhány hónapig ismét büntetlenül tudják árulni az új pszichoaktív anyagot. Sajnos ez egy olyan ördögi kör, ami sohasem záródik be, mindig újakezdődik, és az alvilág mindig a bűnüldöző szervek előtt fog járni néhány lépéssel.

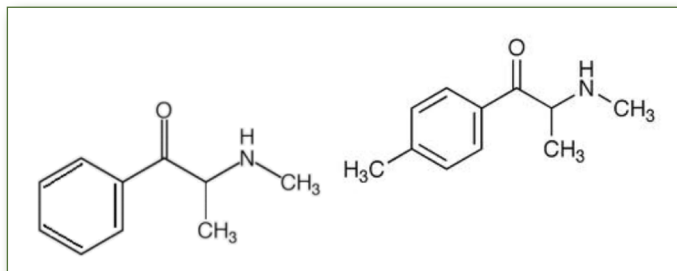
Az új pszichoaktív anyagok³¹ listáját a 2012. április 3-ától hatályba lépett, *a kábítószerekkel és pszichotrop anyagokkal, valamint az új pszichoaktív anyagokkal végezhető tevékenységekről, valamint ezen anyagok jegyzékre vételéről és jegyzékeinek módosításáról* szóló 66/2012. (IV. 2.) Korm. rendelet 1. mellékletének C) fejezete tartalmazta (A „C” fejezet megnevezésére a szakszargon rendszerint a „C jegyzék” kifejezést használta.) Azért, hogy az újonnan beazonosított pszichoaktív szerek még gyorsabban tiltólistára kerülhessenek, a listára történő felvétel a kormány hatásköréből 2015. január 1-jétől az emberi erőforrások miniszteréhez került, így jelenleg *az új pszichoaktív anyaggá minősített anyagokról vagy vegyületcsoportokról* szóló 55/2014. (XII. 30.) EMMI rendelet 1. mellékletében található az új pszichoaktív szereknek minősített hatóanyagok.

Az 1. melléklet (és korábban a „C” jegyzék is) tehát az új pszichoaktív anyagok jegyzéke, ahol több vegyületcsoport található kémiai meghatározással, illetve egyedileg nevesített vegyületek, amelyek szerkezetileg nem esnek a generikus szabályozás alá. „A vegyületcsoportok leírása meghatározza a csoportra jellemző közös szerkezeti részt (törzsképletet), továbbá azt, hogy annak mely helyeihez milyen további szerkezeti részek kapcsolódnak/kapcsolódhatnak” (Nagy 2012b, 2.). Az 1. mellékletben kizárólag az új pszichoaktív anyagok szerepelnek, vagyis az anyagok, melyek nem szerepelnek a 66/2012. (IV. 2.) Kormányrendelet 1. mellékletének „A” (Kábítószeres jegyzéke) és „B” jegyzékében (Pszichotrop anyagok jegyzéke). Ez alapján például az amfetamin vagy az MDMA már nem lehet új pszichoaktív anyag (annak ellenére, hogy számos dizájnertdrogban hatóanyagként szerepelnek), mivel korábban már kábítószernek minősítették őket (Nagy 2012b). Amennyiben pedig egy új hatóanyag nem szerepel az 1. mellékletben (vagyis az új pszichoaktív anyagok listáján), mivel újfajta alapváz jellemzi, úgy az NSZKK jogszabályi kötelezettségéből adódóan értesítéssel él a szükséges hazai szervek és az európai kábítószer monitorozó központ felé (Nagy 2013).³²

A „megtervezett” vegyületre példaként hozhatjuk fel a metkatinon és a mefedron esetét, bár ebben az esetben évtizedekkel ezelőtt történt az új vegyület szintetizálása. A metkatinon (vagy más néven efedron) már 1926 óta ismert, az 1930-as években a Szovjetunióban a depresszió kezelésére használták. Efedrinből kálium-permanganátos oxidációval házilag is elkészíthető, azonban számos komoly mérgezést és a Parkinson-kórhoz hasonló tüneteket produkált, ezért használata az orvostudományban visszaszorult. A vegyület 1995 óta nemzetközi ellenőrzés alá esik. A metkatinon szerkezeti rokona a mefedron, amit 1929-ben írtak le először, kábítószerként viszont csak 2007-ben jelent meg először, Izraelben (NeoDove néven). Hazánkban 2009-ben találtak vele elsőként, 2011-ig gyakorlatilag legális szerként volt jelen, mivel nem szerepelt semmilyen tiltólistán. A két kábítószer között a különbség mindössze a CH₃ metilcsoport (Ujváry I. 2010, Péterfi 2013) (2. ábra).

³¹ „Új pszichoaktív anyag: az új pszichoaktív anyaggá minősített anyagokról vagy vegyületcsoportokról szóló miniszteri rendeletben szereplő anyag vagy vegyületcsoport” [66/2012. (IV. 2.) Korm. rendelet]. Ezen vegyületek döntően szintetikus anyagok, csupán három természetes, növényi eredetű anyag szerepel a listán (harmin, ibogain, szalvinorin) (Ujváry 2013).

³² Miután az NSZKK Kábítószervizsgáló Szakértői Intézetének munkatársai megküldik az Emberi Erőforrás Minisztérium felé a formális jelzést, hogy új pszichoaktív anyagot vizsgáltak, már csak a közigazgatási rendszeren belüli információáramlás, illetve az ügyiratkezelés bürokratikusága határozza meg a tiltólistára való felkerülési idejét (Dr. Nagy Júlia és Dr. Csesztregi Tamás szóbeli közlése alapján Bezsenyi 2018).

2. ábra: A metkatinon (efedron) és a mefedron szerkezeti képletei

Forrás: Péterfi 2013, 14.

3. A RENDÉSZET ÚJ TÍPUSÚ KIHÍVÁSAI

Az alfejezet címválasztásában a „rendészet” szó nem véletlen, hanem természetesen tudatos választás volt, hiszen nemcsak a fegyveres rendvédelmi szervek számára jelent új típusú kihívást a dizájnertitok okozta megváltozott környezet, hanem a többi rendészeti szerv számára is. Gondolhatunk az önkormányzati rendészet, a magánrendészet, sportrendészet stb. területére, ahol ugyancsak új típusú stratégia kidolgozása vált szükségessé az elmúlt száz egy évtized történéseit figyelembe véve.

3.1. Intézkedés a kábítószer fogyasztóval szemben

Az egyik legfontosabb új típusú kihívás közé sorolható, hogy a szerhasználóval szemben fogatosított intézkedés sikeresen legyen befejezhető. Mint arról a korábbiakban már említést tettünk, a dizájnertitok esetében nehezen kiszámítható az, hogy a kábítószer milyen hatást vált ki a fogyasztóból. Az intézkedő rendőrnek (vagy egyéb szerv alkalmazottjának) ezért mindenképpen fel kell ismernie a kábítószer hatása alatt álló személy testi és pszichikai tüneteit. Közterületi szolgálat esetén intézkedéskor az észlelhető jegyeket azonnal le kell szűkíteni az adott kábítószer típusra jellemző jelekre (Rácz 2009).³³ Sok esetben őriöngő, önkívületi állapotban lévő, agresszív emberekhez riasztják a rendőrséget, illetve a mentőszolgálatot (lásd a keretes írást). Ilyen esetekben a két szerv közös erővel, legális fizikai erőszakot alkalmazva tudja csak megfékezni a rendőri intézkedésnek ellenálló személyt.

³³ „Az intézkedő rendőr elől rejtve marad mindaz, ami az addiktológus, a pszichológus vagy a szociológus előtt feltárul. A helyszínen intézkedő rendőr nem tudja megítélni azt, hogy az intézkedés alá vont személy szociokulturális viselkedésében vagy fiziológiai állapotában van-e valamilyen hátrányos változás, ami kábítószer-használatra utal. Egy-egy közterületi intézkedés során a rendőr csak az adott helyen és időben észlelt eszközök és személyi jelek alapján tudja eldönteni, hogy kábítószer-élvezővel áll-e szemben, vagy sem, és ennek alapján milyen – a helyzettel adekvát – intézkedést tegyen” (Rácz 2009, 324.).

Az intézkedés sikeres lefolytatása kétirányú problémaként jelentkezik. Egyrészt az őrző ember megfékezése során időnként előfordul, hogy az intézkedő rendőr maga is sérül fizikailag. Sok esetben vérző, hányadékkal, fekáliával és vizelettel szennyezett emberrel szemben kell intézkedni, ami komoly egészségügyi kockázatokkal járhat (pl. hepatitis, AIDS, tbc). Sajnos kijelenthetjük, hogy intézkedéstaktikai szempontból erre a legtöbb rendőr jelenleg nincs felkészülve (felkészítve). Másrészt pedig az intézkedés alá vont esetében is alapvető elvárás, hogy az intézkedés szakszerű és jogszerű legyen, hogy az intézkedés alá vont sérülésmentesen vagy a lehető legkisebb sérüléssel zárja az intézkedést.

Az intézkedés során a neuralgikus kérdések közé sorolható az eljárás alá vont vagyontárgyainak a védelme. A fogyasztó állapotából adódóan nem képes a vagyontárgyait megfelelő módon kontrollálni, és majd csak a kábítószer hatásának elmúltával döbben rá arra, hogy értékei hiányoznak. A szerhasználó számos esetben az intézkedő rendőrt vagy a mentőszolgálat munkatársait gyanúsítja a vagyontárgyai eltulajdonításával. Ennek kivédése érdekében rendkívül fontos az intézkedés pontos dokumentálása (pl. videókamerával), illetve az intézkedés alá vont vagyontárgyainak pontos számbavétele.

A dizájnertdrogok megjelenése óta egyre gyakoribb a magatehetetlen, önkívületi állapotban lévő személlyel szembeni intézkedés. Ilyen esetben is előállítást, és nem biztonsági intézkedést kell foganatosítanunk, mivel az elsődleges cél, hogy a hatóság sikeresen folytathassa le a későbbiekben az eljárást. Természetesen ilyen esetben is az elsődleges az egészségügyi intézménybe történő azonnali beszállítás, azonban ez nem befolyásolhatja az előállítás foganatosítását (Rácz 2009).

Ismét egy meztelenül őrző emberhez riasztották a rendőrséget Budapesten – derült ki az RTL Klub híradójából, amelynek stábja épp a környéken forgatott. A férfi a VIII. kerületben, a Népszínház utca és a Teleki tér találkozásánál lévő villamosmegállóban kelt ki magából, a szemtanúk szerint olyan volt, mintha pánikrohama lenne, vagy menekülne valami elől.

A rendőrök pokrócot terítettek rá, vízzel locsolták, és próbálták megnyugtatni, a felvételen látszik, ahogy egyikük a kétségbe esett férfi fejét simogatja.

A Péterfy Sándor Utcai Kórház toxikológiájára szállították, ahol a férfi bevallotta, hogy háromféle drogot fogyasztott, az egyik közülük a „zene” nevű dizájnertdrog, ami a megkérdezett szakértő szerint paranoiát, rettegést okoz.

A közelmúltban több hasonló eset borzolta a kedélyeket Budapesten. Az egyik, amikor a Bazilikánál a fenekében turkált az őrző, nemrég pedig a Kossuth téren verte ki a biztosítékot ezzel valaki. De haláleset is történt már dizájnertdrogok miatt, a 21 éves F. Tamás a Blaha Lujza téren lett rosszul, az „Évi” és a „zene” nevű szereket fogyasztotta.

Megint meztelenül őrzőgött egy drogos Budapesten

(https://index.hu/belfold/2014/08/07/megint_meztelenul_orjongott_egy_drogos_budapesten/)

Mint arra Tihanyi Miklós rámutat, a helyszínen intézkedő rendőr szakmai felkészültsége egy későbbi eljárás sikeres zálogát jelentheti. Rendkívül fontos ezért a kábítószer-használati szokásoknak, a használatához szükséges eszközöknek – ezek többnyire legális használati tárgyak (pl. kanál, citrompótló tableta, C-vitamin tartalmú pezsgőtableta, simítózáras műanyag zacskó) –, továbbá a kábítószeres elsődleges és másodlagos hatásainak³⁴ az ismerete. Külö-

³⁴ „Elsődleges hatásoknak azokat tekintjük, amelyekért tulajdonképpen a kábítószeret fogyasztják, a másodlagos hatásokat pedig az eredményezi, hogy az agy ingerület-átvivő vegyületei próbálják ellensúlyozni, illetve fiziológiás állapotra visszahozni a kábítószer által okozott hatástani kitérést”(Rácz 2009, 325.).

nösen igaz ez a dizájnerdrogoknál, ahol a legtöbb esetben nem is található a ruházatátvizsgálás, a csomagátvizsgálás vagy a házkutatás során semmilyen illegálisnak minősülő tárgy (számos esetben csak illatosítókat, füstölőket, tápoldatokat stb. lehet találni).

Már az előállítást követően figyelni kell az intézkedést foganatosító rendőrnek arra, hogy a szerhasználónál akár rövid idő elteltével is jelentkezhetnek már elvonási tünetek, aminek során rendkívüli intézkedések megtétele szükséges. A kábítószer-fogyasztóval történő intézkedés kapcsán Tihanyi megjegyzi továbbá, hogy megkönnyíti a kommunikációt az intézkedő rendőr részéről, ha ismeri a szlengkifejezéseket. Az idézet gondolat megírásakor a dizájnerdrogok még csak töredékét adták az ismertté vált kábítószeres bűncselekményeknek, és mindössze néhány hagyományos kábítószer esetében tette gondolatait a szerző. Napjainkban, a dizájnerdrogok világában viszont számos olyan újfajta pszichoaktív szer létezik, emiatt megsokszorozódott a használt szlengkifejezések száma. Bármilyen intézkedés foganatosítása során elengedhetetlen tehát ezen új keletű szlengkifejezések ismerete, mivel így lehet megtalálni a leggyorsabban a „közös nyelvet” az eljárás alá vonttal, ezáltal fogja „partnernek” tekinteni az eljárás alá vont a hatóság tagját. Ennek köszönhetően fogja tudni a rendőr érdemben értékelni a hozzá eljutó információkat (Rácz 2009).

A szerhasználó személlyel szembeni intézkedés során figyelembe kell venni, hogy a kábítószer hatására a fájdalomküszöb olyan mértékben megemelkedik (az új pszichoaktív szerek esetében ez hatványozottan jelentkezhet), hogy az intézkedés során használt kényszerítő eszközök (gázspray, rendőrbot) sok esetben hatástalannak bizonyulnak, mivel azok „csak” fájdalomkötésre alkalmasak, nem pedig a fizikai erőszak megtörésére (bizonyos esetekben ez a megállapítás még a löfegyverre is igaz) (Rácz 2009).

Az intézkedések szakszerűségének növelése érdekében elengedhetetlen, úgy a rendvédelmi szervek, mind az egyéb rendészeti szervek esetében a folyamatos továbbképzés (elméleti és gyakorlati [intézkedéstaktikai] képzés), mivel kizárólag ezáltal garantálható csak a szerhasználóval szembeni szakszerű és jogszerű intézkedések számának növekedése.

3.2. Az új pszichoaktív anyag és a szerfogyasztó felismerésének nehézségei

A felismerés nehézségei két irányból jelentkeznek. Egyrészt az intézkedő rendőrnek fel kell ismerni az újfajta kábítószereket (új pszichoaktív anyagokat), illetve fel kell ismernie azt, hogy akivel szemben intézkedik, kábítószer hatása alatt áll-e vagy sem. Az elmúlt szűk egy évtized történéseit figyelve azonban ez egyre nagyobb nehézségekbe ütközik.

A „boldog békeidőkben” egyértelmű volt az, hogy mit keres a rendőrség, ugyanis a kábítószer megjelenési formája egyértelmű volt. Mára ez sajnos jelentősen megváltozott. Olyan, hétköznapiak álcázott termékek tartalmaznak kábító hatású anyagokat, amelyek felismerése és felfedése számos esetben nehézségekbe ütközik (gondolhatunk itt füstölőkre, fürdőszókra, potpourrira, ékszersztítóra, növényi tápszerekre stb.), így kérdéses az, hogy egy rendőri intézkedés során (pl. ruházatátvizsgálás, házkutatás) képes-e felismerni a hatóság tagja a kábítószer-nyanús anyagot.³⁵

³⁵ A kábítószer felismerését egyes esetekben még a szakemberek számára is extrém módon megnehezítik. „A kokaint például nemcsak por-ként, hanem vizes oldat formájában borospalackokban, sőt, szilárd anyagként műanyagba beolvasztva is csempézik” (Rácz 2009, 104.).

A rendőri intézkedések során ugyancsak a kulcskérdések közé sorolható, hogy az intézkedő rendőr felismeri-e azt, hogy kábítószerrel használó személlyel szemben intézkedik-e vagy sem (lásd: a kábítószer elsődleges és másodlagos hatásainak a felismerése). Sajnos azt kell mondani, hogy a jelenlegi rendőri képzésben (közép- és felsőfokú képzésben egyaránt) ezen a területen nem szereznek a hallgatók kellő mélységű ismereteket. Ezeket csak évek során, a gyakorlatban tudják megtanulni, amin feltétlenül változtatni szükséges.

3.3. A nyomozati munkát nehezítő tényezők

Az elmúlt évek trendjeit figyelve, a bűnözők szervek munkáját nagyban nehezíti az a tény, hogy a hagyományos kábítószerkereskedők (*dealerek, dílerok*) egyre kevésbé vannak jelen a kábítószerpiacon, és sok esetben a világhálóról megrendelt kábítószerrel csomagküldő szolgáltatókon keresztül, pizzarendelés stb. során kézbesítik, ami a felderítés hatékonyságát nagyban csökkenti. A kábítószer-kereskedők számának visszaszorulása önmagában pozitív tényként értékelhető, azonban ez jelentősen mérsékli a kábítószer árát, hisz a kereskedő nem teszi rá a saját hasznát, ami a szerek árának csökkenését eredményezi, ezáltal szélesebb kör számára válnak elérhetővé az új pszichoaktív szerek.

Az értékesítés sajátos formája, amikor kvázi legálisan, ajándékboltoknak álcázott kereskedelmi egységekben lehet megvásárolni az illatosítónak, füstölőnek, fürdősónak stb. tűnő pszichoaktív tartalmú termékeket (lásd Amsterdam Shop-jelenség). A csomagoláson természetesen a termék valódi rendeltetése nem szerepel, sőt a legtöbb esetben kifejezetten tiltják az emberi fogyasztást (Sivadó 2017b).

A nyomozati munkát az új pszichoaktív szerek megjelenése előtt mindenképp elősegítette az a tény, hogy a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményeket és egyéb jogsértéseket viszonylag koncentráltan, jól behatárolható területi egységeken követték el. Sokáig igaz volt az a megállapítás, hogy a kábítószerrel kapcsolatos jogsértések tipikus nagyvárosi deliktumok. E megállapítás napjainkban már nem állja meg a helyét, mivel jelentős területi átrendeződés zajlott le a kábítószerpiacon. Még a rendszerváltozás idején is főként nagyvárosi gondként emlegették a kábítószer-problémát (főként Budapest, majd a vidéki nagyvárosok esetében jelentkezett problémaként), amely később városi problémává nőtte ki magát. Az elmúlt néhány évet vizsgálva pedig már településtípustól függetlenül, országos problémaként jelentkezik, mivel bárhol elérhető és beszerezhető az új típusú kábítószer. A kábítószerpiacnak ez a dekoncentrációja tette szükségessé, hogy gyakorlatilag minden területi rendészeti, egészségügyi, oktatási stb. szervnél legyen olyan szakvonalas szakember, aki érdemi ismeretekkel rendelkezik e speciális ismereteket követelő területen. S kijelenthetjük azt is, hogy a legtöbb területen sajnos már nem elegendő csak egy-egy, a témában járatos szakember foglalkoztatása. Gondolhatunk például a rendőri munkára, ahol bármelyik intézkedésre jogosult rendőr találkozhat szerhasználóval, de megemlíthetjük volna a mentőszolgálat munkatársait, a pedagógusokat, vagy a zenész-táncos szórakozóhelyen dolgozó rendészeket egyaránt, akik számára ugyancsak nélkülözhetetlen a kábítószerrel kapcsolatos ismeretek elsajátítása.

4. AZ ÚJ PSZICHOAKTÍV SZEREK FORRÁSAI

A fentiekben említettük, hogy jelentős dekoncentrációs folyamat történt hazánkban, és napjainkra gyakorlatilag minden településtípuson elérhetővé és beszerezhetővé váltak a különféle kábítószeresek. Ennek számos okát tárhatjuk fel. Részben társadalmi okai vannak; így gondolhatunk többek között az urbanizáció folyamatára, amelynek következtében a városi életmódnak negatív hatásai mára megjelentek a rurális településtípusokon is.

A területi átrendeződés azonban nemcsak országos szinten, hanem Európában is bekövetkezett. A rendszerváltozást megelőzően és az azt követő néhány esztendőben hazánkban gyakorlatilag elhanyagolható volt az előállított kábítószer mennyisége, így sokáig a külföldről származó kábítószeresek domináltak.³⁶ A 2000-es évek közepétől jelentek csak meg fokozatosan a hazai illegális marihuánakertészetek,³⁷ illetve a szintetikus kábítószeres előállítására alkalmas laboratóriumok,³⁸ melyek szinte kizárólag csak a hazai piacra termeltek. A hazai forrásokkal kapcsolatban kijelenthetjük, hogy nem elégségesek a hazai igények kielégítésére, ezért jelentős „importra” szorulunk. A hazai kábítószerpiac történetében mérföldkőnek tekinthető az európai uniós csatlakozás, amely nagyban megkönnyítette a kábítószerfutárok dolgát, és a csatlakozást követően jelentős mennyiségű kábítószer áramlott be az országba (bővebben lásd *A kábítószer-bűnözés Magyarországon 2010 előtt* című fejezetet).

A dizájnerdrogok esetében napjainkban két nagy szállító országra „támaszkodhatnak” a világ kábítószer-fogyasztói. A legnagyobb előállító Kína, ahol a dizájnerdrogok nagyobb részét szintetizálják (Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja 2017), a kisebb részét pedig Indiában állítják elő. Mindkét országban az olcsó munkaerő és az olcsó alapanyagárak teszik lehetővé, hogy nagy tömegben és olcsón állítsanak elő kábítószereseket. A világháló segítségével az alapanyagokat és/vagy a kész kábítószereset pedig bárki megrendelheti. A dizájnerdrogok beszerzésének forrásai továbbá a már a fentiekben is említett hazai laboratóriumok, illetve olyan internetes áruházak, ahol fürdőszónak, füstölőnek, illatosítónak, ékszer tisztítónak stb. álcázott termékek kaphatók. Ezek a termékek természetesen nem a feliraton feltüntetett célra készültek, hiszen valamilyen pszichoaktív szert tartalmaznak. Ez a törvényeket kijátszó kereskedelmi gyakorlat az Amsterdam Shopokkal indult (lásd a keretes írást), amelyek egy részét 2011-ben hatóságilag ideiglenesen bezáratták. (Az ország több nagyvárosában is működött ilyen névvel kereskedelmi egység.) A boltok bezárásával az ún. Amsterdam Shop-jelenség továbbra sem szűnt meg, hisz a tankönyv kéziratának lezárásának idején is (2018 június) számos ilyen webáruház (néhányik továbbra is ilyen névvel!) található az országban.

³⁶ 2004-ig szinte kizárólagosan Nyugat-Európából (főként Hollandiából) kerültek hazánkba az amfetaminok. 2004-ben kezdtek a volt Jugoszláviában szintetikus kábítószereseket előállítani, amelyek jórészt a magyar piacra kerültek.

³⁷ A marihuánával és a hasissal kapcsolatban gyakorta lehet hallani a „lány” vagy „könnyű” drog kifejezést. Jelen kiadvány szerzője tartózkodik e kifejezésektől, mivel részben tudománytalan, másrészt pedig e kifejezések olyan országok joggyakorlatában használatosak, amelyek a Magyarországinál liberálisabb drogpolitikát folytatnak (pl. Hollandia), és ezáltal különböztethetik meg az egyes kábítószereseket ilyen kategóriák szerint. Hazánkban a jelenleg hatályos jogszabályok értelmében az illegális kábítószeresek ilyen módon való megkülönböztetése nem létezik (Rácz 2009).

³⁸ A „laboratórium” elnevezés megtévesztő és félrevezető lehet. A nyomozó hatóság által felderített laboratóriumok a legtöbb esetben kezdetleges technikai felszereltségű konyhát, pincét stb. takarnak, s nem a közvélekedés szerinti steril laboratóriumot (bővebben lásd Rácz 2009).

Amint arról mi is beszámoltunk, az Amsterdam Shop budapesti és debreceni üzletében is árulnak illatosítót, amit a vásárlók – szinte kivétel nélkül tizenéves fiatalok – elszívnak, így az marihuánához hasonló hatást vált ki: eufóriát, jókedvet, a tér- és időélmény megváltozását okozva. Több, a boltból távozó fiatalot is megkérdeztünk, egyikük sem illatosítónak használta a növényi darálékot. A boltban árult anyagok nincsenek fenn a kábítószeres listáján, a rendőrség azonban nyomozást indított, Budapesten pedig a jegyző bezáratta az üzletet.

Debrecenben is vizsgálat indult. Szeptemberben az önkormányzat egy névtelen bejelentés után helyszíni szemlét tartott a boltban. Kevés emléktárgyat, viszont annál több kis zacskót találtak apró darálékkal. A hivatal úgy döntött, megtiltják a forgalmazást – az ügyet a kormányhivatal is vizsgálja.

A jegyző lépett, bezáratta a boltot

A Dehir.hu azonban úgy értesült, Szekeres Antal, Debrecen jegyzője nem várta meg a vizsgálat végeredményét, s azonnali hatállyal bezáratta az Amsterdam Shop üzletét. Értesítéseinket Gulyás Tünde, az önkormányzat igazgatási osztályvezetője megerősítette. Mint elmondta, az erről szóló határozatot pénteken el is küldik az üzlet tulajdonosának, akinek akkortól kell bezárnia az üzletét, mikor átveszi a határozatot. A tulajdonos élhet fellebbezéssel, de amíg azt el nem bírálják, nem nyithat ki.

Gulyás Tünde osztályvezető elmondta, a rendőrség kereste meg az önkormányzatot, mivel az ügyben eljárás indult, a szervezett bűnözésről szóló törvény pedig lehetőséget ad a jegyzőnek, hogy bezárasson egy üzletet.

Ha bebizonyosodik, hogy kábítószer jellegű anyagokat árultak fiataloknak, akkor nemcsak az Amsterdam Shop tulajdonosa, hanem a budapesti és a debreceni bolt dolgozói is börtönbe kerülhetnek. Az a felnőtt ugyanis, aki fiataloknak bódító hatású szert ad el, vagy csak segédkezik benne, három év börtönt is kaphat.

Rituper Tamás: Bezáratta a jegyző a debreceni Amsterdam Shopot
(<http://www.dehir.hu/bulvar/bezaratja-a-jegyzo-a-debreceni-amsterdam-shopot/2011/10/21/>)

5. A PSZICHOAKTÍV ANYAGOK MEGNEVEZÉSÉNEK SZEMANTIKAI PROBLÉMÁI

Mindenképp érdemes tisztázni és definiálni a magyar nyelvben jelenleg használatos, a kábító hatású szerek megnevezésével kapcsolatos kifejezéseket, mivel ezek használata semmiképp sem lehet opcionális. Sajnos, sokszor még szakmai jellegű munkákban is lehet találkozni hibás szóhasználattal, amelyek azonkívül, hogy szakmaiatlanok, félrevezetők is egyben. A félreértéseket és a hibás szóhasználatot csak tovább fokozta a dizájnerdrogok megjelenésével bevezetett új meghatározás, az „új pszichoaktív szer” fogalma, ezért jelen fejezetben van a leginkább létjogosultsága e fogalmak tisztázásának. A központi idegrendszerre ható kémiai anyagokra jelenleg az alábbi kifejezéseket használják: kábítószer, drog, pszichoaktív szer, pszichotrop anyag,³⁹ új pszichoaktív szer.⁴⁰

³⁹ Minden olyan szer, amely befolyásolni képes (izgatni vagy nyugtatni) az ideg- és elmeállapotot.

⁴⁰ Érdemes talán megjegyezni, hogy a központi idegrendszerre ható szerek hivatalos megnevezései mellett több száz olyan szlengkifejezés is található, amely ugyancsak a kábítószeres megnevezésére használatos. Jelen kiadvány ezek részletes ismertetésével nem foglalkozik, azonban különösen a rendészeti területen dolgozóknak szükséges lehet a legismertebb kifejezések ismerete. Néhány tucatnyi az ismertebb kifejezések közül megtalálható az alábbi kiadványban: Rácz József szerk. (2009): *Rendészeti ismeretek a kábítószer-problémával kapcsolatban*.

A hétköznapi szóhasználatban talán a leggyakoribb kifejezésnek a „kábitószer” megnevezés tekinthető. Kábítószerek az „olyan jelentős élettani hatású anyagok, melyekről általánosságban elmondható, hogy az emberi szervezetbe jutva eufórikus állapotot vagy hallucinációkat váltanak ki, a központi idegrendszerre serkentő vagy nyugtató hatással vannak, és rendszeres szedésük függőség kialakulásához vezethet. A kábítószert kifejezés egyben büntetőjogi kategória is, melybe csak azok a központi idegrendszert befolyásoló anyagokat értendők, amelyeket az elfogadott nemzetközi egyezmények alapján az egyes országok jogszabályai annak nyilvánítanak” (RTSZL [Balláné] 2018).⁴¹ Sokan a kábítószert és a drog kifejezést szinonim kifejezésként használják, helytelenül. Drog alatt ugyanis nem feltétlenül kell büntetőjogi értelemben véve illegális szereket érteni. A drog alatt is a központi idegrendszerre ható szereket (anyagokat) kell értenünk, azonban ezek egy része legálisnak tekinthető. Gondolhatunk például a kávéra vagy a teára, amelyek ugyancsak a központi idegrendszerre ható drogot, a koffeint tartalmazzák. De a gyógyszerészetben a szárított növényi részek megnevezésére szintén a „drog” szót használják.⁴²

Mára hasonló helyzet alakult ki a dizájnertrog kifejezés kapcsán is. Erdős Ákos a következőket jegyzi meg ezzel kapcsolatban: „Napjaink szóhasználatában az új pszichoaktív anyag és a dizájnertrog fogalma összemosódott. Megjegyzem azonban, hogy bár nem alaptalan e két kifejezés illetően történő értelmezése, a dizájnertrog mégis egy tágabb fogalmat jelöl. Dizájnertrognak nevezzük ugyanis az összes olyan anyagot, amelynek jellemzői – élettani hatásait, farmakológiáját, hatásmechanizmusát tekintve – nagyon hasonlítanak valamely kábítószert tulajdonságaihoz, vagy megegyeznek azokkal, azonban szerkezeti struktúrájuk révén mégis új anyagnak minősülnek, és így a jogi szabályozáson kívül esnek. Ezen értelmezés tekintetében a dizájnertrogok közé sorolhatjuk a különböző – régóta ismert – amfetaminszármazékokat is [...] Úgy vélem, hogy e fogalmak összemosásának hátterében az állhat, hogy a dizájnertrogok sokszínűségében és funkciójában rejlő lehetőségek kiaknázása az új pszichoaktív anyagok elterjedésével vált teljessé” (Erdős 2015, 13.).

A fenti anomáliák kiküszöbölése érdekében ezért célszerűbb a „pszichoaktív szer” kifejezés használata. E kifejezést ugyancsak a központi idegrendszerre (vagyis az agyon és a gerincvelőn keresztül fejt ki a hatását) ható anyagok megnevezésére használják, azonban ez sem tesz különbséget a legális és az illegális szerek között (Rácz 2009).

Tovább fokozva a fentiekben vázolt szemantikai zűrzavart, érdemes megjegyezni azt is, hogy a számos esetben használt „tiltott kábítószert” kifejezés is félrevezető lehet bizonyos esetekben, mivel a kábítószerek használata sok esetben nem tiltott, mivel azok döntő többségét használják pl. az orvostudományban. Az orvosi alkalmazáson kívüli felhasználása tiltott csak tehát. A rendészeti szaknyelvben a félreértések elkerülése végett és az egyértelműség kedvéért a „kábitószer” kifejezés használata javasolt, mivel ez olyan kémiai anyagok megnevezését takarja, amelyek megtalálhatók az illegális szerek listáján (Rácz 2009).

⁴¹ „Tudomásul kell vennünk, hogy a nemzetközi egyezmények nem tartalmaznak kábítószert, valamint pszichotrop anyag definíciókat, ezért ezek a kifejezések jogi fogalmak: kábítószertnek az az anyag számít, amely az 1961-ben New Yorkban aláírt Egységes Kábítószert Egyezmény hatálya alá esik, pszichotrop anyagnak pedig az, amelyik az 1981-ben Bécsben elfogadott Pszichotrop Anyagokra vonatkozó Egyezmény jegyzékein szerepel. [...] a kannabisz kábítószert, de hatóanyaga, a tetrahidro-kannabinol (THC) az pszichotrop anyag” (Bayer 2000, 14.).

⁴² Drog: pszichoaktív szer, köznapi értelemben a drog kábítószert jelent, a gyógyszergyártásban szárított növényi vagy állati eredetű anyagot, esetleg olyan oldatot, amely hatóanyagot tartalmaz (Bóji László) 2018): *Rendészettudományi Szaklexikon* [megjelenés alatt]).

A dizájn drogok megjelenésével vezették be a jogrendszerbe 2012. március 1-jétől az „új pszichoaktív szer” fogalmát. Új pszichoaktív szer (rövidítve: ÚPSZ) alatt kizárólag olyan illegális drogot értünk, amelyeket „jogilag kábítószernek minősülő anyag kémiai szerkezetének kisebb módosításával hoznak létre abból a célból, hogy az új szer hatásában az eredetihez hasonló maradjon, de legálisan forgalmazható, használható legyen” (<https://lorik.hu>).

Legvégül pedig említsük meg a „partidrog” (néha: partydrog) kifejezést, amely csupán a hétköznapi szóhasználat része, és a dizájn drog szinonim kifejezéseként használják, vagyis sem a tudományos, sem pedig a jogi szaknyelvben nem elfogadott kifejezés.

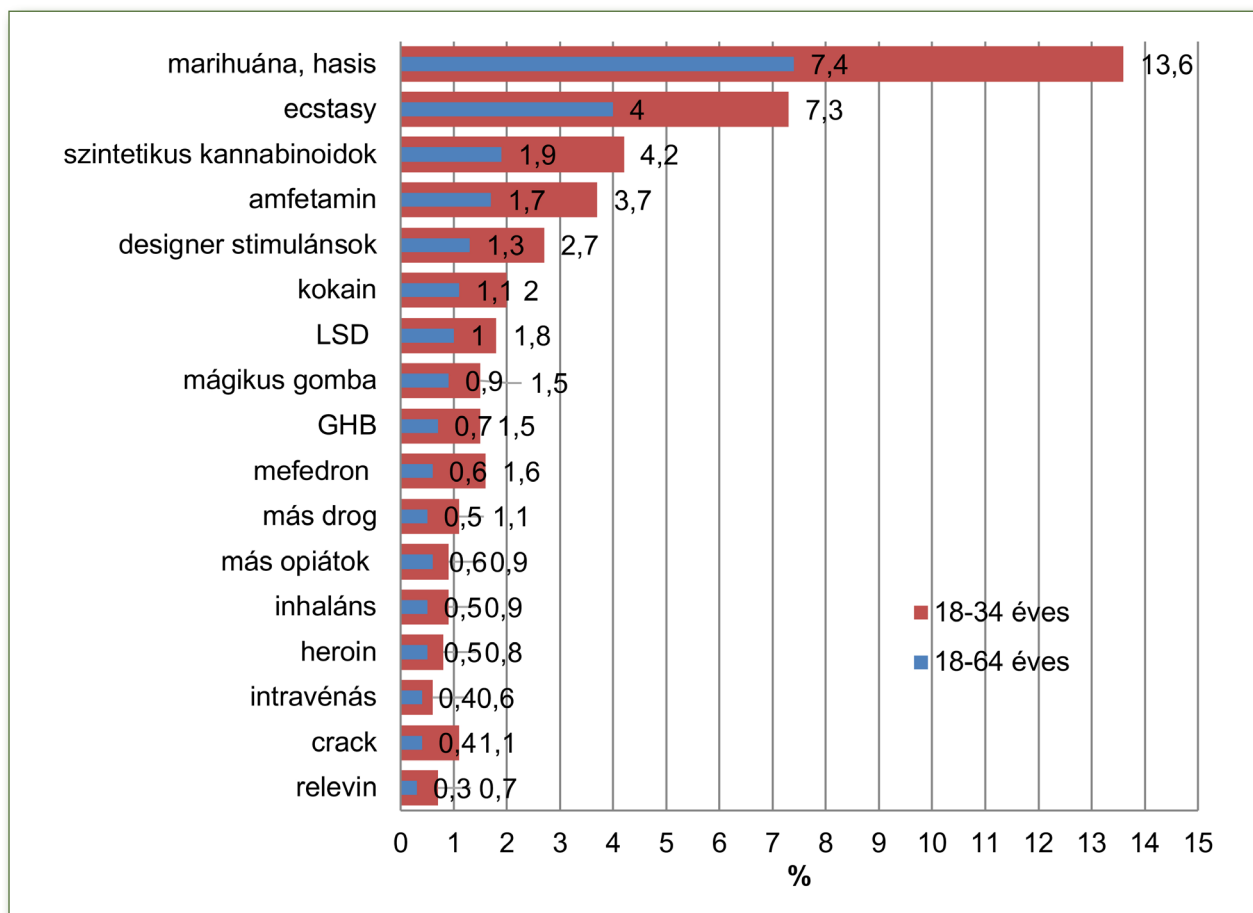
6. A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS 2010 UTÁN MEGFIGYELHETŐ FŐBB TRENDJEI

A 2010 után tapasztalható trendek kapcsán mindenképp érdemes a népesség korcsoportjainak életprevalencia-értékeit megismerni. Paksi Borbála és szerzőtársai kutatásaiból (2015) tudjuk, hogy 2015-ben a 18–64 éves népesség esetében már csaknem minden tizedik (9,9%), a 18–34 éves népességben pedig csaknem minden ötödik személy (17,7%) fogyasztott valamilyen kábítószerrel élete során. A 18–64 év közötti korcsoport esetében a marihuánát és a hasist (7,4%), illetve az ecstasyt (4%) kipróbálók száma volt a legmagasabb (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016).

Az iskolások körében (9–10. évfolyam) ugyancsak a marihuána a legnépszerűbb kábítószer, viszont esetükben a második helyen már az új pszichoaktív szerek állnak (szintetikus kannabinoidok). Ezt követik az orvosi javallat nélkül szedett gyógyszerek (nyugtatók, altatók, fájdalomcsillapítók), a szerves oldószerek, az amfetamin pedig a hetedik leggyakrabban használt kábítószer lett – Elekes Zsuzsa 2016-os felmérése szerint (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016) (3. ábra). Az átstrukturálódás megfigyelhető az intravénás szerhasználók esetében is. 2015-ben már 80%-uk az olcsóbb új pszichoaktív szereket injektálta, a heroin és az amfetamin jelentősen vesztett a korábbi súlyából (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016).

A kábítószer-termesztéssel és -előállítással kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy zömmel kisebb méretű kenderültetvények váltak ismertté a hatóságok előtt, a néhány nagyobb ültetvényt (ezer tő felett) pedig külföldi állampolgárok tartották fenn. A szintetikus kábítószerek előállítása hazánkban továbbra sem jelentős, néhány kisebb laboratóriumot derítettek csak fel elmúlt években (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016).

Legvégül pedig tegyünk említést az elmúlt néhány évben a marihuána-kereskedelemben megfigyelhető trenddel kapcsolatban. Bő egy évtizeden keresztül a hazai marihuána termesztéséből igen nagy szeletet hasítottak ki a vietnámi állampolgárok, akik rendszerint bérelt lakásokban termeltek marihuánát. Az elmúlt néhány évben jelent meg hazánkban a főként Albániában termelt marihuána, aminek jelentős konkurenciát jelentett a „vietnámi marihuána”, az albán ajkú szervezett bűnözői körök ezért rövid időn belül elűzték a vietnámi termelőket. A bűnös úton szerzett vagyont sok esetben pékségek és cukrászdák alapítására használják fel az albán ajkú bűnözők.

3. ábra: A szerenkénti életprevalencia-értékek a 18–64 éves és a 18–34 éves populációban (%) (2015)

Forrás: Nemzeti Drog Fókuszpont 2016, 21

6.1. Kábítószeres és mortalitás

A kábítószer okozta túladagolás következtében fellépő halálesetekkel kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy a 2010 utáni új trend nem okozott szignifikáns számbeli változást. Sőt, a 2010-es és 2011-es évek esetében kifejezetten alacsony halálozási arányszámokat regisztrálhatunk. Ezt követően, bár emelkedett a közvetlen túladagolásban elhunytak száma, jóval kevesebben hunytak el túladagolás következtében, mint az 1990-es évek végén, így hazánkban jelenleg nem tekinthető akut problémának a kábítószer-fogyasztás okozta mortalitás.

Mindenképp említésre méltó viszont a mortalitási struktúra változása. Míg 2010 előtt főként az opiátok (azon belül is a heroin) okozták a legtöbb halálesetet, addig 2010-től kezdődően már a metadon és egyéb nem opiát típusú kábítószeres kerültek túlsúlyba a halál bekövetkeztében (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016) (2. táblázat).

A KÁBITÓSZER-BŰNÖZÉS ELLENI KÜZDELEM MINT
STRATÉGIAI KIHÍVÁS A MAGYAR BŰNÜLDÖZÉS BEN

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ópiát és egyéb szer okozta mérgezés ⁴³	28	12	6	8	3	10	8
Metadon (egyéb kábítószer nélkül) okozta túladagolás/mérgezés ⁴⁴	2	2	4	5	9	2	4
Egyéb, nem ópiát típusú kábítószer okozta mérgezés	1	3	3	7	15	4	10
Egyéb szer okozta mérgezés ⁴⁵	0	0	1	4	4	7	3
Összesen	31	17	14	24	31	23	25

2. táblázat: A kábítószer-fogyasztással összefüggő közvetlen halálesetek alakulása

Forrás: OAC 2016a után Nemzeti Drog Fókuszpont 2016, 93–94.

5.2. A kábítószer-lefoglalások számának és mennyiségének alakulása

A kábítószer-lefoglalások száma és mennyisége két olyan mutató, amely rendkívül érzékletesen fejezi ki a probléma súlyát. Egyaránt mutatja a rendvédelmi szervek aktivitásának mértékét és a kábítószerpiac strukturális változásait.

A hagyományos kábítószerek esetében a lefoglalások száma nem mutat jelentősebb változást, a legnagyobb részesedést mutató marihuána és kannabisz növény esetében még csekély mértékű csökkenést is regisztrálhatunk a 2011–2015 közötti időintervallumban. Az új típusú kábítószerek esetében viszont szignifikáns növekedés figyelhető meg a lefoglalások számát illetően, ami mindenképp jelzésértékű, és hűen érzékelteti a probléma nagyságát. Jelentősen növekedett az ecstasy tableta (22 219), a növényi anyagok szintetikus kannabinoidokkal (465 2440) és a katonai származékú por formában (595 802) kategóriákba sorolt kábítószerek lefoglalása (3. táblázat).

Szertípus	2011	2012	2013	2014	2015
Marihuána	2073	2092	2040	2058	1945
Kannabisz növény	192	193	196	146	127
Hasis	63	103	101	101	141
Heroin	22	26	32	31	48

⁴³ Ópiát bomlástermék (morfin) mellett más szerek előfordulhatnak, beleértve a metadont is, de a kizárólag metadonhoz köthető eseteket kizárták.

⁴⁴ Alkohol és/vagy benzodiazepinek előfordulása mellett.

⁴⁵ Kábítószereknek nem minősülő pszichoaktív anyag, gyógyászati készítmények kizárása mellett.

A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS ELLENI KÜZDELEM MINT
STRATÉGIAI KIHÍVÁS A MAGYAR BŰNÜLDÖZÉS BEN

Szertípus	2011	2012	2013	2014	2015
Kokain	108	118	117	143	153
Amfetamin	483	454	536	598	633
metamfetamin	33	38	50	54	62
Ecstasy tableta (MDMA, MDA, MDE)	22	91	181	213	219
LSD	11	28	22	29	33
Növényi anyagok szintetikus kannabinoidokkal	465	1298	2099	3876	2440
Szintetikus kannabinoidok porokban	51	61	60	104	90
Katinonszármazékok por formában	595	700	855	863	802
Katinonszármazékok tablettában	144	174	174	40	67

4. táblázat: A kábítószer-lefoglalások száma 2011–2015 között⁴⁶

Forrás: BSZKI 2016 után Nemzeti Drog Fókuszpont 2016, 128.

Szertípus	2011	2012	2013	2014	2015
Marihuána (kg)	208,7	1776,7	863,4	529,23	589,55
Kannabisz növény (tő)	14 121	7382	5307	3288	2970
Hasis (kg)	18,2	3,1	5	7,91	18,15
Heroin (kg)	3,2	2,5	5,7	70,06	11,74
Kokain (kg)	12,6	13,3	8,1	39,65	30,53
Amfetamin (kg)	24,1	29,9	74,8	15,95	32,48
Metamfetamin (kg)	0,1	0,06	0,2	0,41	1,17
Ecstasy tableta (db) (MDMA, MDA, MDE)	270	12 437	17 664	13 020	56 420
LSD (adag)	274	599	342	965	398

⁴⁶ „Az alábbi táblázat a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet kábítószer-vizsgáló laboratóriumaiban vizsgált lefoglalások adatait, valamint botanikai vizsgálat alapján, a helyszínen lefoglalt kenderültetvények adatait tartalmazza” (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016, 128.).

Szertípus	2011	2012	2013	2014	2015
Növényi anyagok szintetikus kannabinoidokkal (kg)	10,2	179,2	44,5	100,01	21,18
Szintetikus kannabinoidok porokban (kg)	13,2	4,3	15,5	5,52	5,55
Katinonszármazékok por formában (kg)	75,8	58,7	81,5	42,01	18,34
Katinonszármazékok tablettában (adag)	7951	27 876	55 421	12 902	15 578

4. táblázat: A lefoglalások mennyisége 2011 és 2015 között⁴⁷

Forrás: BSZKI 2016 után Nemzeti Drog Fókuszpont 2016, 129.

A lefoglalt kábítószer mennyisége alapján az alábbi megállapításokat tehetjük: A hagyományos kábítószer lefoglalási mennyisége rendkívül hektikusan változik. A rendvédelmi szervek aktivitása és a lefoglalt kábítószer mennyisége között egyértelmű korreláció figyelhető meg. „Az új pszichoaktív anyagok 2010–2014 folyamán teljesen átrendezték a magyar kábítószerpiacot. A mepredon 2010 nyarán történő nagymértékű térnyerését követően a klasszikus szerekhez képest az új pszichoaktív anyagok aránya folyamatosan emelkedett. 2014-ben az új szerek („designerdrogok”) a rendőrségi lefoglalások közel 60%-át tették ki. A lefoglalásokban folyamatosan emelkedő trend 2015 folyamán visszafordult, az új pszichoaktív anyagok lefoglalásai a kábítószer-lefoglalásokhoz közeli szintre estek vissza” (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016, 129.) (4. táblázat).

5.3. A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények számának alakulása

Jelen alfejezetben a 2010. évet követő kábítószer-bűnözéssel kapcsolatos főbb mérföldköveket mutatjuk be, egészen napjainkig bezárólag. A kriminálstatisztikai adatok kapcsán meg kell említeni, hogy amennyiben a 2010 utáni adatsorokat vizsgáljuk, mindenképp érdemes a 2013 július 1-je előtti és utáni időintervallumot külön vizsgálni, mivel az új Büntető Törvénykönyv (2012. évi C. törvény) számos olyan új tényállást vezetett be, amely nehezen (korlátozottan) vethető össze a korábbi évek statisztikai adataival. Ez az alfejezet az új Btk.-ban megtalálható tényállásokat igyekszik elsősorban ismertetni, amelyek a következők: kábítószer-kereskedelem, kábítószer birtoklása, káros szenvedélykeltés, kábítószer készítésének elősegítése, kábítószer-prekuzorral visszaélés, új pszichoaktív anyaggal visszaélés.

Előljáróban azt viszont kijelenthetjük, hogy a regisztrált kábítószer-bűncselekmények száma jelentősen nem emelkedett a vizsgált időintervallumban, enyhén emelkedő trend figyelhető meg csupán. Azt viszont érdemes megemlíteni, hogy a statisztikában kizárólag csak a regisztrált kábítószer-bűncselekmények szerepelnek. A ren-

⁴⁷ „Az alábbi táblázat a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet kábítószer-vizsgáló laboratóriumaiban vizsgált lefoglalások adatait, valamint botanikai vizsgálat alapján, a helyszínen lefoglalt kenderültetvények adatait tartalmazza” (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016, 129.).

A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS ELLENI KÜZDELEM MINT
STRATÉGIAI KIHÍVÁS A MAGYAR BŰNÜLDÖZÉS BEN

dóri eljárások során, bár próbálnak mind inkább a terjesztői magatartásra fókuszálni, a kábítószer-bűncselekményt elkövetők között még ennek ellenére is mintegy 80% a fogyasztók aránya. A visszaélések túlnyomó többségben kannabisszal történnek, bár ennek aránya fokozatosan csökken, ugyanúgy, mint az opiátoké. A stimulánsokkal (főként amfetaminnal) elkövetett visszaélések viszont egyre nagyobb arányban vannak jelen (2011: 12,7% 2015: 28,6%), akárcsak az új pszichoaktív szerekkel elkövetett bűncselekmények (2013: 3,5% 2015: 6,8%) (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016).

	2010	2011	2012	2013
Visszaélés kábítószerrel	5789	5989	5219	5545

5. táblázat: Az ismertté vált visszaélés kábítószerrel bűncselekmény esetszámai 2010 és 2013 között (az elkövetés helye szerint)

Forrás: Nemzeti Drog Fókuszpont 2011, 2012, 2013, 2014

A két időintervallumra bontott bűncselekményi értékek alapján megállapítható, hogy a 2010 és 2013 közötti időszakban kisebb ingadozások figyelhetők meg csupán, a visszaélés kábítószerrel bűncselekmény részesedése nem érte el egyik évben sem a másfél százalékot (5. táblázat).

Az új Btk. bevezetését követően új tényállások kerültek a Büntető Törvénykönyvbe, így jóval cizelláltabban követhetőek a kábítószer-bűnözés változásai. Trendről még semmiképp sem beszélhetünk, azonban 2015-től kezdődően jelentősen emelkedett a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények száma, 2017-ben már a hétezeres értéket is megközelítette, amely az elmúlt bő egy évtized legmagasabb értéke is egyben. A legnagyobb esetszámmal a „kábitószer birtoklása” bűncselekmény fordult elő (amely elsősorban a fogyasztói magatartás terjedését jelzi), melyet a kábítószer-kereskedelem és az új pszichoaktív anyaggal visszaélés büntettek követnek.

Btk.-beli bűncselekmény	2013	2014	2015	2016	2017
Kábítószer birtoklása	153	2618	4579	5295	5843
Kábítószer készítésének elősegítése	-	1	2	8	7
Kábítószer-kereskedelem	30	281	405	463	615
Kábítószer-prekurzorral visszaélés	2	3	4	-	4
Kóros szenvedélykeltés	23	101	256	73	24
Új pszichoaktív anyaggal visszaélés	98	347	562	441	415
Összesen	306	3351	5808	6280	6908

6. táblázat: Az ismertté vált kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények 2013 és 2017 között (az elkövetés helye szerint)

Forrás: Bűnügyi Statisztikai Rendszer

5.4. A kereskedelemben megfigyelhető új trendek

2010 után jelentős átalakuláson esett át a hazai és a nemzetközi kábítószerpiac. Ez két tényező együttes hatásának tudható be. Az egyik az új típusú drogok megjelenése, amelyek sok esetben teljesen másfajta értékesítést tesznek lehetővé, mint a hagyományos kábítószer, hisz nem szerepelnek semmilyen tiltólistán, ezért szabadon árusíthatók. A másik tényező pedig a világháló rohamos térnyerése a kereskedelemben, amely az elmúlt években jutott egyre nagyobb létjogosultsághoz. Ennek köszönhetően pedig sok esetben kiiktathatók a kereskedők, így jóval olcsóbbá válik a drog, és nem mellesleg jóval biztonságosabb is a kereskedelem, mivel kisebb a lebukás kockázata (Sivadó 2017a) (bővebben lásd a 3.3. fejezetet).

Az internet térnyerését szemléletesen érzékelteti, hogy a darkneten már az adásvételek többsége a kábítószerhez kapcsolódik, és a darknetpiac bevételeinek több mint 90%-át a kábítószer árusítása adja (Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja 2017).

6. A LEGGYAKORIBB ÚJ TÍPUSÚ ILLEGÁLIS DROGOK

6.1. Szintetikus kannabinoid (herbál)

A szintetikus kannabinoid Európában 2004-ben, míg az Egyesült Államokban 2008-ban jelent meg mint élvezeti cikk, hatóanyagai viszont már évtizedekkel ezelőtt is ismertek voltak (jelenleg több mint 1000 féle szintetikus kannabinoidvegyület létezik). A különféle megnevezéseiben szereplő „fű” (biofű, műfű, szintifű stb.) szó onnan ered, hogy e dizájn drog fajta mesterséges kannabinoidokat tartalmaz (vagyis nem a marihuánában lévő természetes vegyületet, a THC-t [tetrahidrokannabinol]), amely sok esetben valóban hasonló tüneteket produkál a fogyasztóban, mint ami a „hagyományos fű” szívásakor jelentkezik. A használat módjában is hasonlóságokat lehet felfedezni, rendszerint ugyanis cigarettába sodorva vagy vízipipába téve szívják el.⁴⁸ Külsőre is hasonlít a marihuánára, mivel az alapanyaga valamilyen gyógynövény vagy fűszernövény (rendszerint zsálya),⁴⁹ amit a THC-hez hasonló hatású mesterséges pszichoaktív anyaggal permeteznek be (impregnált növényi törmelék).

A herbál megnevezés egy összefoglaló név, mivel nem azonos hatóanyagú szert tartalmaznak e kábítószer. A herbálok fogyasztásának egyik nagy veszélye – az ismeretlen kémiai összetétel mellett –, hogy sok esetben egyenlőtlenül vannak bepermetezve a növényi részek, ami a hatás erősségét szélsőséges módon befolyásolhatja (<http://www.mondjnenmetadrogokra.hu>).

⁴⁸ A leggyakoribb felhasználási mód a „szívás”, azonban az NSZKK és elődintézménye több alkalommal is foglalt már le por alakú szintetikus kannabinoidot (pl. JWH-210 és AM-2201 hatóanyag-tartalmúakat) (Nagy 2013). Néhány éve jelentek meg a kannabinoiddal impregnált papírlapok, amelyeket cigarettába téve lehet felhasználni. Ezek elsősorban a fogvatartott személyek esetében teremtik meg a pszichoaktív anyaghoz jutás lehetőségét. Ezt megelőzendő egyes büntetés-végrehajtási intézetekben a fogvatartottak már nem kapják meg az eredeti levelet, csupán annak fénymásolatát (Nagy 2016c).

⁴⁹ A Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet adatai alapján a részükre megküldött szintetikus kannabinoidok mennyisége 2010 őszétől kezdve növekedett meg ugrásszerűen. A „gazdanövény” pedig nem a zsálya, hanem a pemetefű volt (Nagy 2011a).

A herbálok terjedésének ütemét és trendjét érzékelteti, hogy 2010-ben a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet 51 ügyben vizsgált szintetikus kannabinoid vegyületet, míg 2011-ben már 465 ügyben, vagyis közel nyolcszorosára emelkedett az ügyszám (Nagy 2012c).

6.2. Fürdőszó

Természetesen ebben az esetben sem fürdéshez használható termékről van szó, hanem egy olyan anyagról, amely fő alkotóelemként rendszerint egy MDPV (metiléndioxi-pirovaleron) nevű új pszichoaktív anyagot tartalmaz (korábban pedig főként mepredron). A fürdőszó megnevezés tehát ugyancsak egy összefoglaló jellegű gyűjtőnév (akár csak a herbál), nem egyetlen kábítószerfajtát kell érteni alatta.

A csomagoláson általában fürdőszó (ez a leggyakoribb), növénytápszer, üvegtisztító, ékszersztító, telefonkielvező-tisztító stb. megnevezés szerepel. Rendszerint por alakban árulják, de néha tablettaként, kapszulaként, időnként pedig még folyékony halmazállapotban is vásárolható. A fogyasztás módja ugyancsak nagy változatosságot mutat, ugyanis használják nazálisan (szippantással), orálisan (lenyelve), szívással, injekciózással, inhalálással, sőt még végbélnyílásba helyezéssel is. A kábítószer hatóanyaga a kat cserjében⁵⁰ lévő drog szintetikus változata, ami MDPV néven vált ismertté (<http://www.mondjnetadrogokra.hu>). A mepredron (a fogyasztók körében „Kati”-ként ismert) néhány év alatt futott be „fényes karriert” (2008-ban tűnt fel először kábítószerként Izraelben), azonban pár éven belül a legtöbb országban a tiltott kábítószeres listájára került, mivel gyorsan okoz függőséget, és relatíve sok haláleset volt köthető a szerhez. Fénykorában az ecstasy⁵¹ tabletták pótlója volt (Ujváry 2010).

A mepredron egyik változata a pentedron (β -etilmetkatinon), ami „penta kristályként” is ismeretes a fogyasztók körében. Többnyire kristályos vagy por alakban fordul elő (4. ábra). Európa több országában is 2010 őszén foglaltak le először pentedront. A Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet laboratóriumába 2011 februárjában küldtek hazai lefoglalásból származó pentedront először, 2012-től pedig a katinonok közül már a pentedron volt a leggyakoribb hatóanyag (Nagy 2011b, Nagy 2013).

⁵⁰ A kat (időnként: khat) cserje (latinul: *Catha edulis*) Észak-Afrika és az Arab-félsziget egyes országaiban termő örökzöld növény, amelynek friss levelét rágják, a szárazabb részeket pedig forrázva vagy cigarettába sodorva elszívják annak élénkítő hatása miatt. A hatás a katinon és katin hatóanyag-tartalomnak köszönhető. A katinon azonosítása Szendrei Kálmán nevéhez köthető, aki mások sikertelen vizsgálatai után, az ENSZ genfi kábítószer-laboratóriumában 1975-ben azonosította a vegyületet (Juhász 2013, Ujváry 2013).

⁵¹ Az ecstasy tabletták „fénykora” hazánkban a 2003–2005 közötti időszakra tehető. A lefoglalt tabletták száma ezt követően meredeken esett, majd 2009–2010 fordulóján már elenyésző volt. A tabletták hatóanyaga főként az MDMA (metiléndioxi-metamfetamin, szleng elnevezése: Molly) volt. Érdekességként megemlítendő, hogy az MDMA hatóanyag 2008-ban gyakorlatilag teljesen eltűnt, 2012-ben viszont újra megjelent a kábítószerpiacon (Nagy 2016b).

5. ábra: Pentedron kristályok

Forrás: Perneckner 2016

6.3. GHB

A GHB (gamma-hidroxi-vajsav/butirát) a természetben is előforduló és az orvoslásban is használt drog, amely kis mennyiségben az emberi szervezetben és több állatfajban is megtalálható. A drog jelenleg már kábítószernek minősül. A GHB-t a 19. század végén már sikerült szintetizálni, a gyógyászatban elsősorban depresszió és alvászavar kezelésére használják. A dizájnert drogok közül az egyik legnagyobb médiavisszhangot kapó kábítószer a GHB, vagy közkeletű nevén a Gina, amely egy új típusú elkövetési módot is létrehozott, amellyel szemben a bűnüldöző szervek ez idáig érdemben nem tudtak fellépni. (A kitüntetett médiafigyelem ellenére a GHB-val elkövetett bűncselekmények száma rendkívül alacsony hazánkban.) Az elkövetők a színtelen és szagtalan folyadékból néhány cseppet észrevétlenül a sértett italába tesznek, a szer 20-30 perc alatt felszívódik, és órákon keresztül tartó emlékeztetkiesést okoz. Ezen idő alatt többnyire szexuális erőszak és/vagy kifosztás bűncselekményeket követnek el a sértett sérelmére. (Bővebben lásd a keretes írást.) Természetesen nemcsak bűncselekmény elkövetésére használják a GHB-t, hanem saját használatra is, általában orálisan. A felderítést nehezíti, hogy a szer vizeletből rövid ideig mutatható csak ki (<http://www.mondjnemetadrogokra.hu>, Fürst–Wenger 2010). A GHB tiltólistára kerülését követően jelent meg a hatásában közel azonos GBL (gamma-butirolakton), ami a Gina legális fogyasztási alternatívája lett. A folyadékot rendszerint cseppentős kupakkal lezárt üvegcsében tárolják (Nagy 2010b).

Angyalpor néven, de szexdrogként is szokás emlegetni ezt a szagtalan és színtelen folyadékot, amely tökéletesen alkalmas arra, hogy gyanútlan lányok italába töltve akarat nélküli lényévé változtassa őket.

A Gina-t bódult, euforikus állapot előidézésére vagy randidrogként nemi erőszak elkövetésére használják. Számos lány esett már áldozatául ennek a veszélyes drognak.

GHB: gyógyszer vagy randidrog?

A GHB vagy köznyelven a Gina a természetben is előforduló anyag. Kis mennyiségben még az emberi szervezetben is megtalálható. Több országban is tiltott kábítószer. Gyógyszerként a Jazz Pharmaceuticals nevű cég állítja elő nátriumsó formájában és Xyrem néven forgalmazza. Az orvoslásban érzéstelenítésre és olyan kóros állapotok kezelésére használják, mint az álmatlanság, a klinikai depresszió, a narkolepszia és az alkoholizmus.

A fogyasztásakor jelentkező hatások hasonlítanak az alkohol és az ecstasy használatakor fellépő tünetekre, mint pl. eufória, gátlástalanul fokozott érzékenység.

Ma már nem kell alkohol ahhoz, hogy valakivel akarata ellenére – és a tudta nélkül – szexuális kapcsolatot létesítsenek, elég pár csepp Gina ahhoz, hogy akár csoportosan, órákon keresztül kövessenek el nemi erőszakot az áldozaton.

A Gina színtelen és szagtalan folyadék, ami könnyen italba keverhető. A GHB-t nehéz kimutatni, ugyanis az áldozat, miután bedrogozták, képtelen felidézni a nemi erőszakot. A drogot egy nap után már a vizeletmintából is nehéz kimutatni. (...)

A Gina ellen persze lehet védekezni, például azáltal, hogy a lányok csapatban járnak bulizni, és valaki mindig résen van, ha csak bontatlan italt fogadnak el, ha nem isznak bele más poharába, és ha legalább egy lány a csapatból egyszerűen használja az esztét a legvadabb buli során is.

Angyalpor, Gina – szexdrog a szórakozóhelyeken

(<http://drogmentes.info/angyalpor/>)

6.4. Porok és tabletták

A porok és tabletták formájában kapható dizájnertdrogoknak két nagy csoportja különböztethető meg, a piperazinok és a fenetilaminok. A különféle piperazinvegyületek a gyógyászatban és az iparban egyaránt használatosak. A piperazinok esetében amfetaminszerű hatás jelentkezik a szerhasználónál, nem ritkán pedig pszichózis, veseelégtelenség, fokozott görcskészség, hipertermia és szerotonin-szindróma is (Zacher).

A fenetilamin-vegyületek igen elterjedtek hazánkban. A szakirodalom szerint több mint 300 pszichoaktív hatással bíró fenetilamin-származék létezik (Nagy 2012b). A fenetilaminok vegyületcsalád esetében 2011–2012-ben a 4-fluoramfetamin (4-FA) volt a leggyakrabban előforduló vegyület, majd a listára kerülését követően a 3-fluoramfetamin (3-FA) hatóanyag fordult elő egyre több esetben (Nagy 2012/1.)

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Albert Anita** (2015): „Új pszichoaktív szerek” – Designer drogok. Szegedi Tudományegyetem. 7. http://www.klinikaiokozpont.u-szeged.hu/psych/images/pdf/magyar_oktatas/des_drogok_2015.pdf (A letöltés ideje: 2017. 12. 21.)
- Bayer István** (2000): *A drogok történelme. A kábítószeres története az ókortól napjainkig*. Budapest, Aranyhal Könyvkiadó. 400 o.
- Bezsenyi Tamás** (2018): Kutatási jelenés a Nemzeti Szakértői és Kutató Központban történő látogatásról. 5.
- Boda József főszerk.;** (2018): Rendészettudományi Szaklexikon (Megjelenés alatt.)
- Csesztregi Tamás et al.** (2016): 2016-os éves jelentés (2015-ös adatok) az EMCDDA számára. „Magyarország” Reitox. 165 o. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/HU_National_Report_2016_HU.pdf (A letöltés ideje: 2017. 12. 21)
- Csesztregi Tamás – Romposné Kovács Éva** (2017): Az új pszichoaktív szerek piacával kapcsolatos friss tapasztalatok. In Felvinczi Katalin szerk. (2017): *Változó képletek: ÚJ(abb) szerek: kihívások, mintázatok*. Budapest, Libri. 145–158.
- Erdős Ákos** (2015) Droghelyzet: tiltás kontra legalizáció. *Magyar Rendészet*, 3. 11–26.
- Erdős Ákos** (2016) Gyógyszerrendészet – egy speciális feladat kihívásai. In Szabó Andrea – Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes szerk. (2016): *Az adó- és vámszolgálatok aktuális kihívásai*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata. 66–82.
- Erdős Ákos** (2017) A Vám- és Pénzügyőrség kábítószer-ellenes tevékenysége a rendszerváltást követő első évtizedben. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 27 (54). 15–24.
- Funk Sándor** (2011): Interjú október 10-én a TV2 csatornán. <https://www.youtube.com/watch?v=vDSxCUf0alc> (A letöltés ideje: 2017. 12. 15.)
- Fürst Zsuzsanna – Wenger Tibor** szerk. (2010): *A kábítószer-abúzus orvosi, jogi és társadalmi vonatkozásai*. Budapest, Medicina Könyvkiadó Zrt. 282 o.
- Juhász Miklós:** Növények pszichoaktív anyagai – 1. rész: Stimulánsok. http://www.ameganet.hu/wp-content/uploads/2012/02/Amega_2013_1_stimulansok.pdf (A letöltés ideje: 2018. 01. 02.)
- Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja** (2017): Európai kábítószer-jelentés. Tendenciák és fejlemények. 90 o.
- Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja** (2011): Éves jelentés 2011. A kábítószer-probléma Európában. Luxembourg, Az Európai Unió Kiadóhivatala. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/ar_11_hu.pdf (A letöltés ideje: 2017. 12. 21.)
- Megint meztelenül őrzöngött egy drogos Budapesten https://index.hu/belfold/2014/08/07/megint_meztelenul_orjongott_egy_drogos_budapesten
- Nagy Júlia** (2012a): Kritikus kábítószeres hatóanyag-tartalmának fokozott monitorozása 2012. I. hírlevél. <http://nszkk.gov.hu/content/droghelyzet/hirlevelek/mh2012ib.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 12. 28.)
- Nagy Júlia** (2012b): Kritikus kábítószeres hatóanyag-tartalmának fokozott monitorozása. A „C-lista” – hírlevél különkiadás. <http://nszkk.gov.hu/content/droghelyzet/hirlevelek/mh2012ic.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 12. 28.)
- Nagy Júlia** (2012c): Kritikus kábítószeres hatóanyag-tartalmának fokozott monitorozása 2012. II. hírlevél. <http://nszkk.gov.hu/content/droghelyzet/hirlevelek/mh2012ii.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 12. 28.)

- Nagy Júlia** (2013): Kritikus kábítószer hatóanyag-tartalmának fokozott monitorozása. 2013. I. hírlevél. <http://nszkk.gov.hu/content/droghelyzet/hirlevelek/mh2013ia.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 12. 28.)
- Nagy Júlia** (2016a): Kritikus kábítószer hatóanyag-tartalmának fokozott monitorozása 2016. I. hírlevél. <http://nszkk.gov.hu/content/droghelyzet/hirlevelek/mh2016i.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 12. 28.)
- Nagy Júlia** (2016b): Kritikus kábítószer hatóanyag-tartalmának fokozott monitorozása 2016. II. hírlevél. <http://nszkk.gov.hu/content/droghelyzet/hirlevelek/mh2016ii.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 12. 28.)
- Nagy Júlia** (2016c): Kritikus kábítószer hatóanyag-tartalmának fokozott monitorozása 2016. III. hírlevél. <http://nszkk.gov.hu/content/droghelyzet/hirlevelek/mh2016iii.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 12. 28.)
- Nagy Júlia** (2016d): 2016. IV. hírlevél. <http://nszkk.gov.hu/content/droghelyzet/hirlevelek/mh2016iv.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 12. 28.)
- Nagy Júlia** (2017): 2017. IV. hírlevél. <http://nszkk.gov.hu/content/droghelyzet/hirlevelek/mh2017iv.pdf> (A letöltés ideje: 2018. 01. 04.)
- Nagy Gábor** (2010): Kritikus kábítószer hatóanyag-tartalmának fokozott monitorozása 2010. II. hírlevél. <http://nszkk.gov.hu/content/droghelyzet/hirlevelek/mh2010ii.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 12. 28.)
- Nagy Gábor** (2011a): Kritikus kábítószer hatóanyag-tartalmának fokozott monitorozása 2011. I. hírlevél. <http://nszkk.gov.hu/content/droghelyzet/hirlevelek/mh2011i.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 12. 28.)
- Nagy Gábor** (2011b): Kritikus kábítószer hatóanyag-tartalmának fokozott monitorozása 2011. II. hírlevél. <http://nszkk.gov.hu/content/droghelyzet/hirlevelek/mh2011ii.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 12. 28.)
- Nemzeti Drog Fókuszpont**: 2015-ös ÉVES JELENTÉS (2014-es adatok) az EMCDDA számára. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2015.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 28.) 130 o.
- Nemzeti Drog Fókuszpont**: 2014-es ÉVES JELENTÉS (2013-as adatok) az EMCDDA számára. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2014.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 28.) 118 o.
- Nemzeti Drog Fókuszpont**: 2011-es ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/emcdda_jelentes_2011.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 28.) 121 o.
- Nemzeti Drog Fókuszpont**: 2012-es ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2012.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 28.) 132 o.
- Nemzeti Drog Fókuszpont**: 2013-as ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2013_HU1.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 28.) 116 o.
- Nemzeti Drog Fókuszpont**: 2014-es ÉVES JELENTÉS (2013-as adatok) az EMCDDA számára. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2014.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 28.) 118 o.
- Nemzeti Drog Fókuszpont**: 2016-os ÉVES JELENTÉS (2015-ös adatok) az EMCDDA számára "MAGYARORSZÁG". http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/HU_National_Report_2016_HU.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 29.) 165 o.
- Pernecker Dávid** (2016): Az új drogokról azt sem tudjuk, hogy micsodák. A pentedron kristályai. <http://www.pecsma.hu/pecs-aktual/az-uj-drogokrol-azt-sem-tudjuk-hogy-micsodak/> (A letöltés ideje: 2017. 12. 26.)
- Péterfi Anna**: Designer drogok itthon és Európában. Powerpointos előadás. 31 o. <http://slideplayer.hu/slide/2605009/> (A letöltés ideje: 2018. 01. 04.)
- Rácz József** szerk. (2009): *Rendészeti ismeretek a kábítószer-problémával kapcsolatban*. Budapest, IRM Büntetőpolitikai Főosztály. 549 o. http://bunmegelozes.easyhosting.hu/dok/rendeszeti_ismeretek_a_kabitoszer_problemaival_kapcsolatban.pdf (A letöltés ideje: 2017. 12. 23.)

- Ritter Ildikó** (2009): *Bevezetés a kábítószer-gazdaságban I.* http://www.okri.hu/images/stories/KT/KT_49_2012/009_ritter.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 13.)
- Rituper Tamás** (2011): *Bezáratja a jegyző a debreceni Amsterdam Shopot.* <http://www.dehir.hu/bulvar/bezaratja-a-jegyzo-a-debreceni-amsterdam-shopot/2011/10/21/> (A letöltés ideje: 2018. 05. 11.)
- Romposné Kovács Éva** (2017): Designer drog – új pszichoaktív anyag – kábítószer: A terület jogi szabályozásának a változása, hiányosságai és azok hatása a vegyészszakértői tevékenységre. Doktori Műhelytanulmányok: A jogtudomány sajátossága. Széchenyi István Egyetem, Győr, pp. 285-296.
- Romposné Kovács Éva** (2013): A lefoglalt kábítószeranyag bűnjelleg igazságügyi vegyészszakértői vizsgálata (kérdések, tapasztalatok, újdonságok). *Ügyészek Lapja*, 5. 51–60.
- Sivadó Máté** (2014): Új kihívások a droghelyzet kezelésében itthon, Európában és a világban – kis alkohológiai kitekintéssel. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk. (2014): *Tanulmányok a „Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok” című tudományos konferenciáról.* Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport. 235–242.
- Sivadó Máté** (2017a): Jelenkori drogpolitika Magyarországon és Európában, tengerentúli kitekintéssel. In Szabó Csaba szerk. (2017): *Studia Doctorandum Alumnae: Válogatás a DOSz Alumni Osztály tagjainak doktori munkáiból.* Budapest, Pytheas Kiadó. 11–265.
- Sivadó Máté** (2017b): Pozitív tendenciák az új pszichoaktív szerek ügyében?! In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk. (2017): *Szent Lászlótól a modernkori magyar rendészettudományig.* Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport. 169–174.
- Ujváry István** (2010): *A mefedron tündöklése és bukása. „Növényi tápsó” vagy szippantható kokainpótló?* <http://members.iif.hu/ujvary/Drugs/Ujvary-mefedron-ET-korai-kezirat-irodalom.pdf> (A letöltés ideje: 2018. 01.04.)
- Ujváry István** (2012): *Dizájner drogok: történet, kémia és ismert hatások.* Powerpointos előadás. 24 o. https://www.researchgate.net/publication/280836603_Dizajner_drogok_tortenet_kemia_es_ismert_hatasok (A letöltés ideje: 2018. 01. 04.)
- Ujváry István** (2013): *Tudnivalók az új pszichoaktív anyagok szabályozásáról.* http://nszkk.gov.hu/content/droghelyzet/jogi-segedletek/ujvary2013_c-jegyzelek-leiras-20130731.pdf (A letöltés ideje: 2018. 01. 04.)
- Varga Ottó** (2016): *A kábítószer utcai árának alakulása 2015-ben.* Nemzeti Drog Fókuszpont kérdőíves adatgyűjtés.
- Zacher Gábor** (é. n.): *Designer drogok a toxikológus szemével.* 28 o. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/drd_ews_zacherg_toxi.pdf (A letöltés ideje: 2017. 12. 21.)

<http://drogmentes.info>

<http://kekpont.hu>

<http://nszkk.gov.hu/>

<http://www.mondjnenmetadrogokra.hu>

<https://lorik.hu>

<http://drogfokuszpont.hu>

<https://bsr.bm.hu>

„...a konfliktust nem a „gyeplőt a lovak közé hajításával”, hanem a nemzetközi egyezmények (és a nemzeti jogszabályok) józan észnek megfelelő és a társadalom számára elfogadható módosításával lehet feloldani.”

(Bayer István [2000]: *A drogok történelme. A kábítószeres története az ókortól napjainkig*. Budapest, Aranyhal Könyvkiadó)

III. A NEMZETKÖZI ÉS A HAZAI DROGSTRATÉGIA (KRIMINÁLPOLITIKA) LEGFONTOSABB DOKUMENTUMAI. A HAZAI DROGPOLITIKA MEGSZÜLETÉSE

Jelen fejezet a nemzetközi és a hazai kriminálpolitika legfontosabb dokumentumait kívánja ismertetni. Bemutatja, hogy mikortól beszélhetünk állami szinten megjelenő kriminálpolitikáról, és az milyen főbb eredményeket ért el. Természetesen nem feledkezhetünk meg a tankönyv eredeti célkitűzéséről, vagyis a kriminálstratégiáról sem. Ahhoz viszont, hogy a kábítószerrel kapcsolatos kriminálstratégiát (amelyet jelen esetben szakstratégiaként aposztrofálhatunk) átláthassuk és megérthessük, elengedhetetlen a hazánkban is már több évtizede létező kriminálpolitika megismerése.

BEVEZETÉS

Közhangként hangzik, azonban tény, hogy a kábítószer-fogyasztás valamilyen formában évezredek óta jelen van a világ legtöbb társadalmában. Amíg ez a társadalom szélesebb rétegeinél nem okoz különösebb problémát (szociális, egészségügyi, rendészeti stb.), addig az állam rendszerint nem szankcionálja a területet, nem avatkozik be a negatív folyamatokba. Amikor viszont egyre szélesebbé válik a drogfogyasztásban résztvevők köre, akkor az állam közbelép és törvényileg szabályoz, mivel az állam érdeke ezt kívánja. „Amikor egy államban a közös eredetű problémával küzdő egyének száma, illetve a probléma minősége olyan mértéket ölt, hogy az a társadalom egészséges működését fenyegeti, az állam cselekvési tervek kidolgozásával, új normák bevezetésével vagy a már meglévő szabályozók módosításával igyekszik megoldást találni, s megóvni a fennálló társadalmi struktúrát” (Erdős 2015, 13–14).

A nemzetközi drogkontrollrendszer kialakulásának gyökerei a huszadik század elejére tehetőek, amikor az Amerikai Egyesült Államok kezdeményezésére – részben az angol birodalom ópiumkereskedelmének a korlátázása érdekében – multilaterális szerződést kötöttek a kor gazdaságilag és politikailag jelentősebb államai, köztük az Osztrák–Magyar Monarchia is (1909).⁵² A Nemzetközi Ópium Bizottság tagjai Sanghajban (Kína) arról állapodtak meg, hogy az ópiumot kizárólag gyógyászati célra alkalmazzák, a nem gyógyászati célú felhasználást pedig foko-

⁵² A nemzetközi rendészeti együttműködésre semmiképp sem tekinthetünk úgy, mint újkeletű jelenségre. Bővebben lásd: Balassa Bence (2017): *A nemzetközi együttműködés jelentősége az NKE International Staff Week rendezvény tükrében* és Mészáros Edina – Vasile Toca (2018): *Efficiency of cooperation and intelligence sharing among law enforcement agencies in the European Union in the fight against terrorism.*

zatosan el kell sorvasztani. A következő jelentősebb dokumentum aláírására 1912-ben, Hágában (Hollandia) került sor, amikor is megkötötték a – későbbiekben többször is módosított – Nemzetközi Ópium Egyezményt, amelyben az aláíró felek kötelezettséget vállaltak az ópiumkereskedelemben résztvevők ellenőrzésére. A fent említett szerződésekől eltérően már rendészeti relevanciája is van az 1936-ban Genfben (Svájc) aláírt „Egyezmény a veszélyes kábítószerek illegális kereskedelmének elfojtásáról” nevezetű nemzetközi megállapodásnak, mivel ez már az illegális kereskedelem elleni harcot hirdette meg (az Országgyűlés 106/2009. OGY határozata).

1. ábra: A Nemzetközi Ópium Bizottság megállapodásának emlékét őrző tábla Sanghajban

Forrás: a szerző saját felvétele

1. NEMZETKÖZI EGYEZMÉNYEK – A HAZAI DROGPOLITIKA KEZDETEI

Hazánkban a második világháborút megelőzően született meg az első olyan törvény, amelyben meghatározták a kábítószer-használat tiltott formáit (1930. évi XXVII. törvénycikkely) (Andrássy-Mrázik 2011, Sivadó 2015, Erdős 2018/a), így ezt tekinthetjük a hazai drogpolitika első csírájának. Meg kell azonban a törvénnyel kapcsolatosan megjegyezni, hogy ekkor még nem beszélhetünk semmiféle államilag szervezett és kontrollált kriminálpolitikáról. A második világháborút követően a drogfogyasztás sokáig nem jelentkezett olyan fajsúlyú problémaként, hogy az különösebb kriminálpolitikai intézkedéssorozatot igényelt volna.⁵³ Részben a probléma súlya miatt, másrészt pedig a rendszer nem engedhette meg magának ideológiai okok miatt azt, hogy a problémával a társadalom szélesebb körben is szembesüljön. Bár az 1961. évi V. törvény (a Magyar Népköztársaság Büntetőtörvénykönyvéről) 198. sza-

⁵³ A második világháborút követően néhány éven keresztül ugyan megemelkedett a kábítószer-fogyasztók száma, azonban ez jelentősebb problémát nem okozott, főként rendészeti eszközökkel kezelték a kérdést. Bővebben lásd *A kábítószer-bűnözés Magyarországon 2010 előtt* című fejezet 1. alfejezetét.

kasza már pönalizálta a kábítószer-fogyasztást (visszaélés kábítószerrel), hosszú ideig ez csupán csak az elvi lehetőségét teremtette meg a szankcionálásnak (Sivadó 2015), holott ekkor már létező probléma volt a szerhasználat. Mindezek ellenére még az 1968. évi I. törvény értelmében is a kábítószeres jogosulatlan vagy a megengedett mennyiségén felüli kiadása mindössze szabálysértési eljárást vont maga után (Erdős 2016). A szerhasználók többsége ekkor még nem kábítószer, hanem különféle gyógyszereket (pl. Parkan, Noxyron), ragasztókat (pl. Pálma, Technokol Rapid), hígítót stb. használt (bővebben lásd *A kábítószer-bűnözés Magyarországon 2010 előtt* című fejezetet).

Ezt az időszakot (általában az 1968-as évet) szokták a hazai drogpolitika kezdeteként megadni, bár feltétlenül hozzá kell tenni, hogy ekkor még kizárólag rendészeti kérdésnek tekintették a droghasználatot. Ehhez az időszakhoz kötődik az első drog okozta haláleset (1968), illetve ez az az időszak, amikor megindult a különböző nemzetközi egyezmények ratifikálása is (1968. évi 4. törvényerejű rendelet, 1979. évi 25. törvény).⁵⁴ Az 1970-es években a rendőrség még csak a morfin, a hasis és a marihuána élvezetének jelenségére hívta fel a politikai vezetők figyelmét (Erdős 2017). A hetvenes évek második felében a hazai droghelyzet tovább romlott, egyre nagyobb számú szerhasználóval találták magukat szemben a hatóságok, és egyre több haláleset is történt, amiről már a szélesebb közvélemény is tudomást szerzett.

A nyolcvanas évek ugyancsak mérföldkönek tekinthetők, ugyanis ekkor jelentek meg nagyobb mennyiségben az ópiumtartalmú készítmények, ekkor vált népszerűvé a szerhasználók körében az intravénás droghasználat (főként a kodeinfélék), és egyre gyakoribbá váltak a vényhamisítások és a kórházbetörések is (Kocsis 2010).

Annak ellenére, hogy állami szinten érdemi lépések megtételére hosszú éveken keresztül nem kerül sor, a magyarországi szakembereket (egészségügyi, szociális, rendészeti, oktatási) már az 1980-as évek közepe óta foglalkoztatta az állami beavatkozás helyes eszközeinek a megválasztása. Ebben jelentős szerepet játszott a kábítószerkérdés társadalmi megítélése (és annak változása), illetve a rendszerváltozás éveitől tapasztalható változások bekövetkezése. Mindezek eredményeként elkerülhetetlenné vált az állami drogstratégia mihamarabbi megalkotása, amely több évtizedes késéssel ugyan, de kijelölte a főbb irányokat, a megvalósításhoz szükséges eszközöket, meghatározta a stratégiai célokat, illetve képes volt együttműködésre készíteni a témában érintett csoportokat (Fürost–Wenger 2010).

A 80-as évektől egymást érték – még ha hivatalosan továbbra sem ismerték el a valós helyzetet – a különféle kriminálpolitikai intézkedések. „1985-től megtörténtek a drogpolitika kialakításának első lépései. Az MSZMP XIII. kongresszusára a Központi Bizottság előzetes jelentést készített, minisztertanácsi határozat született a fiatalok bűnözés helyzetéről, majd megjelent az 1502/1985/IPK. 10-11/ÁIB. sz. határozat” (Kocsis 2010). A nemzeti drogstratégia szükségességének állami szinten történő felismerését tehát az 1980-as évek végére tehetjük (Ifjúsági és Sportminisztérium 2000).

A fentiekben említett két nemzetközi egyezmény mellett (1961, 1971) mindenképp nagy jelentősége van az 1988-ban megkötött Kábítószeres és Pszichotrop Anyagok Tiltott Forgalmazása Elleni Egyezménynek, amely meghatározta a prekursor⁵⁵ anyagok listáját. „Ez volt ezenkívül az első egyezmény, amely kimondottan büntetni rendel-

⁵⁴ 1961. március 30.: Egységes Kábítószer Egyezmény (New York) 1965. évi 4. törvényerejű rendelet. 1971. február 21.: Pszichotrop Anyagokról szóló Egyezmény (Bécs) 1979. évi 25. törvényerejű rendelet.

⁵⁵ Prekursor = egy vegyület előállításához szükséges másik vegyület.

te a kábítószeres személyes használat céljából való tartását, amennyiben az adott állam számára ez szükséges a kereskedelem elleni harchoz, illetve ha összeegyeztethető az alkotmányos alapelvekkel. Hazánk mindhárom nemzetközi egyezményhez csatlakozott” (106/2009. OGY határozat).

A kábítószer-kereskedelem során különösen nagy jelentősége van a bűnös úton szerzett vagyon tisztára mosásának. Ennek megakadályozására kötött 1991-ben az Európai Közösség és a tagállamok között az a többoldalú megállapodás, amelyet hazánkban az 1994. évi I. törvénnyel hirdettek ki (A Magyar Köztársaság, az Európai Közöségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló Európai Megállapodás – 1991. december 16. Brüsszel). A 86. cikk 1. bekezdése alapján „[a] felek egyetértenek, hogy minden erőfeszítést meg kell tenniük és együtt kell működniük, hogy megakadályozzák pénzügyi rendszerüknek általában a bűnözésből, különösen a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményekből származó pénz tisztára mosására történő felhasználását”. A bűnös úton szerzett vagyon tisztára mosásának megakadályozása jelenleg is a fontos kriminálstratégiai célok közé tartozik.

Ugyancsak a hazai drogpolitika fontos mérföldkövének tekinthető az 1998. évi L. (XI. 6.) törvény, amellyel az 1988. december 20-án Bécsben kelt, az ENSZ kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni egyezményt ratifikálta a magyar országgyűlés.

A drogstratégiák vizsgálatánál hazánk szempontjából megkerülhetetlen az Európai Unió 2012-ben elfogadott 2013–2020 közötti időszakra szóló drogstratégiája („A 2013–2020-as időszakra szóló, kábítószer elleni uniós stratégia”).⁵⁶ Miért is fontos ez számunkra? Azért, mivel ez az a dokumentum, amely – a stratégia előszavának szavaival élve – az Európai Unió tagországainak politikai keretként szolgál és prioritásokat határoz meg a kétszer négyéves ciklusra. A dokumentum alapját az uniós és a nemzetközi jog alapelvei adják (lásd az ENSZ vonatkozó dokumentumai, Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata). Ez adja a keretét az egyes tagországok (így hazánk esetében is) drogstratégiáinak a kábítószer-jelenségre adható válaszokhoz.

A stratégia számos rendészeti relevanciájú célt fogalmaz meg, így többek között a kábítószer-kereskedelem megzavarását, a bűnözői csoportok felszámolását, a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának növelését, az operatív információk tagállamok közötti megosztását. Kiemelt szerepet tulajdonít a stratégia a nemzeti nyomozó hatóságok közötti még szélesebb spektrumú együttműködésnek, a jó tapasztalatok és a valós idejű információk egymással történő megosztásának, a közös nyomozások számának növelésének és a harmadik országokkal történő mind szélesebb körű együttműködéseknek. Ugyancsak a rendészeti szervek kiemelt feladatkörébe sorolja a stratégia a vagyonvisszaszerzés hatékonyságának növelését, amellyel jelentős összegeket lehet elvonni a bűnelkövetői csoportoktól (Európai Unió Tanácsa 2012).

⁵⁶ A címben szereplő „kábítószer” kifejezés helyett a szerző álláspontja szerint szerencsésebb a „drog” szó használata.

2. A RENDSZERVÁLTOZÁS UTÁNI DROGPOLITIKÁT BEFOLYÁSOLÓ LEGFONTOSABB TÖRVÉNYEK

A kriminálstratégiát meghatározó dokumentumok között kiemelt helye van a különféle jogszabályoknak. A jogszabályalkotók fáziskéséssel ugyan, de mindig követik a kábítószerpiac történéseit. A jogszabályok közül az alábbiak megemlézése indokolt:

A jogszabályi hierarchia csúcsán álló *Alaptörvény* egyes fejezetei természetesen nem foglalkozhatnak konkrét kriminálpolitikai vagy drogstratégiai kérdésekkel, azonban több cikkelyében is említésre kerül az „egészség”, amely kulcsfontosságú a drogkérdés esetében is.

A kriminálpolitikai intézkedések leképeződésének egyik alapdokumentuma a *Büntető Törvénykönyv* (2012. évi C törvény) (a továbbiakban: Btk.), amely a leginkább befolyásolja az eljárás alá vontak számát és körét.⁵⁷

A Btk. XVII. fejezete (Az egészséget veszélyeztető bűncselekmények) tartalmazza a kábítószerekkel és az új pszichoaktív anyagokkal kapcsolatos különféle tényállásokat.⁵⁸ A Btk. éles különbséget tesz az egyes elkövetési magatartások között, így a fogyasztás, a terjesztés, a szállítás és előállítás között. A legenyhébb a fogyasztó büntetése, aki-nél bizonyos törvényi feltételek fennállása mellett a jog akár a diverziós lehetőséget is felkínálja (elterelés),⁵⁹ ugyanis a hazai drogpolitika (és egyben drogstratégia) egyik alapelveként tekinthető, hogy a kábítószer fogyasztása bár büntetendő, de az elterelés jogintézményét alkalmazva mentesülhet a fogyasztó a büntetéstől. Ez tükröződik a rendőrségi intézkedések összetételéből is. Az intézkedések elsősorban a terjesztői, az előállítói és a termelői magatartások felfedését irányozzák elő (ennek ellenére a kábítószer-bűnözésben résztvevők mintegy 80%-a a fogyasztók közül kerül ki).

A kábítószer-bűnözés során relatíve rövid idő alatt is nagy vagyona tehetnek szert a bűnelkövetők, így különös jelentősége van a bűnös úton szerzett vagyon elkobzásának, amely markánsan tükröződik a *Büntető Törvénykönyvben* is. (A vagyonvisszaszerzés azonban a gyakorlatban nem az elvárt hatékonysággal működik, bővebben lásd *A kábítószer-bűnözés elleni küzdelem gyakorlata a megyei rendőr-főkapitányságokon* című fejezet).

Az új pszichoaktív szerekkel kapcsolatban fontos kriminálpolitikai alapelv tükröződik a *Büntető Törvénykönyvben* azáltal, hogy a kábítószerrel összehasonlítva a jogalkotó összességében enyhébb büntetési tételeket határozott meg. Az új pszichoaktív szerek fogyasztása nem büntetendő, akárcsak a csekély mennyiségű megszerzés és tartás sem (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016).

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény több szakaszában is közvetlenül foglalkozik a kábítószer-bűnözéssel, ami egyértelműen kifejezi a jelenlegi drogpolitika irányait és hosszú távú céljait. Alapesetben a bírói

⁵⁷ A kriminálpolitikai törekvésekre példaként hozhatjuk fel a régi Btk. (1978. évi IV. törvény) 2002. évi módosítását, amelynek során a Medgyessy-kormány több ponton enyhítette, differenciálta és módosította a Btk.-t, illetve ezzel egyidejűleg a régi büntetőeljárásról szóló törvényt is (1998. évi XIX. törvény) (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016).

⁵⁸ Kábítószer-kereskedelem (176. és 177. §), kábítószer birtoklása (178–180. §), kóros szenvedélykeltés (181. §), kábítószer készítésének elősegítése (182. §), kábítószer-prekurzorral visszaélés (183. §), új pszichoaktív anyaggal visszaélés (184. §).

⁵⁹ A hazai jog fejlődésének jelentős állomásaként tekinthetünk az ún. elterelés jogintézményére, amely a fogyasztó büntetőeljárású utról történő elterelhetőségét jelenti. A törvényi feltételek fennállása mellett 2003. március 1-jétől van lehetősége a fogyasztóknak a jogintézmény igénybevitelére. Korábban kizárólag a kábítószerfüggők esetében volt lehetséges alkalmazni e büntethetőséget megszüntető okot.

engedélyhez kötött leplezett eszközök az öt évig terjedő vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény esetén alkalmazhatók [234. § (1)]. Bizonyos esetekben azonban 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények esetén is alkalmazható, így többek között a kábítószer-prekurzorral visszaélésnél. A büntetőeljárás törvény lehetőséget ad egyes kábítószerrel kapcsolatos deliktumoknál (kábitószer-kereskedelem, kóros szenvedélykeltés, kábítószer készítésének elősegítése, kábítószer-prekurzorral visszaélés, új pszichoaktív anyaggal visszaélés), a törvényben meghatározott feltételek fennállás esetén, az elektronikus adathoz való hozzáféréseinek ideiglenes megakadályozására is [337. § (1)].

A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rendőrségi törvény) ugyancsak alapvető forrása a kábítószer-rendészeti tevékenységeknek. A törvényben a kábítószer a közbiztonságra veszélyes anyagok közé sorolta a jogalkotó, így „[a]z Rtv. meghatározza, hogy a rendőrség rendészeti feladatkörében ellátja a közbiztonságra veszélyes anyagok – s közöttük a kábítószer stb. – előállításával, forgalmazásával és felhasználásával kapcsolatos hatósági feladatokat” (96/2000. OGY határozat).

Kábítószerrel összefüggésben speciális feladatokat határoz meg a jogszabály adatkéréskor és adatkezelés során egyaránt. Adatkéréskor a kábítószer-kereskedelem esetében halaszthatatlan intézkedésként, az ügyész előzetes jóváhagyásának hiányában is teljesíteni kell a nyomozóhatóság megkeresését [68. § (2)]. Az adatkezelés tekintetében is külön kategóriába sorolja a rendőrségi törvény a kábítószerrel, a pszichotrop anyaggal, az új pszichoaktív anyaggal és a kábítószer-prekurzorral kapcsolatos adatokat (közigazgatási adatkezelés) (91/Q. §).

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabálysértési törvény) ugyancsak érinti a területet.⁶⁰ Kábítószer-rendészeti szabálysértést követ el az, aki kábítószerrel, pszichotrop anyaggal vagy új pszichoaktív anyaggal kapcsolatban az adatszolgáltatási kötelezettségeit megszegi, vagy a kábítószer-prekurzornak minősülő vegyi anyaggal kapcsolatos szabályokat megszegi (199. §). Ugyancsak szabálysértést követ el az, aki a kábítószer előállítására alkalmas növényekkel kapcsolatos előírásokat megszegi (mák, kender) (240. §).

3. A RENDSZERVÁLTOZÁS UTÁNI DROGSTRATÉGIÁK

3. 1. 96/2000. (XII. 11.) OGY határozat a kábítószer-probléma visszaszorítása érdekében készített nemzeti stratégiai program elfogadásáról (2000–2009)

Mint azt a fentiekben említettük, a nyolcvanas években merült fel komolyabban is a döntéshozókban a gondolat, hogy nemzeti drogstratégia kidolgozása szükséges. Az évek teltek, a problémák viszont csak eszkalálódtak, amit az is tetézett, hogy a terület rendkívül szerteágazó volt, ezért multidiszciplináris megközelítést igényel volna, de nem volt hazánkban olyan szerv, amely ezt koordinálni tudta volna. A stratégia megszületése előtti fontos dokumentum az 1013/1991. (II. 28.) Korm. határozat – amely lehetővé tette a Kábítószerügyi Tárcaközi Bizottság megszervezését –, a 111/1996. (XII. 19.) OGY határozat (amely egy országgyűlési eseti bizottság felállítását eredményezte), továbbá az 1039/1998. (III.31.) Korm. határozat, amely a Kábítószerügyi Koordinációs Bizottságot hozta létre. Hosszas

⁶⁰ „Az 1968/I. Szabálysértési törvény szabálysértésként »tiltani rendelte« a kábítószer átadását” (Andrássy – Mrázik 2011).

egyeztetések után végül az ezredfordulón született meg hazánk első nemzeti drogstratégiája [96/2000. (XII. 11.) OGY határozata kábítószer-probléma visszaszorítása érdekében készített nemzeti stratégiai program elfogadásáról], amely a 2000–2009 közötti időintervallumot ölelte fel, és amelyet a későbbiekben számos kormányhatározat egészített még ki (1036/2002. Korm. határozat, 1129/2004. Korm. határozat, 1094/2007. Korm. határozat).

A stratégia rendészeti aspektusú helyzetfelmérést végzett, és rámutatott a leginkább neuralgikusnak tekinthető területekre. Ennek során – kevés konkrétummal ugyan, de – javaslatokat és iránymutatásokat fogalmazott meg a rendészeti szervek számára. Ezek a legtöbb esetben a Rendőrség, Vám- és Pénzügyőrség és Határőrség által amúgy is végzett feladatok és meglévő kapcsolatrendszerek felsorolásszerű említése. A stratégia egyes területek esetében célként fogalmazza meg, hogy bizonyos feladatok magasabb szintű, hatékonyabb ellátása szükséges, azonban ezekhez semmilyen kapaszkodót nem biztosít, ezért azok sok esetben lözungszerű közhelynek tűnnek (pl. „[n] övelni kell a Vám- és Pénzügyőrség felderítési hatékonyságát, valamint a szervezet technikai, szakmai és személyi kapacitásait” vagy „[a] hatályos jogszabályok érvényesítésével az illegális drogpiacon beszűkítése eredményesen valósuljon meg”). Ennek során célként fogalmazza meg a dokumentum a drogokkal összefüggésben a diszkóbal-esetek számának csökkentését, a szituatív és a szociatív bűnmegelőzést, a drogok kínálatának jogi és bűnüldözési eszközökkel történő csökkentését, a rendvédelmi szervek nemzetközi együttműködésének továbbfejlesztését, a rendvédelmi képzésben a kábítószer-bűnözéssel kapcsolatos ismeretek elsajátítását, a nemzetközi együttműködés fejlesztését stb.

A stratégia fő pilléreit 4 pontban fogalmazták meg, amelyek az alábbiak:

1. A társadalom váljon érzékenyebbé a droggkérdések hatékony kezelése iránt, a helyi közösségek pedig növeljék problémamegoldó készségüket a kábítószer-probléma visszaszorításában (közösség, együttműködés).
2. Esélyt teremteni arra, hogy a fiatalok képessé válhassanak egy produktív életstílus kialakítására és a drogok visszautasítására (megelőzés).
3. Segíteni a drogokkal kapcsolatba kerülő és a drogproblémákkal küzdő egyéneket és családokat (szociális munka, gyógyítás, rehabilitáció).
4. Csökkenteni a drogokhoz való hozzáférés lehetőségét (kínálatcsökkentés)” (a Stratégia 5.2. pontja alapján).

Hazánk első drogstratégiáját több szakaszban is értékelték (féldíós, rövid és hosszú távú célokra vonatkozó értékelés) nemcsak a hazai, hanem külföldi szakemberek is. A kábítószerügyi koordináció felkérésére holland szakemberek is értékelték az elvégzett munkát, akik számos ajánlást fogalmaztak meg. A külső monitoringozás példaértékűnek számít (Európában Magyarország volt az első), hiszen ezáltal pártatlannak és függetlennek tekinthető szakemberek tekintették át az addig elvégzett munkát és az eredményeket. A stratégia erősségei között tartják számon a politikai cél és a célok közötti kapcsolat holisztikus megközelítését, a több kormányzati cikluson történő átívelését (ennek negatívuma viszont, hogy a hosszúsága miatt kevésbé rugalmas). A negatívumok közé sorolták a stratégia feladatai fontossági sorrendjének hiányát, a feladatok és kötelezettségek egyértelmű felosztását, a célok és feladatok szükséges jogi és pénzügyi garanciáinak hiányát (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016).

3.2. Az Országgyűlés 106/2009. (XII. 21.) OGY határozata a kábítószer-probléma kezelése érdekében készített nemzeti stratégiai programról (2010–2018)

Az országgyűlési határozat mellékletének címe: *Nemzeti stratégia a kábítószer-probléma kezelésére 2010–2018* (a továbbiakban: Nemzeti Drogstratégia). A Nemzeti Drogstratégia egy határozottan keretjellegű kriminálpolitikai dokumentum, amely bár relatíve kevés kriminálstratégiai relevanciájú részt tartalmaz, ennek ellenére fontos célkitűzések fedezhetők fel benne. A Nemzeti Drogstratégia kívánalmat fogalmaz meg arra vonatkozólag, hogy a hatékony fellépés érdekében a rendőrség keretein belül szervezeti változásokra és a szakemberek számának növelésére van szükség. Országos szinten szükséges egy speciális kábítószer-bűnözés elleni szolgálat felállítása, és fejleszteni kell a szakértők személyi állományát, illetve azok technikai felszereltségét. Fokozni kell a vagyonvisszaszerzési és a bűnmegelőzési tevékenységet, növelni kell az új kihívásokra történő innovatív hajlandóságot, emelni kell a feladatok hatékonyságát (különösen az illegális laboratóriumok tekintetében), és szükséges a lefoglalt kábítószeres tárolási biztonságának növelése és a megsemmisítés gyorsítása.

További feladatként határozza meg a stratégia a gyors reagálást törvényi szinten a megváltozott környezet kihívásaira (pl. jogszabályi változások előkészítése, vádalku kiterjesztése), a kábítószer-fogyasztást népszerűsítő médiumok elleni sikeresebb fellépést, a fokozott közúti ellenőrzéseket a kábítószer-fogyasztással összefüggésbe hozható közlekedési balesetek számának csökkentése érdekében (bővebben lásd a stratégia 2-es számú mellékletét).

Külön részt szentel a stratégia a különböző szervek együttműködésének. Ezek alapján a rendészeti szervek esetében célként fogalmazódik meg:

- A bűnüldöző és büntető igazságszolgáltatási intézmények együttműködésének szorosabbá tétele az egészségügyi és szociális szférával.
- A rendészeti szervek esetében megteremteni a lehetőséget a folyamatos együttműködésre a külföldi társszervekkel.
- Az angolul beszélő rendőrök számának növelése a zavartalan nemzetközi kommunikáció elősegítése céljából.
- Együttműködés kiépítése a Rendőrtiszti Főiskolával (a Nemzeti Közszerzési Egyetem Rendészettudományi Karának elődintézménye) a kábítószerrel kapcsolatos rendészeti ismeretek oktatása céljából, illetve a folyamatos képzés megteremtése a szakember-utánpótlás/továbbképzés céljából.

Végrehajtása nem történhetett meg, mivel a 80/2013. (X. 16.) OGY határozat – a hatályba lépését követően nem sokkal – hatályon kívül helyezte.

3.3. 80/2013. (X. 16.) OGY határozat „a Nemzeti Drogellenes Stratégiáról 2013–2020. Tiszta tudat, józanság, küzdelem a kábítószer-bűnözés ellen”

Joggal merülhet fel e tankönyv olvasóiban kérdésként, hogy miért volt szükség újabb drogellenes stratégia kidolgozására, hisz a 2010–2018-as drogstratégia még éppen hogy csak elkezdődött, kidolgozását és szakmaiságát tekintve pedig sokak szerint a legjobban sikerült hazai drogstratégia volt.

Az új stratégiára elsősorban azért kellett, mert az Európai Uniónak is új stratégiája született, így az egyes tagállamoknak is szüksége volt egy következő időszakot felölelő drogstratégiára. Ugyancsak jogos kérdésként me-

rülhet fel, hogy az Európai Uniónak miért volt szüksége egy újabb stratégiára. Az újabb stratégia megalkotását a korábbiaktól eltérő szemléletmód megjelenése, az egyes részterületeken végbement változások (egészségügy, oktatás), a szenvedélybetegségekre negatív hatással lévő társadalmi és gazdasági változások és a szerhasználat terén mutatkozó negatív változások (pl. dizájnernedrogok megjelenése és elterjedése) tette szükségessé (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016).

A stratégiával kapcsolatos koordinációs feladatokat az Emberi Erőforrások Minisztériuma végzi a Kábítószerügyi Koordinációs Tárcaközi Bizottság (KKB), a Kábítószerügyi Tanács (KT) és a minisztériumi háttérintézményeken keresztül. 2011-ben kezdődött meg a stratégia kidolgozása a Nemzeti Drogmegelőzési Iroda és egyéb szakértők bevonásával; a kidolgozása három évet vett igénybe (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016).

Mint az az elnevezéséből is látható, a szakpolitikai stratégia a 2013 és 2020 közötti időintervallumra határoz meg célokat, alapelveket és cselekvési irányokat.⁶¹ Természetesen a drogpolitikai dokumentum teljes körű taglalására jelen kiadvány nem vállalkozhat, részint azért, mert a terjedelmi korlátok nem teszik lehetővé, másrészt pedig a tankönyv célja nem a hazai drogpolitika ismertetése és bemutatása, hanem a drogokkal kapcsolatos kriminálstratégia ismertetése.

A stratégia kidolgozóit nyilvánvalóan nemes célok vezérelték, azonban konstatálhatjuk, hogy sajnos relatíve kevés a konkrét és kézzel fogható elképzelés a drogfogyasztás tényleges, szólamokon túlmutató visszaszorítása érdekében, különösen, ami a fiatalok szerfogyasztási szokásait érintő intézkedéseket illeti (Erdős 2018/b). Sok esetben irreális célkitűzések tarkítják a stratégiát, aminek talán az egyik legekleatásabb példája a *Jövőkép és célkitűzések* fejezetben található, ahol az alábbiak olvashatók: „A stratégia távlati célként a kábítószermentes Magyarország elérését tűzi ki 2020-ig, annak ellenére, hogy a világban és a Magyarországon belül tapasztalható tendenciák alapján ez irreálisnak tűnhet.” Ahogy a normaalkotó mondja, „irreálisnak tűnhet”. Valóban, de nemcsak tűnhet, hanem sajnos az is. A tankönyv kéziratának lezárásakor (2018 nyara) semmilyen jel nem mutat arra, hogy két éven belül „kábitószermentes”⁶² lehetne hazánk.

A Nemzeti Drogellenes Stratégia elsősorban olyan szakpolitikai dokumentum, ami relatíve kis százalékban tartalmaz csak kriminálstratégiai feladatokat, célokat és ajánlásokat a rendvédelmi szervek számára. A stratégiai II. 9. pontja (lásd az 1. számú mellékletet) az a része stratégiának, amely bár rendkívül szűkszavúan, de rendészeti tematikájú.

Ebből megismerhető, hogy a 2005 és 2011 közötti időintervallumban hogyan alakultak az egyes kriminálstatisztikai mutatók, így többek között a kábítószerrel összefüggésbe hozható ügyszámok, a bűnelkövetők, az eltérésben résztvevők, hogy változott a hazai drogpiacon lévő szerek struktúrája, továbbá megismerhető az, hogy az új Büntető Törvénykönyv (2012. évi C törvény) milyen változást hozott a kábítószerrel összefüggő bűncselekmények szabályozásában.

⁶¹ Az Európai Uniónak ugyancsak létezik szakpolitikai dokumentuma, amely szintén a 2013–2020 közötti időintervallumra fogalmaz meg célokat és kívánalmakat.

⁶² A „kábitószermentes” kifejezés szakmai szempontból erősen kifogásolható, hisz a kábítószer egy büntetőjogi kategória. Amennyiben csupán kábítószermentes Magyarországot szeretnénk, úgy megmaradnának többek között azok a pszichotrop anyagok, amelyek jelenleg még nem kerültek fel semmilyen tiltólistára, mivel kémiai szerkezetük egyelőre ismeretlen a hatóságok előtt, azonban hatásukat tekintve ugyanolyan károsak lehetnek, mint a legtöbb tiltólistán lévő szer.

II. 9. Kábítószer-bűnözés és kábítószerpiac

Kábítószerrel történő visszaélés bűncselekménye miatt évente 4000-8000 eljárás fejeződik be Magyarországon. Ez a szám 2005-ben volt a legmagasabb (7600 fölötti eljárás), 2003-ban pedig a legalacsonyabb (3378 eljárás). 2011-ben 5989 rendbeli kábítószerrel való visszaélés bűncselekményt és 5594 elkövetőt regisztráltak, mely számok a korábbi évekhez képest emelkedést jeleznek. Ezek közül 5231 eset (87%) fogyasztói típusú, 721 eset (12%) pedig kereskedői bűncselekmény volt. Az elkövetők 82%-a 30 év alatti volt, ezen belül nőtt a fiatalkorúak aránya (11,6%-ról 18,4%-ra). A kábítószerrel visszaélést elkövetők közel háromnegyede büntetlen előéletű volt. 2012-ben tovább csökkent a vádemeléssel végződő eljárások aránya (A 2011. évi adatokhoz viszonyítva mintegy 42%-ról 36,2%-ra). Az elterelés alkalmazása következtében a nyomozások 57%-a fejeződött be bírósági eljárást nem eredményező módon. A vádemelést nem eredményező lezárások között 2007 óta folyamatosan nő a „büntetethez vezető egyéb ok” címen történő befejezések aránya.

A kábítószerpiac anyagok lefoglalási adatai alapján a hazai piacon leggyakrabban előforduló anyag – mind a lefoglalások számát, mind a mennyiségét tekintve – a marihuána. A kannabisz növény-lefoglalások alapján vélelmezhető, hogy a magyarországi kannabiszpiac jelentős részét hazai termelésből látják el. A lefoglalások száma alapján a kokain, az amfetamin, a metamfetamin és az LSD feketeipari részesedése évek óta hasonlóan tekinthető. A heroin lefoglalásainak száma, illetve a lefoglalt anyag mennyisége a 2010-ben tapasztalható kismértékű csökkenés után 2011-ben jelentősen visszaesett, lényegében eltűnt a heroin a piacról. Ezzel egyidejűleg folytatódott az új pszichoaktív anyagok előző két évben kezdődött térnyerése, a tiltólistára került mefedron helyét különböző – azóta szintén tiltólistára került – kationon vegyületek (4-MEC, MDPV), továbbá szintetikus kannabinoidokkal kezelt növényi törmelékek vették át.

Kábítószer-csempészet tekintetében Magyarország továbbra is tranzit és célország egyben. A legtöbb kábítószer típus külföldről jut hazánkba, a belföldi előállítás egyedül a marihuána esetében játszik egyre meghatározóbb szerepet. A kábítószer árak 2009-hez képest lényegében nem változtak, a heroin ára kismértékben, hatóanyagtartalmának csökkenésével párhuzamosan mérséklődött. Az elmúlt két év legjelentősebb kábítószerpiaci fejleménye a szintetikus szerek piacának átalakulása, az ecstasy tabletták eltűnése, és új, sok esetben legális pszichoaktív hatóanyagot tartalmazó porok és tabletták megjelenése, illetve szokatlanul gyors terjedése. A rendőrségi lefoglalások során a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet 2009-ben öt, 2010 folyamán tizenhat, 2011-ben harminchárom új vegyületet azonosított.

A 2013. július 1-jétől hatályba lépő új Büntető Törvénykönyv néhány változást hozott a kábítószerrel összefüggő bűncselekmények szabályozásában. Így különösen:

- Az új szabályozás megteremti a fordított bizonyítás lehetőségét a kábítószer kereskedelem alatt keletkezett vagyon tekintetében, vagyis a kábítószer kereskedőnek kell bizonyítania vagyonának legális eredetét azon idő alatt, amíg kábítószer-kereskedelemmel foglalkozott.
- A jövőben nem alkalmazható az elterelés, ha a bűncselekmény elkövetését megelőző két éven belül az elkövetővel szemben a vádemelést azért halasztották el, illetve a nyomozást azért függesztették fel, mert vállalta az elterelésen való részvételt, vagy ha az elkövető büntetőjogi felelősségét kábítószer-kereskedelem vagy kábítószer birtoklása miatt megállapították.

- Megszűnik a kábítószerrel összefüggő bűncselekmények kábítószerfüggő személy általi elkövetésének privilegizált esetként történő kezelése. A jövőben a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy a kábítószer-függőséget a büntetés kiszabása során enyhítő körülményként veszi-e figyelembe.
- A törvény elkövetési magatartásként nevesíti a kábítószer-fogyasztást.

A Nemzeti Drogellenes Stratégiáról 2013–2020 (részlet)

3.4. A rendőrség belső normái

Nem szerencsés fontosság alapján rangsorolni a különböző joganyagokat, azonban azt mindenképp kijelenthetjük, hogy az alábbiakban bemutatott ORFK utasítások tekinthetők a rendőrségi drogstratégia alapidokumentumainak:

A „37/2016. (XII. 22.) ORFK utasítás egyes ORFK utasítások módosításáról” nevezetű utasítás – mint az a megnevezésében is szerepel – több korábbi ORFK utasítást módosít, többek között a visszaélés kábítószerrel bűncselekmény nyomozása során a Rendőrség szerveire háruló feladatokról szóló 26/2009. (OT 15.) ORFK utasítást és a Rendőrség Drogellenes Stratégiájáról szóló 4/2014. (II. 21.) ORFK utasítást.

A 26/2009-es ORFK utasítást 2018. július 1-jétől a kábítószerrel összefüggő bűncselekmények nyomozás során a Rendőrség szerveire háruló feladatokról szóló 16/2018. (V. 31.) ORFK utasítás váltotta fel. A 16/2018-as ORFK utasítás egy nyomozati utasításnak tekinthető, ami a terület speciális voltából adódóan különleges szakértelmet igényel, ezért krimináltaktikai és metodikai utasításokat fogalmaz meg a nyomozóhatóságok részére. A szakmai anyag ismerteti a normában használt legfontosabb szakmai kifejezéseket, meghatározza az ORFK Bűnügyi Osztályának (mint országos irányító és koordináló szervnek), illetve a területi szervek (megyei rendőr-főkapitányságok, NNI, RRI) szakvonalas vezetőinek a feladatait. Utasítást tartalmaz a norma továbbá a kábítószer gyanúját keltő anyagok lefoglalásának módjára, a megtalált drog mennyiségétől függő rendőri intézkedés mikéntjére, a kábítószer elkobzásának, tárolásának, bűnjelként történő kezelésének és megsemmisítésének a mikéntjére. Az utasítás meghatározza továbbá azon kérdések körét és a tartalmi elemeket, amelyeknek feltétlenül szerepelnie kell a szakértőnek megküldött kirendelő határozatban. Külön fejezetet szentelt a normaalkotó a kábítószeres, a kábítószer-prekurzorok és a kábítószer gyanúját keltő anyagok szállításának és ideiglenes tárolásának módjára. A szállítással kapcsolatban a norma még a gépjármű teljesítményére és műszaki állapotára és a kísérőőrök kötelezettségeire is kitér, a későbbiekben pedig a raktáros feladataira és a kábítószer tárolására szolgáló helyiségre vonatkozó speciális szabályokra is.

A Rendőrség Drogellenes Stratégiájáról szóló 4/2014-es ORFK utasítás a Nemzeti Drogellenes Stratégiára (2013–2020) (a továbbiakban: Stratégia) adott „rendőrségi válasz”, vagyis a rendőrség kábítószer-bűnözés elleni stratégiája, amelynek hatálya kizárólag a rendőri szervekre terjed ki.

A Stratégia három részre osztja a megvalósítandó feladatokat: rövid távú (2014–2015), középtávú (2016–2017) és hosszú távú (2018–2020) feladatokra. A rövid távú feladatok elsősorban a vezetői szintet érintik; meg kell teremteni a személyi feltételeit a Stratégia végrehajtásának, gondoskodni kell az iskolai bűnmegelőzési programok végrehajtásáról, illetve a terjesztői típusú magatartások miatt indított eljárások aránya 2015 év végéig országos viszonylatban meg kell hogy haladja a 15%-ot.

A középtávú célok kevesebb „kézzelfogható” törekvést tartalmaznak. Többek között gondoskodni kell a titkos információgyűjtő munka során alkalmazott erők, eszközök, módszerek kombinált, arányos, célhoz kötött

és hatékony felhasználását elősegítő intézkedések kidolgozásáról. Intézkedni kell a magas színvonalú kábítószerrendészeti ellenőrzések szakmai színvonalának megtartására, a nemzetközi társszervekkel történő együttműködés javítására stb.

A hosszú távú célok között szerepel, hogy országos szinten jelentősen növekedjen a terjesztői típusú magatartások miatt indított eljárások száma, illetve módszertani útmutató készüljön az illegális kábítószer-kereskedelmet folytató bünszervezetek felszámolásának szakmai tapasztalataiból.

Az elérendő sarokszámok emelkedtek, még jobb eredményeket kell elérnie a rendőrségnek. A Stratégia a következőképpen fogalmaz: „A nyomozó szervek vezetői gondoskodnak arról, hogy a terjesztői típusú magatartások miatt indított eljárások aránya 2020-ig országos viszonylatban haladja meg a 25%-ot.” A meghatározott 25%-os érték a szakemberek körében igencsak nagy feltűnést keltett, mivel a mostani gyakorlat alapján ez igen nehezen teljesíthető, ugyanis a jelenlegi gyakorlat szerint (értsd: ügyészi és bírói elvárás) egy terjesztő esetében 3-4 fogyasztó gyanúsított kihallgatása szükséges a bűnösség bizonyításához, ami matematikailag teszi nehezen teljesíthetővé az elvárást (bővebben lásd *A kábítószer-bűnözés elleni küzdelem gyakorlata a megyei rendőr-főkapitányságokon* című fejezetet).

Az ORFK utasítás rendkívül informatív melléklettel rendelkezik, amely említést tesz többek között a 2013–2020 közötti Nemzeti Drogellenes Stratégia háttéréről, a nemzetközi és hazai jogi környezetről, a 2012. évi kábítószerrel kapcsolatos bűnügyi helyzetről, az új pszichoaktív szerekről, az egyes kábítószerfajtákról. Bemutatja a rendőrség egyes szakterületeinek felépítését és feladatait a kábítószer-bűnözés elleni fellépés szempontjából, említést tesz a bűnmegelőzési tevékenységről, igazgatásrendészeti feladatairól, a rendőri szervek közötti együttműködésről.

Joggal merülhet fel kérdésként, hogy miben új az ORFK utasítás a korábbi feladatmeghatározásokhoz képest. Az Európai Unió új drogstratégiájának kihirdetését követően az uniós tagállamokra jogalkotási kényszer nehezedett: kötelezően új drogstratégiát kellett az országgyűléseknek, illetve a rendőrségeknek alkotnia. Nyilvánvaló, hogy nem lehet (és nem is kell) egy teljesen új stratégiát egy adott szakterületen kidolgozni. Látszólag tehát új a stratégia (mivel annak kell lennie), a főbb célok és az elvégzendő feladatok viszont a régiek. Kissé pongyolán fogalmazva azt mondhatjuk, hogy a korábbi rendőrségi stratégia a váz, ami „ránctelven” esett át. A jogszabályalkotó ugyanis felismerte a dizájnerdrogok veszélyét, ennek a nemzetbiztonsági kockázatát, a világháló mind jelentősebb terjesztői közzé válását stb., amelyek mindenképp szükségessé tették egy új norma megalkotását.

Az új norma kiadása a mindennapi nyomozati munkát jelentősen nem befolyásolja, van viszont néhány olyan terület, amire mindenképp nagyobb figyelmet kell fordítania a hatóságnak.

A Stratégiával kapcsolatban mindenképp érdemes azt leszögezni, hogy egy stratégia sohasem nem tud elébe menni az eseményeknek, reagálni a kialakult helyzetre viszont igen. A kábítószerpiac elmúlt évekbeli történései alapján viszont örömmel konstatálhatjuk, hogy a jogszabályalkotók gyorsan reagálnak az új típusú fejleményekre, ami megmutatkozik a hazai drogpolitika dokumentumaiban is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Andrássy Áron – Mrázik Julianna** (2011): *A drogprevenció*. Pécs, Pécsi Tudományegyetem. http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/drogprevencio/a_hazai_drogtrnet_drogpolitika_s_a_felmrsek_kutatsok_ttekintse.html (A letöltés ideje: 2018. 04. 30.)
- Balassa Bence** (2017): A nemzetközi együttműködés jelentősége az NKE International Staff Week rendezvény tükrében. *Magyar Rendészet*, 2. 67–86
- Balogh Ágnes – Tóth Mihály** (2010): *Magyar büntetőjog. Általános rész*. Budapest. Osiris Kiadó. https://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_520_magyar_buntetojog/ch06.html (A letöltés ideje: 2018. 07. 16.)
- Bayer István** (2000): *A drogok történelme. A kábítószeres története az ókortól napjainkig*. Budapest, Aranyhal Könyvkiadó. 400 o.
- Erdős Ákos** (2015): Droghelyzet: tiltás kontra legalizáció. *Magyar Rendészet*, 3. 11–26.
- Erdős Ákos** (2016): Gyógyszerrendészet – egy speciális feladat kihívásai. In **Szabó Andrea – Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes** szerk. (2016): *Az adó- és vámşzolgalatok aktuális kihivásai*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata. 66–82.
- Erdős Ákos** (2017): A Vám- és Pénzügyőrség kábítószer-ellenes tevékenysége a rendszerváltást követő első évtizedben. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 27 (54). 15–24.
- Erdős Ákos** (2018/a): Kábítószer-élvezet és függőség Magyarországon a XIX. század végétől a második világháború kirobbanásáig. *Magyar Rendészet*, 3. (Megjelenés alatt.)
- Erdős Ákos** (2018/b): A gyermekek drogfogyasztásának változásai – a Gyermekek jogi Egyezmény végrehajtásáról szóló civil jelentés tükrében. *Fundamentum*, 22 évf. (Megjelenés alatt.)
- Európai Unió Tanácsa** (2012): A 2013–2020-as időszakra szóló, kábítószer elleni uniós stratégia. 18 o.
- Fürst Zsuzsanna – Wenger Tibor** szerk. (2010): *A kábítószer-abúzus orvosi, jogi és társadalmi vonatkozásai*. Budapest, Medicina Könyvkiadó Zrt. 282 o.
- Ifjúsági és Sportminisztérium** (2000): Nemzeti Stratégia a Kábítószer-probléma Visszaszorítására 98 p. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nemzeti_strategia.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 30.)
- Kocsis Piroška** (2010): A rendszerváltozás hatása a kábítószer-fogyasztásra. *Archív Net*, 6. http://www.archivnet.hu/hetkoznapok/a_rendszervaltozas_hatasa_a_kabitoszerfogyasztasra.html (A letöltés ideje: 2018. 04. 30.)
- Mészáros, Edina – Toca, Vasile (2018): Efficiency of cooperation and intelligence sharing among law enforcement agencies in the European Union in the fight against terrorism: Sharing is caring? In *The European Union and the Eastern partnership: security challenges*. Oradea, University Of Oradea. 317–343.
- Nemzeti Drog Fókuszpont** (2016): 2016-os ÉVES JELENTÉS (2015-ös adatok) az EMCDDA számára. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/HU_National_Report_2016_HU.pdf (A letöltés ideje: 2018. 04. 30.) 165 o.
- Nemzeti Drog Fókuszpont** (2015): 2015-ös ÉVES JELENTÉS (2014-es adatok) az EMCDDA számára. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2015.pdf (A letöltés ideje: 2018. 05. 03.) 130 o.
- Piskóti-Kovács Zsuzsa** (2014): *A bűnözés földrajz modern irányzatainak alkalmazási lehetőségei különböző területi szinteken*. PhD-értekezés. Miskolc. 174 o.
- Rendvédelem II.** http://rendvedelem2.blog.hu/2016/10/17/rendorseg_egyuttmukodese (A letöltés ideje: 2018. 07. 16.)
- Sivadó Máté** (2015): Jelenkori drogpolitika Magyarországon és Európában, tengerentúli kitekintéssel. Doktori (PhD) értekezés. Debrecen. 307 o.

Jogszabályok, belső normák

- A kábítószerrel összefüggő bűncselekmények nyomozás során a Rendőrség szerveire háruló feladatokról szóló 16/2018. (V. 31.) ORFK utasítás
- Az Országgyűlés 106/2009. (XII. 21.) OGY határozata a kábítószer-probléma kezelése érdekében készített nemzeti stratégiai programról
- 80/2013. (X. 16.) OGY határozat „a Nemzeti Drogellenes Stratégiáról 2013–2020. Tiszta tudat, józanság, küzdelem a kábítószer-bűnözés ellen
- A büntetőtörvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
- A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény
- Az Országos Társadalombiztosító Intézet betegségi biztosítási ága pénzügyi helyzetének rendezéséről szóló 1930. évi XXVII. törvénycikkely
- A Magyar Népköztársaság Büntetőtörvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény
1965. évi 4. törvényerejű rendelet a New-Yorkban, 1961. március 30-án kelt Egységes Kábítószer Egyezmény kihirdetéséről
- Egységes Kábítószer Egyezmény (New York) (1961. március 30.)
- Pszichotrop Anyagokról szóló Egyezmény (Bécs) (1971. február 21.)
- Az 1979. évi 25. törvényerejű rendelet a pszichotrop anyagokról szóló, Bécsben az 1971. évi február hó 21. napján aláírt egyezmény kihirdetéséről
- A bódulatkeltő anyagokkal visszaélő fiatalok érdekében szükséges megelőző, kezelő és utógondozó tevékenység fejlesztéséről szóló 1502/1985/IPK. 10-11/ÁIB. sz. határozat
- Az 1998. évi L. törvény az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény kihirdetéséről
- Magyarország Alaptörvénye
- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény
- A 96/2000. (XII. 11.) OGY határozat a kábítószer-probléma visszaszorítása érdekében készített nemzeti stratégiai program elfogadásáról (2000–2009)
- A 37/2016. (XII. 22.) ORFK utasítás egyes ORFK utasítások módosításáról
- A Rendőrség Drogellenes Stratégiájáról szóló 4/2014. (II. 21.) ORFK utasítás
- A visszaélés kábítószerrel bűncselekmény nyomozása során a Rendőrség szerveire háruló feladatokról szóló 26/2009. (OT 15.) ORFK utasítás

„A drogok romlásba döntik társadalmainkat, előmozdítják a bűnözést, olyan betegségek terjedését segítik, mint az AIDS, megölik a fiataljainkat, és megölik a jövőnket is”

(Kofi Annan)

IV. A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS ELLENI KÜZDELEM GYAKORLATA A MEGYEI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁGOKON

Jelen fejezet egy több megyét érintő empirikus kutatás eredményeit mutatja be. Félig strukturált interjúk készültek Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Baranya és Pest megye kábítószer-bűnözés elleni szakvonalas nyomozóival és rendőri vezetőivel, akik feltárták azokat a problémákat, amelyekkel a napi munkájuk során szembesülnek. A fejezet nemcsak a problémák feltárását tűzte ki célul, hanem – egyeztetve a terület szakembereivel – megoldásokat is kínál a felmerült problémákra.

BEVEZETÉS

A KÖFOP által támogatott, a *Kriminálisztika fejlesztési irányai* elnevezésű kutatás keretében a kutatócsoport tagjai több megyében (Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Baranya, Pest) és a fővárosban (Nemzeti Nyomozó Iroda) végeztek empirikus kutatást, amelynek során félig strukturált interjúkat készítettek. Az interjúk során minden megyében a végrehajtói és a vezetői állomány részéről is történt interjúfelvétel, mivel így lehetett biztosítani, hogy a szervezeti struktúrát tekintve minél reprezentatívabb legyen a kutatás.

Az anonim interjú 18 kérdésből állt, jelen fejezetben azonban nem kerül az összes válasz bemutatásra, mivel a kábítószer-bűnözés nemzetközi együttműködésével és a Nemzeti Nyomozó Irodával kapcsolatos kérdéseket a tankönyv más fejezeteiben dolgozzuk fel.

A kvalitatív kutatások során az egyik leggyakrabban alkalmazott társadalomkutatási módszer az interjúkészítés. A strukturáltság foka szerint az interjú lehet teljesen strukturált és félig strukturált. Jelen kutatás során az utóbbit, félig strukturált interjúkat vettek fel a kutatók, mivel kerülni kívánták az előre behatárolható merev válaszokat. A kutatás során az elsődleges cél volt a rendőrségi szakemberek szubjektív tapasztalatait, véleményét és jobbitó észrevételeit megismerni egy adott témakörben. Az interjúk felvételének légköre nyitott volt és manipulációmentes, legtöbb esetben pedig kollegiális, ami garantálta azt, hogy a válaszok őszinték legyenek, és ne valamiféle felsőbb elvárásnak feleljenek csak meg.

A könnyebb értelmezhetőség kedvéért az interjú kérdései az alábbi hat nagyobb gondolati egység köré lettek csoportosítva:

1. Stratégia – hatékonyság – trendek
2. Felderítő és nyomozati munka
3. Képzési rendszer
4. Együttműködés és információáramlás
5. Jogszabályi háttér módosulása
6. Vagyonvisszaszerzés a kábítószer-bűnözésben

1. A FELMÉRÉSRE ADOTT VÁLASZOK EREDMÉNYEI

1.1. Stratégia – hatékonyság - trendek

Tekintettel az interjú drogstratégiával kapcsolatos tematikájára, már a nyitókérdések egyike arra vonatkozott, hogy fontosnak tartják-e a rendőrségen a stratégiai tervezést a bűnözés elleni küzdelemben. A válaszok alapján megállapítható, hogy a megkérdezettek többsége fontosnak tartja a stratégiai tervezést, úgy általános értelemben, mint a kábítószer-bűnözés elleni küzdelemben. A legtöbben szükségesnek tartanak egy vezérfonalat, egy olyan elgondolást, amely mellett haladni lehet. A megkérdezettek közül mindössze két fő volt az, akik szerint nem fontos a stratégiai tervezés, mivel véleményük szerint a stratégiákat az élet rendszerint úgyis felülírja, illetve egy fő volt, aki szerint a bűnügyi területen nem valósíthatók meg a stratégiák. A stratégia fontosságát gyakorlatilag minden interjúalany kiemeli, azonban többen is megemlítik, hogy nincs tudomásuk arról, hogy a kábítószer-bűnözéssel kapcsolatban bármiféle stratégiája lenne a rendőrségnek.

A stratégia fontosságának fonalán tovább haladva lett a Rendőrség Drogellenes Stratégiájának hatékonyságával kapcsolatban kérdés feltéve, illetve azt kértük interjúalanyoktól, hogy emeljék ki a stratégia legsikeresebb elemeit.

A stratégia hiányosságai és negatívumai közé sorolták a túlszabályozottságát, illetve azt, hogy lemaradt a bűnözés fejlődésétől. Egyesek véleménye szerint pedig az új pszichoaktív szerekkel szemben a stratégia hatástalan, és sok esetben csak általánosságokat tartalmaz.

A stratégia erényei közé sorolták, hogy kellően szigorú, a hagyományos kábítószerrel szemben pedig hatékony, és csak egyes részei szorulnak kisebb módosításokra. A stratégia sikeres elemei közé sorolták a kínálatcsökkentésre, a terjesztői magatartásra, a kábítószer-fogyasztás káros hatásaira és az együttműködésre vonatkozó részeit.

Összességében kielégítőnek tekinthető a Rendőrség Drogellenes Stratégiája a megkérdezettek véleménye alapján. Számos negatívum mellett a pozitívumokat is megemlézték a stratégiaival kapcsolatban.

A stratégia helyi hatékonyságát többen meg tudták ítélni, az országos hatékonysággal kapcsolatban viszont már nem tudtak nyilatkozni. A stratégiát jónak tartják többen is, viszont a rendelkezésre álló eszközök mennyiségét és a személyek számát kevésnek tartják (a megkérdezettek közel 60%-a), így a stratégiát véleményük szerint nem lehet sikeresen végrehajtani.

A stratégia sikerességének az egyik talán legtöbbet vitatott sarokszáma a terjesztői típusú magatartással kapcsolatban meghatározott 25%. Vagyis 2020-ig országos szinten – a stratégia célkitűzése szerint – el kell érni, hogy a terjesztői típusú magatartások miatt indított eljárások aránya meghaladja a 25%-ot.⁶³ A megkérdezettek véleményét a 25%-kal kapcsolatban talán az alábbi, kissé cinikusnak tűnő válasz érzékelteti a leginkább: „Ha ez az elvárás, akkor reális.” A válaszok alapján ezt tartják a megkérdezettek a stratégia leginkább irreális célkitűzésének. A megkérdezettek közül senki tartotta reálisnak a 25%-ot.

Jogos kérdésként merülhet fel, hogy miért tűnik ennyire irreálisnak a 25%-ot meghaladó célkitűzés. A jelenlegi ügyészségi/bírósági elvárások (gyakorlat) alapján egy terjesztő felelősségre vonásához 3-4 fő olyan fogyasztó szükséges, akik egy adott terjesztő ellen vallanak a kihallgatásuk során.

Amennyiben egy kábítószer-terjesztő személy esetében 4 fogyasztó vallomásával támasztják alá a terjesztői magatartást, úgy a terjesztői típusú magatartások miatt indított eljárások aránya a 20%-ot érné csak el. Ha csak 3

⁶³ A terjesztői típusú magatartás miatt indított eljárások aránya jelenleg mintegy 20% körül van.

fő vallomásával kívánják alátámasztani a terjesztői magatartást (1 terjesztő és 3 fogyasztó), úgy a 25%-os arányt lehetne csak elérni. Vagyis amennyiben a 25%-os arányt meg szeretnénk haladni a terjesztői típusú magatartások miatt indult eljárásokban, úgy 1 terjesztőre kevesebb mint 3 fogyasztó gyanúsítása szükséges.

Józan paraszti ésszel előre látható, hogy csak hogyan érhető el a 25%-ot meghaladó arány. Csökkennie kell az ügyészi/bírói elvárásnak, ezáltal pedig kevésbé lesz alátámasztva (bizonyítva) a terjesztői magatartás. Amennyiben ez a cél, úgy kevesebb fogyasztó felelősségre vonása szükségeltetik. Egy módon lenne lehetséges a jelenlegi feltételekkel (1 terjesztő, 3-4 fogyasztó) a 25%-ot meghaladó cél elérése, ha a fogyasztást és a birtoklást dekriminalizálnák, ezáltal pedig statisztikai értelemben növekedhetne a terjesztők ellen indított eljárások aránya.

Rendkívül fontos a kábítószer-bűnözés legújabb trendjeinek az ismerete, hisz ennek ismeretében lehet (kell) a stratégia egyes részeit módosítani. A kábítószeres ügyekkel nap mint nap dolgozó nyomozók és vizsgálók azok, akik a leginkább naprakészek a legújabb trendekkel kapcsolatban, és ők azok, akik leghamarabb észreveszik a piac legkisebb változásait is (A legújabb trendek ismerete nem csupán a tapasztalt, személyes észrevételekre korlátozódik. Többen megemlítették, hogy rendszeresen figyelemmel követik a média híradásait, szakkönyveket olvasnak [főként a világhálón], szakemberekkel konzultálnak, konferenciákon vesznek részt stb.). Arra vonatkozólag, hogy hogyan alakult a kábítószer-bűnözés az elmúlt négy évben, s milyen új tendenciák figyelhetők meg ezen a területen, az alábbi válaszok születtek:

A legtöbben megemlítették, hogy növekedett a szintetikus termékek aránya a lefoglalt kábítószeresek között. Az ügyadatok alapján pedig megállapítható, hogy ezek főként Csehország, Lengyelország és Hollandia felől érkeznek hazánkba. Az elmúlt néhány év trendjéhez sorolható, hogy a vietnámi marihuánatermelők eltűntek az országból, helyettük a Balkán felől érkezik a marihuána (főként Albánia és Koszovó területéről) (bővebben lásd *A hazai kábítószer-kereskedelem kriminálgeográfiai törvényszerűségei* című fejezetet). Mindenképp megemlítendő, hogy a hazai kábítószer-bűnözők is egyre szervezettebbek, és mind inkább a professzionalizmus jellemző rájuk. Egyre kevésbé vannak jelen az utcai kereskedők között a rendőrség számára könnyen elfogható személyek.

A kábítószer-bűnözés egyik specifikumának tekinthető, hogy a különböző bűnelkövetői csoportok között rendszerint nem területi alapú a „működési terület” felosztása, hanem kábítószer típus szerinti. Vagyis az egyes bűnszervezetek rendszerint békében árulják egymás mellett a különböző típusú kábítószereseket.

A világháló térhódítását ugyancsak többen megemlítették, mint olyan közeget, ahová a kábítószer-kereskedelemnek egyre nagyobb hányada tevődik át. Ez részben értendő a „hagyományos” internetre, illetve az ún. darknetre,⁶⁴ amely folyamatosan növeli a részesedését az interneten belül. (A darkneten történő kábítószer-kereskedelem mindenképp új elemként jelent meg az elmúlt években a hazai piacon, esetenként pedig már magyar terjesztők is a darkneten kínálják a különféle drogokat.) A darknettel kapcsolatban elsősorban a Nemzeti Nyomozó Iroda munkatársai tettek említést, mivel ők azok, akik elsősorban ilyen irányú nyomozásokat folytatnak. A világhálón történő értékesítés egyik következménye az ugyancsak többek által megemlített nyomozati nehézség. Egyre kevesebben folytatnak telefonon beszélgetéseket, kommunikációra az internetet használják, ami rendkívüli módon megnehezíti a nyomozásokat.⁶⁵

⁶⁴ A világháló azon része, amely a hagyományos keresőprogramokkal nem érhető el, és virtuális nyomot nem hagynak maguk után a látogatók, ebből kifolyólag előszeretettel használják illegális tevékenységek folytatására.

⁶⁵ A felderítést segítheti az ún. raszter nyomozás, amikor a szűrő-kutató munka az adatbázisokban (pl. az internetes felületeken) történik, és az elektronikusan rögzített adatok a nyomozás előbbre vitelét szolgálhatják (Nyitrai 2015).

A pszichoaktív szerek terjedését a legtöbb interjúalany ugyancsak megemlíttette. Különös problémaként jelentkezik a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén, ahol a megkérdezettek kivétel nélkül említést tettek az új pszichoaktív szerek térnyeréséről mint új trendről.⁶⁶ Ezzel kapcsolatban feltétlenül érdemes felhívni a figyelmet arra a már a korábbiakban is említett tényre, hogy az ország legszegényebb területein a halmozottan hátrányosnak tekinthető emberek között egyre népszerűbbek az új pszichoaktív szerek, elsősorban az olcsóságuk miatt. Ez az érintett megyében feltétlenül igaznak tekinthető. Az ÚPSZ-ek terjedése ellenére továbbra is a marihuána maradt a legtöbbit használt kábítószer, a korábbi visszaesését követően ismét „magára talált”, az új pszichoaktív szerek növekedésének üteme pedig a szigorú szabályozásnak köszönhetően jelentősen visszaesett, problémaként elsősorban a szegényebb anyagi körülmények között élőket érinti. A klasszikus kábítószeres esetekben a főbb szállítási útvonalak nem változtak. A megkérdezett szakemberek véleménye szerint továbbra sem jelentős problémát a hazai illegális laborok száma.

A legfrissebb trendekkel kapcsolatban az alábbiakban ismerjük meg a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ munkatársainak az álláspontját is.⁶⁷

A klasszikus drogok közötti arány meglehetősen egyenlőtlen. Az LSD-bélyeg, a hallucinogén gomba, illetve a hasis rendkívül alacsony száma mellett az MDMA, a kokain és a heroin aránya folyamatosan erősödik, a „piacvezető” pedig továbbra is a marihuána. A kannabisz esetében egyre gyakoribb a 20% feletti valódi hatóanyag tartalom, ami már komoly veszélyeket rejthet a fogyasztókra nézve.

A szakemberek álláspontja szerint az új pszichoaktív anyagok egyre kevésbé okoznak „problémát” szakértői szempontból. Az új pszichoaktív anyagok között éves szinten általában 3-4 új típusú drog jelenik meg. A fogyasztási formát részben az anyag szerkezete határozza meg, a metamfetamin esetében a kristály forma, a szintetikus kannabinoidoknál pedig a herbál jelleg.

A szintetikus kannabinoidok között az ADB-FUBINACA még a 2016. július 1-től „C” listára való felkerülése ellenére is népszerű maradt a következő évig, majd 2017 augusztusától tűnt el végleg a lefoglalási jegyzékekből. Lassan vette át a helyét az 5F-MDMB-PINACA, ami 2017 augusztusában már az összes szintetikus kannabinoid között majdnem abszolút többségbe került. A szintetikus kannabinoidok piacának értékelésénél érdemes figyelembe venni azt, hogy nem pusztán a tiltólistára való felkerülés minősül független változónak a drogpia megváltozásában. Szemléltető példa erre az ADB-FUBINACA, ami hiába minősült 2016. július 1-től kábítószernek, továbbra is piacvezető maradt a szintetikus kannabinoidok között. Az MDMB-CHMICA mellett az AMB-FUBINACA-nak mint az ADB-FUBINACA szerkezeti rokonának előfordulási aránya viszont kis volumenben csökkent.

⁶⁶ Dr. Nagy Júlia és Dr. Csesztregi Tamás a dizájnerdrogokkal kapcsolatos trenddel kapcsolatban megemlíttette, hogy míg 2010-ben a szakértői kirendelések 10%-a vonatkozott a dizájnerdrogokra, addig egy évvel később már 24%-ban jelentek meg az új pszichoaktív anyagok. 2012-ben éves szinten már majdnem 40%-át tették ki az akkori Bűnügyi Szakértői és Kutató Intézet kirendeléseinek. 2013-tól 2015-ig folyamatos növekedés volt tapasztalható, bár évközi bontásban látható, hogy a nyári hónapokban, az úgynevezett fesztiválidőszakban a klasszikus drogokkal kapcsolatos szakértői kirendelések száma abszolút többségbe kerül (Bezsényi 2018).

⁶⁷ Félig strukturált interjú készült az NSZKK Kábítószervizsgáló Szakértői Intézet vezetőjével, Dr. Nagy Júliával, valamint Dr. Csesztregi Tamással, az NSZKK Általános Analitikai Osztály vezetőjével. Mindkét szakember az elmúlt évek lefoglalási adatainak és trendjeinek ismeretében válaszolt a kérdésekre, így az interjúk reprezentálják a hazai kábítószerpiac helyzetét.

Az új pszichoaktív anyagok 2010 utáni hangsúlyos megjelenésétől 2015-ig tartó időszak növekvő lefoglalási számai nagyrészt annak is köszönhetőek voltak, hogy gyorsabban (akár egy hónapon belül) lehetett a vegyületek egyes komponenseit változtatni. Napjainkban viszont a korlátozásoknak köszönhetően sokkal nehezebb (elsősorban Kínából) új anyagokat behozni.

Jelenleg a szintetikus kannabinoidok, illetve a katinon-származékok uralják a pszichoaktív piacot, azonban marginális arányban jelen vannak továbbra is a fentanil-származékok, amelyek szintén elsősorban Dél-Ázsiából (főként Kínából) érkeznek. A katinon-származékok közül 2010 után elsősorban a para-metil-N-etil-norpedron számított népszerűnek, amelynek vezető helyét az etil-hexedron vette át. Az új pszichoaktív anyagok hangsúlyos jelenlétének időszakában, 2010-et követően a pededron is piacvezetőnek számított, ez is az etil-hexedron javára csökkent. Szerepelnek még a lefoglalások között olyan katinon-származékok, mint a 4-SEC, illetve a hosszabb ideig népszerűnek számító MDPV, melynek helyét az MDP HP vette át.

A szintetikus kannabinoidok, illetve a katinon-származékok esetében is igaznak minősül, hogy egyes népszerű vegyületformák a „C” listára való felkerülésük esetén is megmaradnak a piacon az illegálissá válásukat követő fél, olykor egy évet követően is, és csak ezután csökken érdemben az arányuk. Ilyen többek között a szintetikus kannabinoidoknál az ADB-FUBINACA, valamint a katinon-származékok esetében az etil-hexedron.

A katinon-származékok piacán is tapasztalhatók visszatérő divatok, a korábbiakban népszerű vegyületeket kiszorító új vegyületszerkezetekkel szemben a korábbi anyagok részleges változtatásaival létrejövő új, később azonban könnyebben kábítószerként azonosítható anyagok.. Szemléletes példa erre az etil-hexedron piacvezető időszakában érkező 4Cl-pededron, amely egy látszólag új katinon.

A szintetikus kannabinoidok esetében 2017 óta a legnépszerűbb a CUMYL-PeGaCLONE. Az anyagról a molekula szerkezetének meghatározását követően az NSZKK 2017 márciusában adott jelentést az Új Drogok Európai Adatbázisának (European Database on New Drugs, EDND) Korai Jelzőrendszere felé. A CUMYL-PeGaCLONE jellemző példa arra, hogy az új pszichoaktív anyagok jellemző módon több országban, egymástól függetlenül is bekerülnek az Új Drogok Európai Adatbázisába.

A CUMYL-PeGaCLONE példáján látható, hogy az EDND felé történő jelzés és az analitikai adatok beszerzése és feltöltése – a potenciális kábítószernek minősülő vegyületek változatos megjelenése miatt – gyakorta több országból egyszerre vagy rövid időbeli különbségekkel érkezik. A jelzéseket párhuzamosan is legitimnek kell tekinteni. A lisszaboni központ a validált, ellenőrzött kísérleti körülmények között megvizsgált anyagokat összehasonlítja, mivel csak így képes a vegyületek közötti, kémiai szerkezeten alapuló azonosságot megállapítani.⁶⁸

A kábítószer-bűnözés elleni küzdelemben a rendőrség egyik legfőbb stratégia célja a kínálatcsökkentés⁶⁹ (bővebben lásd *Szervezeti feltételek* 2.3.), amely olyan, jogszabályban megfogalmazott kötelezettség, amely minden rendőri szervnek kötelezettsége, és minden illegális drogra ki kell hogy terjedjen. A kínálatcsökkentést tehát tekint-

⁶⁸ A szakértői véleményeket tartalmazó fejezetrész Bezsényi Tamás kutatási jelentésének alapján készült.

⁶⁹ 4/2014. ORFK utasítás 2.3. pont: „A kínálatcsökkentő munka jogszabályokban foglalt kötelezettség, amely védi a társadalom tagjait, és a különböző közösségek (család, köznevelési intézmény, munkahely stb.) biztonságát szolgálja. Tevékenységi területe a jogi szabályozást, a bűnöldözést, az illegális kábítószer-termelés felszámolását és az úgynevezett kábítószer-prekursorok és pre-prekursorok, kábítószerek, pszichotrop és új pszichoaktív anyagok szigorú ellenőrzését egyaránt érinti.”

hetjük úgy, mint az egyik legfontosabb stratégiai célt. A kutatási kérdés arra vonatkozott e területen, hogy melyek lehetnek a leghatékonyabb módszerek a kínálatcsökkentés mint stratégiai cél elérésére.

A válaszadók rendkívül széles tárházát sorolták fel a kínálatcsökkentés lehetséges módszereinek, ami tulajdonképpen tükrözi a kábítószer-bűnözés elleni küzdelem felfogásbeli különbségeit is.

A kínálatcsökkentés esetében hatékonyak tartanak a megkérdezett szakemberek az alábbi módszereket:

- A tartós és magas fokozatú szabadságvonással járó büntetések arányának növelése;
- A vagyonekobbzás fokozása;
- A külföldről érkező postaküldemények fokozottabb ellenőrzése (szorosabb együttműködés a Magyar Postával és a csomagküldő szolgáltatókkal);
- A bírói ítékezés gyakorlatának gyorsítása;
- A fogyasztók szélesebb körű tájékoztatása a kábítószeres káros hatásaival kapcsolatban;
- Az érdemi „terepi” munka előtérbe helyezése (ezzel párhuzamosan az adminisztratív és a bürokratikus feladatok számának csökkentése);
- A városi rendőrkapitányságon olyan alosztályok felállítása, amelyek kizárólag kábítószer-bűnözés elleni nyomozással foglalkoznak;
- A világháló intenzívebb ellenőrzése (különös a darknet oldalai).

A stratégia kérdéskörének záró kérdése arra vonatkozott, hogy vajon mi lehet a legfontosabb stratégiai feladat a rendőrség számára a kábítószer-bűnözéssel kapcsolatos deliktumok visszaszorítása érdekében. Stratégiai feladatként fogalmazták meg a válaszadók közül többen is a fogyasztók felvilágosítását, ezen belül pedig az iskolai bűnmegelőzési tevékenység fokozását.

Nagy szerepet tulajdonítanak a rendőrségi stratégiák között a vagyonekobbzás hatékonysága növelésének, a civil szférával történő szorosabb együttműködésnek, egy országos hatáskörű koordinációs szerv létrehozásának, továbbá ugyancsak a fontos stratégia célok közé sorolható a létszám növelése és technikai felszereltség javítása. Javaslatként fogalmazták meg a fogyasztás szabálysértéssé minősítését, ami jelentős rendőri erőket szabadíthatna fel, és reálissá tehetné a 4/2014-es ORFK utasításban meghatározott, terjesztőkre vonatkozó 25%-os célkitűzést.

1.2. A felderítő és nyomozati munka

A kábítószer-bűnözés visszaszorításában talán az egyik legnagyobb szerepe rendőrségi felderítő munkának van.⁷⁰ Ezért a Rendőrség Drogellenes Stratégiája is különösen nagy figyelmet szentel a felderítő munkának, ami számos részében meg is jelenik, azonban ennek ellenére kábítószer-bűnözés felderítését és nyomozását végző önálló osztályok nem működnek területi szinten (megyei szinten). Az interjú ezzel kapcsolatos kérdése arra vonatkozott, hogy

⁷⁰ A rendőrség szerepe természetesen megkérdőjelezhetetlen a kábítószer-bűnözés elleni küzdelemben, viszont nem mehetünk el a mellett a tény mellett, hogy a rendőrség mellett más fegyveres szervek is jelentős szerepet játszanak a felderítésben és a lefoglalásban egyaránt (pl. NAV).

milyen szempontok határozzák meg a felderítési irányokat, illetve ezek mennyiben határozzák meg a Rendőrség Drogellenes Stratégiáját. A válaszok rendkívül szerteágazók voltak, ennek ellenére két csoportra lehet osztani a kérdésre adott válaszokat.

A „megyés” nyomozók a felderítési irányokkal kapcsolatban a bűnügyi operatív érdeket, a hatékonyságot, a minél nagyobb mennyiségű „fogást”, a későbbi minél jobb bizonyíthatóságot emelték ki elsősorban.

Mindenképp fontosnak tartjuk megjegyezni azt, hogy a hagyományos kábítószeres és az új pszichoaktív szerek esetében más szempontúak lehetnek a felderítés irányai. Utóbbiak esetében elsősorban a postai szolgáltatásokat nyújtó cégek felé kell szorosabb együttműködést kialakítani. Az alkalmazott stratégiát ugyancsak meghatározza a Rendőrség Drogellenes Stratégiáján kívül a nemzetközi környezet gyors változása is. A 4/2014-es ORFK utasítás kiemelt figyelmet szentel a nemzetközi társszervekkel való együttműködésnek, azonban a konkrét együttműködés területeit és országait az „élet hozza”. Az újonnan felbukkanó célországok rendvédelmi szerveivel a probléma megjelenését követően minél hamarabb együttműködést kell kialakítani. Gondolhatunk jelen esetben például az albán ajkú bűnelkövetőkre, akik néhány éve vetették meg a lábukat a hazai drogpiacon. Az albán ajkú bűnelkövetők feltérképezése mindenképp új típusú felderítési iránynak tekinthető.

A másik irány a központi szervek munkatársai (BRFK, NNI) „képviselik”, akik a stratégiával kapcsolatban elsősorban a mennyiséget említették meg mint stratégiai célt. Céljuk a minél nagyobb mennyiségű kábítószerfogás és a minél több elkövető ellen indított eljárás, ezáltal lehet ugyanis jelentős kínálatcsökkentést elérni. Említették, hogy a komolyabb jellegű szervezett kábítószer-bűnözés esetében a „főbb irányokat” nemritkán a konkurencia határozza meg, amely próbálja lebuktatni a rivális bűnszervezetet.

Közismert kriminológiai tény, hogy aki egyszer már szembekerült a törvénnyel, annak nagyobb esélye van arra, hogy ismételten megszegje azt (Miklósi 2016, Vígh 1998). Az elítélt bűnelkövetők (különösen pedig a börtönbüntetésre ítélték) olyan stigmákat kapnak a társadalomtól (bővebben lásd az *ún.* stigmatizációs irányzatot), amelyeket egy életen keresztül viselniük kell, ami sok esetben ismét a bűnözés világába taszítja őket (Becker 1963). Hazánkban az ismertté vált bűnelkövetők esetében ez az arány mintegy egyharmad, vagyis a bűnelkövetők több mint 30%-a minden évben olyan személyek közül kerül ki, akiknek már akadt dolga a rendőrséggel (Mátyás 2011). A rendelkezésre álló kriminálstatisztikai adatok alapján csak az össz-bűnelkövetői körre vonatkozó adatok ismerhetők meg, az egyes bűncselekményekre vagy bűncselekményi főcsoportokra vonatkozók nem. Ezért tekinthető rendkívül relevánsnak a kábítószer-bűnözés esetében az a kérdés, amely arra irányult, hogy a kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatos felderítések esetén felmerülő bűnözői csoportok, illetve szervezett bűnözői körök mekkora százalékban jelennek meg egy-egy sikeres büntetőeljárást követő letöltendő börtönbüntetést követően újra.

A fentiek ismeretében az interjúalanyok által megadott 60 és 100% közötti értékek mindenképp magasnak tekinthetők. (A legtöbben a 90-100% közeli értéket adták meg a visszaesők arányának.) Joggal merülhet fel kérdésként, hogy mi lehet ennek a rendkívül magas értéknek az oka.

A kábítószer-bűnözés egyik specifikumának tekinthető – a legtöbb bűncselekménnyel összehasonlítva –, hogy rendkívül rövid idő alatt, viszonylag kis munkával, különösebb szakértelem és látszólagos kockázat nélkül átlagon felüli jövedelemre lehet szert tenni. A bűnelkövetésből élők esetében a fentiek miatt ezért kifejezetten vonzó a kábítószer-kereskedelemben való részvétel. Az imént megfogalmazott kérdésre azt válaszolhatjuk, hogy a büntetés-végrehajtási intézetekből szabadulók esetében gyakorlatilag a kábítószer-kereskedelem az egyedüli olyan pénzszerzési lehetőség, amelynek segítségével a szabadulást követően rövid időn belül hasonló életszínvonalat tudnak maguknak megteremteni, mint a bevonulást megelőzően.

A visszaesők arányának nagy számához hozzájárul az a tény is, hogy a visszaesők nem minden esetben saját elhatározásból térnek vissza a kábítószer-kereskedelembé, hanem szabadulásuk után újra megkeresik őket korábbi „főnökeik”, akiknek nem mernek nemet mondani, így tovább folytatják a tevékenységüket. Ha nem is jogi értelemben, de a „terület visszaesőjének” tekinthetjük azokat is, akik bár nem terjesztőként, de fogyasztóként kerülnek újra a rendőrség látókörébe.

Több válaszban is megfogalmazódott, hogy a pénzszerzés iránti mértéktelen vágy a kábítószer-bűnözők között olyan nagy, hogy nemritkán még a házi őrizet alatt sem tudnak felhagyni a kereskedelemmel, ami hűen érzékelteti a kábítószer-bűnözés és bűnisméltés közötti szoros korrelációt.

Konkrét kutatási eredmények ugyan még nem támasztják alá, azonban a kábítószer-bűnözésben résztvevők visszatérését elősegíthetik a büntetés-végrehajtási intézetekben alkalmazott rezsimszabályok is. A hasonló jellegű bűncselekményeket elkövetők ugyanis nagy eséllyel kerülnek azonos cellába, és szoros kapcsolatok alakulhatnak ki közöttük, ami a szabadulást követően is megmaradhat, és jelentősen növeli a bűnisméltés kockázatát. A kábítószer-bűnözésben résztvevők között nagyobb számban vannak jelen külföldi, mint más típusú bűnelkövetők között. A büntetés-végrehajtási intézetekben az azonos nemzetiségű bűnelkövetők rendszerint közös cellákba kerülnek, így a kapcsolatok közöttük még erősebbé válnak, és számos esetben a szabadulás után is megmaradnak (Frigyer 2016).

1.3. Képzési rendszer

A kábítószer-bűnözés elleni küzdelemben a kardinális kérdések közé sorolható a képzési rendszer milyensége. Természetesen a rendészet minden területén rendkívül fontos a folyamatos képzés, azonban a kábítószer-bűnözés azon területek közé sorolható, amely rendkívül gyorsan változik, és sok esetben néhány hónapon belül meg kell tudnia adni a sikeres rendészeti válaszokat. Az interjú során a kérdéscsoport első kérdése arra vonatkozott, hogy megfelelő-e a kábítószer-probléma kezelésével összefüggő aktuális ismeretek megszerzésére létrehozott képzési rendszer.

Az adott válaszok ismét két markáns vélemény köré csoportosíthatók. A válaszadók egy része szerint nem megfelelő, míg a másik csoport szerint megfelelő a jelenlegi képzési struktúra. Nézzük meg, hogy milyen indokkal támasztják alá a véleményüket a kábítószer-bűnözés elleni rendőrségi szakemberek. Rendkívül elgondolkodtatónak tekinthető az a tény, hogy a jelenlegi képzési rendszerrel szemben kritikát és hiátusokat megfogalmazók egy része még nem vett részt semmilyen kábítószerrel kapcsolatos szervezett képzésen (ez a megkérdezetteknek közel az egyötöde!). Problémaként fogalmazták többek között, hogy nem hatékony és célorientált a képzés, illetve nem követi a változásokat.

Azok, akik részt vettek a képzésen, rendszerint kevesellték az évi egy alkalmat, és hiányolták azt, hogy nem volt lehetőségük érdemben a területen dolgozó szakvonalas kollégáikkal konzultálni. Ugyancsak hibaként említették meg, hogy inkább elméleti jellegű a képzés, kisebb részt szentelnek a szervezők a gyakorlatias jellegű tudás átadásának. Ennek legjobb módja a válaszok alapján a konkrét ügyelemzés lehetne. A legújabb ismeretek elsajátítására a legmegfelelőbb mód részben az önképzés és a szakvonalas kollégákkal történő szakmai konzultációk, a szakmai szervezetek kiadványainak és honlapjainak követése (Nemzeti Szakértői és Kutatói Központ, Europol, CEPOL), továbbá a képzéseiken történő részvétel. Látható, hogy a nemzetközi együttműködés elengedhetetlen a válaszadók

véleménye alapján. „A nemzetköziesítés mindenképpen minőségi ugrást jelent, amelynek során a rendszer szintet lép” (Balassa 2018). A jelenlegi képzési struktúrát pozitívan értékelők véleménye szerint jó színvonalúak a szakmai továbbképzések, amelyeken a mindennapi rendőri munka során is adaptálható ismereteket adnak át. A pozitívan értékelők közül is azonban többen kiemelték, hogy a megfelelő képzési rendszer ellenére is szükséges a rendszeres önképzés, mivel a kábítószerpiac olyan gyorsan változik, hogy azzal szinte lehetetlen lépést tartani a bűnüldöző hatóságoknak.

Érintőlegesen ugyancsak a képzési rendszerrel volt kapcsolatos az a kérdés, amely arra kérdezett rá, hogy mennyire tartja fontosnak a kábítószer-bűnözés elleni fellépésre szakosodott állomány alkalmazását, valamint a részükre szervezett szakmai továbbképzéseket. Teljes volt az egyetértés a megkérdezettek között abban, hogy rendkívül fontos a szakosodott állomány (lásd a 4/2014-es ORFK utasítás alapján rendőrkapitányságonként kijelölt 2 fő nyomozó és a részükre előírt kötelező képzések), mivel a kábítószer-bűncselekmények nyomozása speciális szaktudást igényel. Csak akkor lehet hatékony a fellépés, ha folyamatosan továbbképzik a szakembereket.

1. 4. Együttműködés és információáramlás

A bűnözéssel kapcsolatban általánosan elmondhatjuk, hogy egyre inkább nemzetközivé válik, a bűnelkövetők egyre mobilabbak, az általuk használt kommunikációs csatornák pedig egyre változatosabbak. A fentiekben említett újfajta trendek a kábítószer-bűnözésre hatványozottan igazak, ami nagyban megnehezíti a bűnüldöző szervek munkáját. Azért, hogy a nyomozás sikeres legyen, minél szélesebb spektrumú együttműködésre van szüksége a bűnüldöző hatóságoknak. Az együttműködés többirányú lehet. Egyrészt lehet belföldi és nemzetközi. A belföldi együttműködés lehetséges a rendőrségen belül (azonos szinten és a hierarchiában magasabb szinten lévő szervekkel) és más rendvédelmi szervek között, illetve a rendőrség és egyéb szervezetek között (pl. állami szervek, civil szervezetek). A mind szélesebb körű együttműködés napjainkra elkerülhetlenné vált. Szükséges tehát megtudni azt, hogy a szakemberek véleménye szerint mely tényezők segítik elő vagy hátráltatják a leginkább a különféle együttműködések a kábítószer-bűnözés elleni küzdelemben.

A civil szervezetekkel történő együttműködések esetében a megkérdezettek többsége úgy nyilatkozott, hogy nem lát rá a rendőrség ez irányú együttműködéseire, illetve nem tud arról, hogy bármilyen együttműködési megállapodása lenne az adott főkapitányságnak a társadalmi szervezetekkel, ami részben abból adódik, hogy az együttműködést jogszabály nem írja elő, ezért konkrét együttműködés a megyei rendőr-főkapitányságok szintjén nincs. Néhányan nyilatkoztak csak úgy, hogy nem szükséges az együttműködés a rendőrség és társadalmi szervezetek között.

Ami viszont problémaként jelentkezik a rendőrség és a civil szervezetek közötti együttműködés során, az elsősorban a probléma megközelítéséből adódó felfogásbeli különbségekből adódhat. Az együttműködés fontosságát ennek ellenére többen kiemelték, mivel egy jól kialakított munkakapcsolat elősegítheti a közös cél, a kábítószer-bűnözés elleni küzdelmet. A személyes kapcsolatok megléte ugyancsak erősítheti az együttműködést a rendőrség és a társadalmi szervezetek között. Ehhez azonban rendszeres szakmai fórumok megrendezésére és személyes találkozókra lenne szükség.

A bűnözés nemzetköziesedése volt leginkább az a tényező, ami arra predesztinálta a bűnüldöző hatóságokat, hogy közösen lépjenek fel az országhatárokat átlépő deliktumok elkövetőivel szemben. Ennek az összefogásnak az

eredményei a különféle multilaterális bűnügyi egyezmények (Balogh–Tóth 2010). A rendőrség nemzetközi együttműködési során rendszerint a központi szerv által delegált összekötő tisztek képviselik az országot a különféle nemzetközi szervezetekben (Interpol, Europol), amelyek két vagy többoldalú nemzetközi megállapodásokon alapulnak (Rendvédelem II.). Természetesen nem vitathatjuk el ezeknek a megállapodásoknak és határon átvívelő nemzetközi szervezeteknek a szerepét, mivel ezek nélkül nem lenne meg a jogi keret a rendvédelmi szervek nemzetközi együttműködésére, azonban az eredményes munkához szükséges az alacsonyabb szintű szervek rendszeres együttműködése is. Mint az az élet számos területén megmutatkozik – így a bűnözés elleni küzdelemben is –, a legtöbb esetben a közvetlen kommunikáció a leghatásosabb.

Egy hatékony kábítószer-bűnözés elleni stratégia kidolgozásában különösen nagy szerepe van a nemzetközi együttműködésnek, mivel a kábítószer-bűnözés egyik sajátja – a legtöbb bűncselekmény típusal összehasonlítva –, hogy rendkívüli módon nemzetköziesedett. A szakemberek előtt nyilvánvaló, hogy szükség van a végrehajtói szintű együttműködésre a kábítószer-bűnözés területén, azonban számos olyan tényező van, amely ezt gátolja, így a határon átnyúló kooperáció nem megfelelő határfokkal működik. A kutatás során kérdésként lett feltéve, hogy a szakemberek véleménye szerint milyen tényezők segítik elő és hátráltatják a nemzetközi együttműködést a kábítószer-bűnözéssel kapcsolatos bűncselekmények nyomozása során, illetve hogyan lehetne jobban kihasználni a nemzetközi együttműködés intézményeit.

Az alábbiakban vizsgáljuk meg azt, hogy mely tényezők hátráltatják leginkább a nemzetközi szintű együttműködést. A nemzetközi együttműködés egyik legnagyobb gátja a megkérdezettek véleménye szerint a megfelelő szintű nyelvtudással rendelkező emberek hiánya. Ennek érdekében szükséges lenne a szakvonalas állomány intenzív nyelvtanfolyamokra történő beiskolázása, hogy a későbbiekben önállóan is képesek legyenek kommunikálni a külföldi társszervekkel. Ezen a területen azonban a rendőrség részéről mindenképp szükséges egy gyökeres szemléletváltás: nem a rövid távú érdekeket kellene nézni, hanem a valós érdekeket felismerve, a hosszú távú érdekeket figyelembe véve minél több idegen nyelvet készségi szinten beszélő munkatársat kiképezni. Ami pedig a nyelvtudással kapcsolatban külön problémaként jelentkezik, hogy a nagyobb munkatapasztalattal rendelkező, idősebb rendőrök küzdenek elsősorban e problémával.

Az együttműködést nehezítő tényezők közé sorolhatók a jogszabályi korlátok és a bürokrácia, amelyek ugyan csak nehezítik a rugalmas együttműködést.

Ami pedig a legnagyobb problémát jelenti a válaszadók szerint, az a megkeresett szervek eltérő válaszadási hajlandósága. Egyes országok esetében viszonylag rövid időn belül megérkeznek a jogsegélyben küldött válaszok, vannak viszont olyan országok, ahonnan csak nagyon lassan vagy egyáltalán nem küldik meg a választ.

Az együttműködést nehezítő tényezők közé sorolhatók az eltérő jogrendszerből adódó problémák, illetve az ennek következtében keletkező félreértések.⁷¹ Természetesen nem vitathatjuk el a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (a továbbiakban: NEBEK) szerepét és jelentőségét, azonban a NEBEK beékelődése a megkereső és a megkeresett szerv közé okozhat bizonyos esetekben információtorzulást, ezért előnyösebb lenne a közvetlen, személyes kapcsolatfelvétel a két ország végrehajtói szerve között.

⁷¹ Az eltérő jogrendszerből adódó problémákkal kapcsolatban lásd bővebben Piskóti-Kovács Zsuzsa *A bűnözésföldrajz modern irányzatainak alkalmazási lehetőségei különböző területi szinteken* című munkáját.

A nemzetközi, határon átnyúló együttműködés egyik legnagyobb hajtómotorja a hivatástudat, a közös cél, a bűnelkövetők elfogása lehet. Ez az a magasztos cél és eszme, ami országhatártól függetlenül minden rendőrt motivál. A pozitív tényezők közé sorolható, hogy a fiatalabb korosztály közül egyre többen beszélnek angolul, ami előrevetíti azt, hogy belátható időn belül olyan összetételű lesz a tisztii állomány, hogy többségük képes lesz idegen nyelven is kommunikálni.

A szervezeten belüli információáramlás minősége meghatározza a közös fellépés egységes megnyilvánulásának formáját. A kommunikációs zavarok fékezik a cél megvalósítását, és kihatnak az összrendőri szemlélet képviselésére (Tihanyi 2017). Az együttműködés talán legfontosabb szegmensének tekinthetjük ezért a hazai rendőri szervek egymás közötti együttműködését. Ennek fontosságáról és kötelezettségéről *a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról* szóló 2015. évi XLII. törvény (Hszt.) is rendelkezik.⁷² Ez alapján nem csupán opcionális lehetőségnek tekinthető az egyes rendőri szervek egymás közötti együttműködése, hanem törvényi kötelezettségnek, ennek ellenére ellenére a személyes kapcsolatok nagyban befolyásolják az együttműködés gyorsaságát és az információáramlás sebességét. Az információáramlás sebessége a rendőrség egyes szervei közötti belső együttműködésben nagyban befolyásolhatja a reagálási képességet, a munka hatékonyságát, a felderítési és nyomozati eredményességet. Az interjúalanyoktól arra kívánt a kutatás választ kapni, hogy véleményük szerint a kábítószer-bűnözés nyomozásában részt vevő hazai rendészeti szervek között az információáramlást hogyan lehetne javítani.

A kapott válaszok alapján kijelenthető, hogy a vidéki megyék nyomozói és vizsgálói jóval elégedettebbek az információáramlás sebességével, a rendőrségen belüli együttműködési készséggel. Az információáramlást gyorsító tényezőnek tekinthetők a jó személyes kapcsolatok és a kölcsönös együttműködési hajlandóság. Az együttműködést és az információáramlást gátló tényezőként említették többen is a bürokratikus eljárásokat és a sok esetben túlszabályozottnak tűnő jogszabályi környezetet.

Javaslatként fogalmazódott meg az információáramlás minősége és a minél kisebb mértékű információ torzulás érdekében egy központi szerv létrehozása, tekintettel arra, hogy jelenleg több a hazai kábítószer-bűnözésben felmerülő információ, mint amennyit fel tudnak dolgozni a helyi szervek, ezért szükséges lenne létrehozni egy központi koordináló szervet. Szakmai szempontból teljes mértékben elfogadhatatlan viszont, hogy egyes központi és területi szintek között rivalizálás van, ami bizonyos esetekben akár az információáramlásban is megmutatkozik.

Az együttműködésnek fontos területe a szakértőkkel történő kooperáció. A kábítószer-bűnözés esetében a szakértők bevonása több területen is jelentkezhet. Marihuánaültetvény esetében biológus vagy botanikus szakértő kirendelése szükséges, míg egyéb típusú drogok esetében vegyész szakértő bevonása szükséges az eljárás során. Előbbi szakértők rendszerint nem a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ alkalmazottjai, hanem valamely egyetem/főiskola megfelelő végzettséggel rendelkező munkatársai. A hagyományos kábítószeres, az új pszichoaktív szerek és egyéb drogok esetében a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ vegyész szakértői vannak kirendelve. Szerepük nélkülözhetetlen, mivel szakvéleményük nélkül az ügy befejezése nem lehetséges. A kutatóközpont kizárólagos hatáskörrel vizsgálja a nyomozó hatóság által lefoglalt kábítószeranyagokat. Az NSZKK Szerves

⁷² „Mindennemű »külső« együttműködés erejét veszítheti, ha annak kialakítását megelőzően nem konstruktív a szervezet belső kommunikációja. A szervezeten belüli információáramlás minősége meghatározza a közös fellépés egységes megnyilvánulásának formáját. A kommunikációs zavarok fékezik a cél megvalósítását, esetünkben kihatnak az ún. összrendőri szemlélet képviselésére” (4/2014 ORFK utasítás).

Kémiai Analitikai Szakértői Osztály része a Központi Kábítószer-vizsgáló Laboratórium, amelyhez az ország területén további öt Regionális Kábítószer-vizsgáló Laboratórium tartozik.

A fentiek alapján látható, hogy a szakértők szerepe megkerülhetetlen és nélkülözhetetlen, ezért stratégiai fontosságúnak tekinthető a nyomozó szervek és a szakértők közötti minél gördülékenyebb együttműködés. A felmérés során a kutatás arra szeretett volna választ kapni, hogy mit lenne szükséges fejleszteni a szakértői közreműködés területén, illetve a szakértőkkel való együttműködésben mi okozza a legnagyobb problémát a nyomozó hatóság és szakértők között.

Mindenképp pozitív tényként konstatalható, hogy a legtöbb megkérdezett összességében pozitívan értékelte a szakértők és a rendőrség közötti együttműködést. A szakértői munka minőségével semmilyen kifogás nem merült fel, a rendőrségi dolgozók tisztában vannak a szakértők leterheltségével. A legfőbb problémaként a szakértői vélemények időszerűségét jelölték meg, ami szinte minden esetben az ügyirat hosszabbítását eredményezi.

A kábítószer-bűnözés hazánkban is egyre nagyobb társadalmi és rendészeti figyelmet érdemel, melynek kapcsán több alkalommal is felvetődött már az a gondolat, hogy szükség lenne egy olyan országos „csúcyszerv” létrehozására, ami koordinálni tudná a beérkező információkat, ezáltal pedig elkerülhetők lennének a párhuzamos eljárások. Pro és kontra számos érv hangozott már el jelenleg is a még nem létező szerv mellett. A kutatás soron következő kérdése azt kívánta kideríteni, hogy szükséges-e egy országos szintű kábítószer-bűnözés elleni szolgálat létrehozása hazánkban, vagy esetleg megfelelő-e a jelenlegi területi struktúra.

Az egyik álláspont szerint nincs szükség országos hatáskörű koordinációs szervekre, míg a másik álláspontot képviselők szerint mindenképp hasznos lenne egy új országos szerv létrehozása. Utóbbi álláspont képviselői több mint felét adták a válaszadóknak. A határozott igennel válaszolók álláspontja szerint egy országos koordináló szerv létrehozásával a szakmaiság és a hatékonyság növekedhetne, mivel abban az esetben, ha az egyes megyék nem megfelelően kommunikálnak egymással, elveszhetnek bizonyos információk, és párhuzamosan nyomozhatnak egy adott ügyben. A párhuzamos nyomozások kiiktatása és a megfelelő koordináció érdekében pedig szükséges lenne egy olyan központi szerv létrehozása, amely önálló adatbázissal is rendelkezne.

A koordináló szerv létrehozását ellenzők szerint nincs szükség egy újabb „felettes” szervekre, mivel ezek alapján minden egyes bűncselekménytípusra létre lehetne hozni egy országos csúcyszervet. Elegendő lenne a meglévő egységeket létszámban és technikai felszereltségben megerősíteni.

1. 5. Vagyonvisszaszerzés a kábítószer-bűnözésben

Alapvető célként fogalmazhatjuk meg – összhangban a *bűncselekményekből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatása, azonosítása és a kármegtérülés érdekében teendő rendőri feladatokról szóló 45/2010. (OT 25.) ORFK utasítás* preambulumaiban megfogalmazottakkal –, hogy a rendvédelmi szervek alapvető feladata kell hogy legyen, hogy felkutassák a bűncselekmény elkövetéséből származó vagyont, valamint feltérképezzék az elkövetők vagyoni helyzetét. A vagyonvisszaszerzés tehát nem opcionális lehetősége, hanem törvényi kötelessége a rendvédelmi szerveknek (Mátyás 2016). A kábítószer-bűnözés esetében a vagyonvisszaszerzés különösen nagy relevanciával rendelkezik, mivel olyan területről van szó, ahol rövid idő alatt rendkívül nagy vagyont lehet felhalmozni, ezért a bűnös úton megszerzett vagyon felkutatása és visszaszerzése rendkívül fontos feladatnak tekinthető.

A vagyonvisszaszerzés hazai gyakorlatával kapcsolatban azonban kijelenthetjük, hogy bár a vagyonvisszaszerzési eljárás megfelelően szabályozott, nem megfelelő hatáskörrel működik (Frigyer et al. 2016). A kutatás során kérdésként merült fel, hogyan értékelik a rendőrségi szakemberek a vagyonvisszaszerzés lehetőségeit a kábítószer-bűnözéssel kapcsolatos eljárások során. Sajnos a bevezető gondolatokban megfogalmazottak megerősítést nyertek, és a megkérdezettek többsége nem találta megfelelőnek a kábítószeres ügyekben a vagyonvisszaszerzés gyakorlatát. A vagyonvisszaszerzés hatékonyságának alacsony fokát részben abban látták, hogy a bűnelkövetők nevével elvétve található zár alá vehető vagyon, illetve a lefoglalt vagyontárgyakat számos esetben visszaadják az eljárás végén.

1. 6. Jogszabályi háttér módosulása

A jogszabályi háttér nagyban befolyásolja bármely bűncselekmény esetén az alkalmazható stratégiák felhasználásának a lehetőségét. Köztudott, hogy a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény helyett 2018. július 1-jétől a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény lépett hatályba, amely bizonyos esetekben jelentős eltérést mutat a korábbi eljárásjogi törvénytől. A kutatás során kérdésként merült fel, hogy vajon az új büntető-eljárásjogi törvény és az ahhoz kapcsolódó jogszabályi módosítások hatálybalépése tehetővé teszi-e, illetve megköveteli-e új stratégiák alkalmazását a kábítószer-bűnözéssel szembeni küzdelemben.

Az interjú során kapott válaszok meglehetősen bizonytalanok és eshetőlegeseek voltak, néhány héttel az új eljárásjog hatályba lépése előtt a megkérdezettek még nem látták világosan azt, hogy milyen hatása lesz a kábítószer-bűnözés elleni munkára az új törvénynek. A válaszadók többsége azonban nem várt gyökeres változást, kisebb módosításokat valószínűsített csak, azonban a gyakorlati megvalósulás mikéntjét még senki sem látta világosan.

2. AZ INTERJÚ VÁLASZAI ALAPJÁN MEGFOGALMAZOTT JAVASLATOK

Semmiképp sem szerencsés egy tanulmány vagy kiadvány egyes részei, fejezetei között bármiféle rangsort felállítani, azonban jelen fejezet esetében kijelenthetjük, hogy most következik az a része a fejezetnek, amely összefoglalja a megkérdezett szakemberek javaslatait, ezáltal az ebben megfogalmazott jobbító szándékú ötletek és javaslatok azok, amelyek hozzájárulhatnak a rendőrség kábítószer-bűnözés elleni stratégiájához.

Akárcsak az üzleti életben, úgy a rendőrség esetében is egy szakstratégia megalkotásánál elengedhetetlen, hogy felmérjük azokat a tényezőket, amelyek pozitív vagy negatív hatással lehetnek a későbbi lehetőségeinkre, illetve mozgásterünkre. A sikeres stratégia megalkotásához nagyban hozzájárulhat egy adott állapot kritikai szemléletű értékelése és az innovatív ötletek és javaslatok megfogalmazása.

A kábítószer-bűnözés esetében jelen kutatás feltárta azokat a tényezőket, amelyek a rendőrség szakembereinek véleménye szerint gátolják a hatékonyságot, de a kutatás során feltárták a jelenlegi stratégia erősségeit is. Egy, a többség számára elfogadható szakstratégia kidolgozásánál rendkívül fontos azoknak a jobbító szándékú ötleteknek a megfogalmazása, amelyek valóban előrevihetik a rendőrség munkáját.

A jelenlegi képzési rendszert összességében megfelelőnek értékelték a megkérdezettek. Megállapítást nyert azonban, hogy a válaszadók egy része még nem vett részt korábban semmilyen kábítószerrel kapcsolatos szerve-

zett képzésen. A fentiek alapján olyan nyilvántartási rendszer létrehozása szükséges, amely egyértelművé teszi, hogy kik azok a rendőrségi dolgozók, akik még egyáltalán nem vagy évek óta nem vettek részt továbbképzésen.

A képzési rendszerrel kapcsolatban javaslatként fogalmazható meg a legalább félévenként történő képzés bevezetése, melynek során a jelenleginél interaktívabb és gyakorlatiasabb módon javasolt a képzések lefolytatása (konkrét ügyelemzés, kiscsoportos foglalkozások, tematikában jobban egymásra épülő képzések stb.).

Az interjú kérdései kizárólag a kábítószeres ügyekkel foglalkozó rendőrségi dolgozókra vonatkoztak. Meg kell azonban feltétlenül említeni azt, hogy napjainkban a kábítószer-probléma nem áll meg rendőrségi szinten a szakvonalas nyomozók irodájának az ajtaja előtt. Gyakorlatilag a rendőrség bármely területén dolgozó személy találkozhat kábítószer-használó emberrel, amire neki hivatalból meg kell tennie a szükséges lépéseket. Az intézkedések szakszerűségének növelése érdekében ezért elengedhetetlen úgy a rendvédelmi szervek, mind az egyéb rendészeti szervek esetében a folyamatos továbbképzés (elméleti és gyakorlati [intézkedéstaktikai] képzés), mivel kizárólag ezáltal garantálható a szerhasználóval szembeni szakszerű és jogszerű intézkedések számának növekedése.

A világháló mind szélesebb körű terjedése és értékesítő közzé válása jelentős problémaként jelentkezik a kábítószer-bűnözés területén: a nyomozások eredményességét nagyban csökkentő tényezőként jelentkezik. A kábítószer-bűnözés elleni területén dolgozók esetében ezért szükséges lehet a megfelelő informatikai ismeretekkel rendelkező szakemberek számának növelése, illetve a jelenleg a területen dolgozó állomány informatikai tudásának elmélyítése.

Megfontolásra érdemes a civil társadalmi szervezetek felé történő bátrabb nyitás. A kapcsolatfelvétel lehetőleg ne csak a rendőri és a társadalmi szervezetek vezetői közötti együttműködésre korlátozódjon, hanem aktív szerepe legyen a végrehajtói állománynak is a vállalt gyakorlati feladatok megvalósításában.

A nyomozati munkát jelentősen lassítják a késedelmes szakértői vélemények. Nem a rendőrség hatáskörébe tartozó stratégiai célként fogalmazható meg, azonban mindenképp szükséges a szakértők létszámának a növelése. Ezáltal gyorsulhatnak az eljárások, javulhat az időszűrőség.

Megállapítást nyert, hogy a kábítószer-kereskedelemben résztvevők az összбűnelkövetői átlaghoz képest jóval nagyobb százalékban válnak bűnismétlővé. A kábítószer-bűnözés esetében ezért a bűnismétlés megelőzése kiemelt feladatnak tekinthető. A hatékony megelőzés rendszerének a kidolgozása az alábbi három területre hárul: 1. büntetés-végrehajtás, 2. rendőrség, 3. civil szervezetek.

Semmiképp sem tekinthető kizárólagosan a rendőrség feladatának az utókövetés, a bűnismétlés megakadályozása, bár nem tagadhatjuk, hogy a rendőrségnek ebben nagy szerepe lehet (pl. a szabadulás utáni felvilágosító jellegű, személyes beszélgetésekkel). A szabadulást megelőzően a büntetés-végrehajtás intézetekben a reintegráció során fokozottabb odafigyelés szükséges a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményeket elkövetők esetében, mivel esetükben nagyobb az újbóli „bűnbeesés” kockázata. Legvégül pedig említsük meg a civil szervezeteket és egyházakat, amelyek ugyancsak fontos szerepet tölthetnek be az ismételt бűnelkövetővé válás megakadályozásában (Vári 2017).

Mint a fentiekben is említettük, a megkérdezettek többsége megfelelőek tartaná egy országos hatáskörű „csúcyszerv” létrehozását, amely koordinálná, rendszerezné és megosztaná az egyes területi szervek nyomozásai során felmerült információkat. Kérdésként merülhet fel, hogy „csupán” egy koordinációs feladatot ellátó, tényleges nyomozati munkát nem végző szervre van-e csak szükség (lásd Europol), vagy egy nyomozati jogkörrel ellátott, kiemelt ügyekben eljáró csúcyszervre. Ennek eldöntése természetesen nem a tankönyvírók feladata, de mindenképp érdemes a megfelelő kompetenciával rendelkező rendőri vezetőknek megfontolni a megkérdezett vezetői és végrehajtói állomány ezen típusú elképzelését.

Legvégül pedig említsük meg a vagyonvisszaszerzés kérdését. A kábítószer-bűnözés esetében kiemelt jelentősége vagy az ingó és ingatlan tárgyak lefoglalásának, hisz akár rövid idő alatt is hatalmas összegeket lehet keresni. A megkérdezettek javaslatként fogalmazták meg a hatékonyabb vagyonvisszaszerzést, a vagyonvisszaszerzés fokozását. Ennek érdekében fokozottabb együttműködésre van szükség a rendőrség, az ügyészség és a bíróság között, illetve mindenképp javasolt a hazainál fejlettebb vagyonvisszaszerzési gyakorlattal rendelkező országok „jó gyakorlatának” az alaposabb tanulmányozása.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Balassa Bence** (2018): A nemzetközi együttműködés jelentősége az NKE International Staff Week rendezvény tükrében. *Magyar Rendészet*, 2. 69.
- Becker, Howard S.** (1963): *Outsiders: Study in Sociology of Deviance*. New York, Free Press. 224 o.
- Bezsenyi Tamás (2018): *Kutatási jelenés a Nemzeti Szakértői és Kutató Központban történő látogatásról*. 5 o. http://igyk.pte.hu/files/tiny_mce/File/kari_projektek/informaciotudaservernyesules/tananyagok/1_alprojekt/KM/06_kutatasmodszertan6_interjukeszites.pdf (A letöltés ideje: 2017. 11. 23.)
- Frigyer László (2016): A kriminalisztika és a büntetés-végrehajtás kapcsolata. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk. (2016): *A határrendészettől a rendészettudományig*. Pécs, MHT Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja. 287–294.
- Frigyer László – Mátyás Szabolcs – Nyitrai Endre (2016): *Asset recovery proceedings and investigation. Law Of Ukraine: Legal Journal: Scientific-Partical Professional Journal*, 2(14). 1–22. <http://lj.oa.edu.ua/archives/n2-2016> <http://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n2/16msspai.pdf> (A letöltés ideje: 2017. 11. 23.)
- Mátyás Szabolcs** (2011): A Debreceni Rendőrkapitányság kriminálgeográfiai elemzése. PhD-értekezés. Debrecen. 161 o.
- Mátyás Szabolcs** (2016): A vagyonvisszaszerzési eljárás a hazai és a közösségi jogrendben. In *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*. Pécs. 219–224.
- Miklósi Márta** (2016): A büntetés-végrehajtási szervezet reintegrációs tevékenységeinek új rendszere. *Iskolakultúra*, 26. évf., 5. szám. 48–62.
- Nyitrai Endre** (2015): Raster Investigation. *Casopis Nauoa Ser. Pravo* (Natsionalnyi Universytet Ostrozka Akademiya), 11. 1–24.
- Szabó Andrea** (2013): Rendészeti kontroll a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál. *Magyar Rendészet*, 1. 95–102.
- Tihanyi Miklós** (2017): A rendőrségi munka minőségmérésének lehetséges gyakorlati modellje. In **Finszter Géza – Sabjanics István** szerk. (2017): *Biztonsági kihívások a 21. században*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó. 715–723.
- Vári Vince** (2017): Empirikus kutatás a rendőrök körében a civil–rendőr viszonyról, a statisztikai szemléletről és a bűnüldözés hatékonyságáról. In **Christián László** szerk.: *Rendészettudományi kutatások. Az NKE Rendészetelméleti Kutatóműhely tanulmánykötete*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó. 151–166.
- Vígh József** (1998): *Kriminológiai alapismeretek*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. 232 o.

Jogszabályok

- A **bűncselekményekből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatása, azonosítása és a kármegetérülés érdekében teendő rendőri feladatokról** szóló 45/2010. (OT 25.) ORFK utasítás
- A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény 4/2014. ORFK utasítás

„A bűn földrajzi fogalom”

(Bertrand Russel)

V. A HAZAI KÁBÍTÓSZER-KERESKEDELEM KRIMINÁLGEOGRAFIAI TÖRVÉNYSZERŰSÉGEI

Jelen fejezet a kábítószer-bűnözést korábban hazánkban nem vizsgált aspektusból elemzi. A bűnözésföldrajz olyan új elemzési metódusokat és szempontokat kínál, amelyet a bűnügyi tudományok rendszerint figyelmen kívül hagynak. A kábítószer-bűnözés tér- és időbeli vizsgálata ezért mindenképp unikálisnak tekinthető. A fejezetben a szerző bemutatja a kábítószer-bűnözés térbeli struktúráját és annak változásait, melynek köszönhetően jobban feltérképezhetővé válnak az országban meglévő területi különbségek.

BEVEZETÉS

A bűnözés térbeli aspektusú vizsgálata közel két évszázados múlttal rendelkezik. Elsőként Michael Guerry (1802–1866) volt az, aki 1833-ban megjelent munkájában elemezte Franciaország bűnözésének térbeli struktúráját. Őt követte a kriminológia atyjának tartott Adolph Quetelet (1796–1874), aki ugyancsak Franciaország bűnözésének térbeli sajátosságait vizsgálta. A térbeli struktúra és városszerkezet, illetve bűnözés viszonyát kutatták a Chicagói Iskola kutatói a múlt század elejétől kezdve évtizedeken keresztül. Jelen fejezetben a szűkre szabott terjedelmi korlátok miatt nem áll a szerző módjában részletesen bemutatni a Chicagói Iskola kutatóinak kutatási eredményeit, azonban néhány olyan megállapításukat mindenképp érdemes kiemelni, amelyek relevanciával rendelkeznek a hazai kábítószer-bűnözés vonatkozásában is. A kutatási eredményeket nagyon leegyszerűsítve megállapították, hogy a várost alkotó különböző városszerkezeti övek eltérő bűncselekményi struktúrával, bűnelkövetői körrel és bűnözési gyakorisággal rendelkeznek. A belvárosból kifelé haladva a bűncselekmények száma és a távolság között fordított arányosság figyelhető meg, vagyis minél jobban kifelé haladunk a belvárosból, annál alacsonyabb a bűnözési gyakoriság.

Amennyiben egyetértünk Bertrand Russel (1872–1970) azon gondolatával, miszerint „a bűn földrajzi fogalom”, akkor nyilvánvalóan a kábítószer-bűnözés esetében is joggal kell feltételeznünk, hogy a térbeli törvényszerűségek uralkodnak. Amennyiben pedig ez valóban így van, akkor ennek ismerete akár új típusú rendészeti kábítószer-stratégiák kidolgozására sarkallhatja a rendészeti szakembereket. Meg kell azonban jegyezni, hogy az új típusú terjesztői magatartások és a világháló szerepének növekedése következtében mindenképp csökkent a bűnüldözés szempontjából a lokalizálható földrajzi tér szerepe, mivel a drogkereskedelem (ezen belül a dizájn drogok különösképpen) mind inkább a világhálón keresztül történik, a hagyományos drogkereskedők szerepe pedig fokozatosan csökkent, ami a nyomozati munkát jelentősen megnehezíti. Ennek ellenére is kijelenthetjük, hogy a kábítószer-bűnözés azon deliktumok csoportjába sorolható, amelyeknél a földrajzi térnek kiemelkedő szerepe van.

Joggal merülhet fel kérdésként, hogy ez idáig miért nem került sor a kábítószer-bűnözés térbeli aspektusú vizsgálatára. Részben azért, mert a geográfusok nem juthattak hozzá ilyen típusú ügyiratokhoz, vádiratokhoz és statisztikai adatokhoz, másrészt pedig azért, mert relatíve új keletű problémáról van szó, ezért a probléma ilyen módon történő kezelése még nem igazán fogalmazódott meg a kutatókban.

A Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztési Operatív Program (KÖFOP) által finanszírozott kutatás tette lehetővé a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának kutatói számára is, hogy betekintsenek az elmúlt évek kábítószer-bűnözésével kapcsolatos ügyirataiba, vádiratokba, illetve interjúkat készítsenek a témában jártas rendőrségi szakemberekkel.

Természetesen a kriminálgeográfusok sem hordják a zsebükben a bölcsek kövét, nem lehet teljesen újfajta nyomozati módszereket kitalálni, azonban mindenképp elősegíthetik a területi aspektusú vizsgálati módszerek egy más felfogású stratégia kidolgozását.

1. NÉHÁNY GONDOLAT A BŰNÖZÉSFÖLDRAJZRÓL

Mielőtt a kábítószer-bűnözés és a bűnözésföldrajz kapcsolatrendszeréről tennénk említést, feltétlenül szükséges bemutatni a bűnözésföldrajzt mint olyan tudományterületet, amely segítséget nyújthat a nyomozások során. A bűnözésföldrajz hazánkban egy viszonylag szűk körben ismert terület, a gyakorlati alkalmazása pedig elenyésző.

A bűnözésföldrajz tudománybeli elhelyezkedésével kapcsolatban a kutatók álláspontja megoszlik. A kutatók egyik csoportjának véleménye szerint a bűnügyi tudományokhoz sorolható (ezen belül a kriminológiához), míg másik részük a földrajztudományhoz sorolja a bűnözésföldrajzt (ezen belül a társadalomföldrajzhoz, az alkalmazott szociálgeográfiához) (Patkós–Tóth 2012). Általában megfigyelhető hazánkban és külföldön egyaránt, hogy a kriminológusok inkább a kriminológiához, míg a geográfusok a földrajztudományhoz tartozónak vélik a diszciplínát (Mátyás 2018a). Mivel a bűnözésföldrajz a fogalomkészletét és a kutatási módszereit is más területekről vette át, nem tekinthetjük önálló tudományterületnek (Mátyás 2018b), hanem „csak” inter-szubdiszciplínának (Tóth 2007). A geográfus Tóth Antal álláspontja szerint is a bűnözésföldrajz nem önálló diszciplína, mivel „tárgya, fogalomrendszere és módszerei, tudományelméleti alapelvei alapvetően a kriminológia, a szociológia és a szociálgeográfia tudományain alapulnak, attól függnék” (Tóth 2007, 11.).

Azt mindenképp kijelenthetjük a bizonytalan tudomány rendszertani besorolás ellenére is, hogy a bűnözésföldrajz „a társadalomtudományok közé sorolható, szintetizáló és interdiszciplinális tudomány, mely komplex ismereteket igényel, mivel nem elég csak a bűnügyi tudományok magas szintű ismerete, hanem elengedhetetlen hozzá a földrajz (szociálgeográfia) ismerete is” (Mátyás 2018b, 104.).

Nemcsak a tudomány rendszertani besorolása, hanem a terület elnevezése is viták forrása lehet. Magyarországon tizenkét féle (!) megnevezése ismeretes az inter-szubdiszciplínának, melyek közül a bűnözésföldrajz és a kriminálgeográfia a leggyakoribbak. Angol nyelvterületen kevesebb megnevezés ismert, de ott is három féle elnevezés használatos (criminal geography, geography of crime, crime geography).

A hazai kutatók számos definíciót alkottak a tudományterület meghatározására. Kovács Zoltán földrajzprofesszor véleménye szerint „[a] bűnözésföldrajz a kriminológia és a társadalomföldrajz között képez interdiszciplinális kapcsolatot, s mint ilyen nem csupán a bűnelkövetések térbeli eloszlását, hanem a bűnözés térbeli szabályait, társadalmi hátterét is vizsgálja, s prognosztizálja a lezajló társadalmi folyamatok ismeretében a bűnözés várható térbeli elmozdulásait” (Kovács 1990, 2.).

Kérdésként tehetjük fel, hogy a nemzetközileg is elismert kutatók miként határozták meg a bűnözésföldrajz feladatát. Horst Herold (1923) volt nürnbergi rendőrkapitány szerint „[a] bűnügyi földrajz nem elégszik meg a földrajzi hely és a bűnözés statisztikájának összehasonlításával, hanem a következő kérdést teszi föl: mik azok a

leíró indikátorok, amelyek meghatározzák a bűnözés növekedését, és amelyek magyarázzák az adott földrajzi hely vonzó hatását a bűnözésre?” (Horst 1973, 82.)

Herold meghatározásának utolsó mondata tekinthető talán a bűnözésföldrajzi kutatások legfontosabb kérdésének. A területi alapú vizsgálatok során meg kell találni arra a kérdésre a választ, hogy mely indikátorok tesznek vonzóvá egy adott területet a bűnelkövetők számára. Jelen esetben a kábítószer-bűnözés területén szükséges olyan indikátorok felkutatása, melyek segíthetik a bűnöldöző szervek munkáját.

2. A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS HAZÁNKA IS ÉRINTŐ NEMZETKÖZI ÚTVONALAI⁷³

Elsőként vizsgáljuk meg a kábítószer-bűnözés hazánkat is érintő főbb nemzetközi útvonalait. Magyarország földrajzi helyzeténél fogva fontos állomása a nemzetközi kábítószer-bűnözésnek. A balkáni útvonalon keresztül kerül Nyugat-Európába az Afganisztánból származó heroin. Hazánk egyértelműen tranzitország e tekintetben, csekély mennyiség jut csak belőle a magyar piacra. A balkáni útvonalon érkező kábítószer a román és/vagy a szerb határon, közúton csempészve jut be az ország területére, főként teher- és személygépjárművekbe rejtve.

A Dél-Amerikából származó kokain esetében hazánk nem tekinthető tranzitországnak, hanem egyértelműen céllország. A kábítószer Spanyolországból és Hollandiából közúton, illetve légi úton közvetlenül Dél-Amerikából jut be az ország területére.

Az amfetamin és az ecstasy származási helye Belgium és Hollandia, és közúton szállítják Magyarországra. Az új pszichoaktív szerek esetében Kína és India azon két ország, ahonnan a drogok származnak (elsősorban Kína). Itt a már a fentiekben is említett internetes beszerzési forma nyer egyre nagyobb teret, amelynek során csomagküldő szolgálatok kézbesítik a drogot. A drogpiacon nemzetköziségre utal az a Ritter Ildikó által végzett kutatás (2010), amelynek során megállapítást nyert, hogy bár a hazánkba került amfetamin jórészt Hollandiából származik, az előállításához szükséges prekursorok hazánkon keresztül jutnak el Hollandiába (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016).

Köztudott, hogy hazánk Nyugat- és Kelet-, illetve Észak- és Dél-Európa között földrajzi értelemben hídszerepet tölt be, ezért Magyarországra számos tekintetben tranzitországgként tekinthetünk. Már a rendszerváltozást megelőzően megkezdődött az a hosszú, több évtizedes folyamat, amelynek eredményeképpen szerves egységet alkot a hazai közlekedési infrastruktúra a főbb európai primer térszerkezeti vonalakkal (autópályák, vasútvonalak). Napjainkra így számos fontos közúti és vasúti útvonal halad keresztül az országon. A Duna ugyancsak fontos folyami útvonal az európai teherszállítás szempontjából, a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér pedig fontos légi csomópont. A gazdaság és a társadalmi mobilitás szempontjából a fentiekben elmondottak rendkívül üdvözlendők, azonban a kriminalitás szempontjából ennek mindenképp negatív következményei vannak. Ami jó a törvénytisztelő állampolgároknak, az jó a bűnelkövetőknek is. Ezeket a vívmányokat és eredményeket a bűnelkövetők ugyanúgy használják a mindennapokban, mint bármelyik állampolgár.

Az 1990-es évek elején jóformán csak a Balkán felől érkezett nagy mennyiségben kábítószer az országba, azonban ez az 1990-es évek közepétől megváltozott a „modernkori kábítószer” (amfetamin, metamfetamin és szár-

⁷³ A fejezet a Nemzeti Drog Fókuszpont éves jelentései alapján készült.

mazékai) megjelenésével (Erdős 2017). Mindeközben pedig tranzitországból célországá váltunk, bár a földrajzi fekvésből adódóan a tranzit szerep megmaradt, és várhatóan megmarad az elkövetkező évtizedekben is.

Az elmúlt évek adatai alapján megállapíthatjuk, hogy Európában és Magyarországon egyaránt jelentős térbeli változások következtek be a kábítószerpiacon. Még a 2010-es évek elején is gyakorta tudósítottak arról a híradások, hogy vietnámi származású személyek főként fővárosi és főváros közeli településeken termesztettek indiai kenderet. Napjainkra ez jelentősen változott, mivel a vietnámiak jórészt felhagytak e tevékenységgel (elsősorban az albán maffia nyomására), és elsősorban a Cseh Köztársaságból hozzák személyautóval a marihuánát. A magyar bűnelkövetők továbbra is főként Hollandiából csempészik a kannabiszt.

Albánia és Koszovó relatíve új területeknek tekinthetők, ahol az elmúlt néhány évben jelentős mennyiségű kannabiszt termeltek, amelynek zöme a nyugat-európai piacra kerül. E témában meglehetősen kevés szakirodalom áll rendelkezésünkre, azonban a legtöbb forrás megemlíti, hogy Albániából főként teherautókon kerül be az országba a kannabisz (250-400 kg) (Nemzeti Drog Fókuszpont 2016).

Amennyiben feltérképeztük és megismertük a főbb szállítási útvonalakat (autópályák, autótutak és egyéb alsórendű utak), a szállítások legjellemzőbb időintervallumát, a szállításban részt vevő gépjárművek típusát stb., akkor lehet célirányos ellenőrzéseket végrehajtva hatékonyabb felderítő munkát végezni, illetve ezeknek a releváns információknak a birtokában lehetséges a helyes stratégiai döntéseket meghozni.

3. A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS HAZAI TERÜLETI SAJÁTSÁGAI

Amennyiben a kábítószer-bűnözés hazai területi sajátosságait kívánjuk megvizsgálni, mindenképp érdemes a Büntető Törvénykönyv (a továbbiakban: Btk.) változásait figyelembe venni, mivel a 2013. évi C. törvény a korábbi Btk.-hoz képest új tényállásokat is tartalmaz. Természetesen a hazai kábítószer-bűnözés térbeli struktúrája nem változott meg az új Btk. hatálybalépésével, csupán az új tényállások megjelenésével a kriminálstatisztikai adatok érzékletesebben és cizelláltabban megjeleníthetővé tették a már addig is meglévő térbeli jellemzőket.

Az új Btk. előtti tényállások esetében a visszaélés kábítószerrel és a kóros szenvedélykeltés tényállások voltak azok, melyek a kábítószerrel kapcsolatos jogsértéseket szankcionálták. Az új Btk. esetében viszont már a kábítószer-kereskedelem, a kábítószer birtoklása, a kóros szenvedélykeltés, a kábítószer készítésének elősegítése, a kábítószer-prekurzorral visszaélés és az új pszichoaktív anyaggal visszaélés tényállások érintik a kábítószerrel, a prekurzor anyagokkal és az új pszichoaktív anyagokkal kapcsolatos jogsértéseket, ami mindenképp szélesebb körű térbeli ábrázolást és elemzést tesz lehetővé.

A bűnözésföldrajzi vizsgálatok során a területi alapú vizsgálatok több szinten folyhatnak. Az elméletileg vizsgálható szintek az alábbiak: 1. nemzeti/nemzetközi szint, 2. régiók szintje, 3. megyei szint, 4. járási szint, 5. települési szint, 6. településen belüli szint.

Mielőtt az egyes bűncselekmények területi eloszlását megvizsgálnák, mindenképp szükséges a kábítószer-bűnözés összesített, országos adatainak a megismerése és a megyei szint elemzése. Ez mutatja meg ugyanis azt, hogy az egyes megyékben milyen mértékű problémaként jelentkezik a kábítószer-bűnözés. Azt azonban feltétlenül meg kell említeni, hogy a megyei szintű elemzés sok esetben félrevezető lehet, mivel a megyei területi egységek igen heterogén képet mutathatnak, mert jelentős területi különbségek figyelhetők meg közöttük (lásd Somogy megye). A megyei értékek egymással történő összevetése rendkívül fontos és hasznos, azonban számos kriminológiai trend csak az alacsonyabb szintek elemzése során fog megmutatkozni.⁷⁴

⁷⁴ Ezt azonban számos esetben hátráltatja az a tény, hogy a legtöbb kriminálstatisztikai adat csak megyei szinten érhető el.

A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS ELLENI KÜZDELEM MINT
STRATÉGIAI KIHÍVÁS A MAGYAR BŰNÜLDÖZÉS BEN

1.	Budapest: 1389	6.	Bács-Kiskun: 218	11.	Hajdú-Bihar: 142	16.	Nógrád: 116
2.	Veszprém: 337	7.	Csongrád: 177	12.	Jász-Nagykun-Szolnok: 133	17.	Tolna: 112
3.	Borsod-Abaúj-Zemplén: 269	8.	Vas: 171	13.	Somogy: 129	18.	Szabolcs-Szatmár-Bereg: 110
4.	Baranya: 237	9.	Pest: 152	14.	Heves: 120	19.	Békés: 108
5.	Komárom-Esztergom: 235	10.	Győr-Moson-Sopron: 145	15.	Fejér: 119	20.	Zala: 104

1. ábra: Az ismertté vált kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények számtani átlaga 2013 és 2017 között (darab)

Forrás: Bűnügyi Statisztikai Rendszer

Az abszolút értékek alapján a főváros érintettsége megkérdőjelezhetetlen, közel négyszer annyi a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményt követtek el Budapesten, mint a legfertőzöttebb megyében (Veszprém megye). Az érintett megyék közé tartozik Veszprém, Borsod-Abaúj-Zemplén, Baranya és Komárom megye. A legkevesebb kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmény pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg, Békés és Zala megyékben vált ismertté a 2013-2017 közötti időintervallumban (1. ábra).

A különféle adatbázisokból beszerzett statisztikai adatok rendszerint abszolút értékek (nyers mutatószámok), amelyek összehasonlítása viszonylag kevés hibalehetőséget hordoz magában. Ahhoz azonban, hogy érdemben össze lehessen hasonlítani két földrajzi egység adatait, számított értékeket kell képeznünk, vagyis gyakorisági mutatót kell létrehozni (Vári 2017). Ezeket rendszerint 10 000 vagy 100 000 főre szokták kiszámolni. A gyakorisági mutató fogja ugyanis megmutatni azt, hogy a lakosságszámhoz viszonyítva egy adott területi egységen pl. hány darab bűncselekményt követtek el. Ez a számított mutató a bűnözési fertőzöttség vagy más néven bűnözési gyakoriság.⁷⁵

Az alábbiakban vizsgáljuk meg az egyes megyék lakosságszám-arányos bűnözési fertőzöttségét. A főváros, Veszprém és Komárom-Esztergom megye tekinthető a leginkább fertőzöttnek, ahol közel kétszerese a kábítószerrel elkövetett bűncselekmények aránya, mint az országos átlag (46,2). Az országos átlagot meghaladó továbbá a bűnözési fertőzöttség Vas, Baranya, Nógrád és Tolna megyékben. Az országos átlag körüli értékekkel rendelkezik Csongrád, Bács-Kiskun, Somogy, Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megye, míg átlag alatti értékekkel a maradék megyék (Hajdú-Bihar, Győr-Moson-Sopron, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Pest megyék pedig az országos átlaga fele körüli értékekkel rendelkeznek).

⁷⁵ Természetesen a gyakorisági értéket nemcsak a bűncselekményre lehet számolni, hanem sértettre és elkövetőkre is.

A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS ELLENI KÜZDELEM MINT
STRATÉGIAI KIHÍVÁS A MAGYAR BŰNÜLDÖZÉS BEN

1.	Veszprém: 97,2	5.	Baranya: 63,9	9.	Bács-Kiskun: 42,4	13.	Zala: 37,5	17.	Hajdú-Bihar: 26,4
2.	Budapest: 79	6.	Nógrád: 59,2	10.	Somogy: 41,3	14.	Jász-Nagykun-Szolnok: 35	18.	Győr-Moson-Sopron: 26,2
3.	Komárom-Esztergom: 78,6	7.	Tolna: 49,6	11.	Borsod-Abaúj-Zemplén 40,3	15.	Békés: 30,8	19.	Szabolcs-Szatmár-Bereg: 19,6
4.	Vas: 67,3	8.	Csongrád: 43,6	12.	Heves: 39,8	16.	Fejér: 28,5	20.	Pest: 12,4

2. ábra: A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények 100 000 főre eső megyei értékei (2013–2017) (országos átlag: 46,2)

Forrás: Bűnügyi Statisztikai Rendszer, KSH adatbázisa

Az összesített gyakorisági bűncselekményi értékek ismeretében kérdésként fogalmazhatjuk meg a Horst Herold által megfogalmazott definíció után, hogy mik azok a leíró indikátorok, amelyek ezeket az értékeket indukálják. A főváros esetében úgy érzem, hogy nem szükséges különösebb magyarázat. A nagyvárosi közeg mint anonim tér különösen kedvez számos bűncselekménytípus elkövetésének. A nagyvárosi bűnözéshez a „feltételek” a legszignifikánsabban a fővárosban teremtődtek meg, és természetesen nemcsak a kábítószerrel kapcsolatos deliktumok, hanem más bűncselekmények esetén is megfigyelhető az országos átlag feletti bűnözési gyakoriság. Az viszont mindenképp figyelemreméltó tény, hogy egyes megyék esetében akár nyolcszoros gyakorisági különbségek is megfigyelhetők annak ellenére, hogy mára a kábítószer-probléma közel sem városi jelenség, gyakorlatilag minden településtípuson (nagyvárostól a falvakig bezárólag) jelen van. Sőt, egyes halmozottan hátrányos helyzetű kistérségeken még nagyobb probléma a dizájnerdrog, mint a nagyobb településeken. Számos kutatás megállapította már (lásd pl. Sárosi Judit kutatását), hogy ezeken a településeken sokszor kimagasló a kilátástalan körülmények között élők körében a különböző dizájnerdrogok fogyasztása (lásd a keretes írást). Ennek elsődleges oka az újfajta kábítószer típus alacsony ára és a könnyű hozzáférhetősége.

Jász-Nagykun-Szolnok, Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyék esetében egyértelműen kijelenthetjük, hogy az országos átlag feletti a megyék hátrányos helyzetű településeinek az aránya. Ennek ellenére a fenti megyék az országos átlagnak megfelelő, vagy attól sokkal jobb fajlagos mutatókkal rendelkeznek a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények vonatkozásában. Jogosan merülhet fel a kérdés, hogy miből adódhat ez az ellentmondás. A szerző véleménye szerint ez több okkal is magyarázható. 1. A dizájnerdrogok, amíg nem kerülnek tiltólistára, addig szabadon fogyaszthatók. Ha azt feltételezzük, hogy jórészt olyan pszichoaktív anyagokat fogyasztanak, melyek nem szerepelnek tiltólistán, akkor ezen emberek nem követnek el semmilyen jogsértést, így az természetesen nem jelenik meg a kriminálstatisztikai adatok között sem. 2. A bűncselekmények egyes típusainak a felderítettsége nagyban függ a rendőri aktivitás mértékétől (pl. a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények és a közlekedési bűncselekmények esetében e tény kifejezetten számít), az adott rendőrkapitányságok/rendőr-főkapitányságok gyakorlatától, stratégiájától és aktivitásától (Pásztor 2009). A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények tipikusan ebbe a kategóriába sorolhatók, vagyis a területi koncentráció és az ismertté vált bűncselekmények száma nem minden esetben mutatják a valós helyzetet (Lévai 1991). 3. A relatíve kis lakosságszámú települések területén rendszerint nincs rendőrkapitányság vagy rendőrőrs. Jó esetben is csak körzeti megbízott

található a településen, ami mindenképp hátráltatja a probléma felfedését, így jóval magasabb látenciával számolhatunk. 4. Ami pedig a fogyasztók számának emelkedését, magas szinten maradását segítheti, hogy a rendőrség a kábítószer-bűnözés elleni küzdelemben elsősorban a terjesztői típusú magatartást üldözi, a fogyasztói magatartás pedig sok esetben büntetlen marad,⁷⁶ kivéve, ha nincs konkrét információja a rendőrségnek a fogyasztó személyéről. A halmozottan hátrányos települések esetében feltételezhetően elsősorban fogyasztók vannak, a terjesztők száma csekély lehet.

Megállapításainkat megerősíti az alábbi két tanulmány is (*Ifjúságszociológiai korszak Szolnokon 2013-ban; Szolnok, plaza, fiatalok – az ifjúságsegítés lehetőségei egy kérdőíves felmérés tükrében*), amely kiemeli azt is, hogy a fiatalok körében a csökkenő illegitim szerfogyasztást az ifjúsági segítői hálózat (kortárs segítők) és a hatékony (szertanúságot erősítő) kampány is eredményezheti (Szarvák 2007, Sarvák–Jávorszky 2013).

Egy új kutatás szerint a dizájner drogok, különösen a herbálként árult szintifű már népszerűbb a hátrányos helyzetű településeken, mint maga a természetes marihuána. Időzített bombán ülünk.

A 20. század elején a falukutató mozgalom szociológusai, írói és aktivistái hatalmas szerepet játszottak abban, hogy sikerüljön feltérképezni Magyarországon korábban ismeretlen fehér foltjait, ahová korábban írástudó értelmiségi nemigen merészkedett. A kilátástalanság és a nyomor bemutatásával tükröt tartottak a közvélemény elé, figyelmeztetve arra, hogy a társadalom jelentős része reménytelenül leszakadt, és alapvető reformok nélkül képtelen lesz részesedni a modernizáció előnyeiből. Erre a szembeállításra napjaink Magyarországon is egyre nagyobb szükség van, a szakadék egyre mélyül a nagyvárosok modern pezsgése és a leszakadó kistelepülések nyomora között.

A drogfogyasztás például teljesen más – sokkal pusztítóbb – hatással jár egy olyan közösségben, amelynek nincs hozzáférése olyan alapvető egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz, oktatáshoz, amelyek a nagyvárosi középosztály számára magától értetődőnek számítanak. (...) Sajnos nagyon keveset tudunk arról, ami a drogfogyasztás, különösen az új pszichoaktív anyagok (dizájnerdrogok) fogyasztása terén jelenleg a hasonló településeken történik. Nagy örömmel fogadtuk ezért Szécsi Juditnak az *Esély* című folyóiratban publikált kutatását, amely egy hátrányos helyzetű járás szegregált településeinek (a köznyelv ezeket cigánytelepekként tartja számon) drogfogyasztási trendjeit kívánta feltérképezni. Sajnos a kutatás is alátámasztotta azt a szakemberek által régóta hangoztatott félelmet, hogy a dizájner drogok, különösen a szintetikus kannabinoidok („herbál”) és a katonon stimulánsok („kristály”) betörték a kistelepülésekre is. Az előbbi például a válaszadók 40%-a, az utóbbi a válaszadók több mint 30%-a szerint jelen van a településen. Ez azért is különösen megröszébbentő adat, mert a válaszadók szerint a szintetikus kannabisz fogyasztása a természetes kannabisz növényénél is nagyobb arányban fordul elő!

⁷⁶ A terjesztői típusú magatartás bizonyításához a hazai joggyakorlat alapján 3-4 fogyasztó felfedése szükséges, ami magas fogyasztói eset-számokat generál, azonban még ennek ellenére is nagy látenciával számolhatunk a fogyasztók körében.

Ami szintén riasztó adat, hogy a szintifüvet elsősorban a közösség tinédzser és kora tinédzser korú tagjai fogyasztják a legnagyobb arányban, 12-13 éves kortól kezdve. Képzeljünk el egy szegregált településen élő gyermeket, akit szegregáltan oktatnak, otthonról a munkanélküliség és kilátástalanság, gyakran az alkoholizmus szerepmintáit hozza magával, akinek gyerekként soha nem olvastak könyvből, nem vitték el kirándulni, aki számára gyakran még az angolvécé használata is újdonság. Vajon milyen hatással van rá, ha elkezd egy olyan szert fogyasztani, amitől belassul, rosszabb esetben paranoiddá, beszámíthatatlanná válik? Hagy-e neki bármi esélyt arra, hogy valaha is kilábaljon a nyomorból? A kutatás szerint ráadásul azok a fiatalok, akik a nagyvárosokba, például Budapestre költöznek, gyakran ott is a társadalom margóján lézengő, ellátatlanul hagyott drogfogyasztó közösségekhez csapódnak (lásd Józsefváros), így a nagyvárosba költözés sem jelenti a felemelkedés vagy az ellátórendszerbe kerülés esélyét.

Sárosi Péter: [Dizájner drogok és hátrányos helyzetű települések: az időzített bomba](http://drogriporter.blog.hu/2016/06/17/dizajner_drogok_es_hatranynos_helyzetu_telepulesek_az_idozített_bomba)
(http://drogriporter.blog.hu/2016/06/17/dizajner_drogok_es_hatranynos_helyzetu_telepulesek_az_idozített_bomba)

Veszprém megye magas esetszámait és gyakorisági mutatóit több tényezővel is magyarázhatjuk. Egyrészt a megye fiataljait is érintik azok az egyéni értékrendi változások, amelyek hatására egyre több fiatal nyúl a különféle kábítószerhez/drogokhoz. Ez az országos trend gyakorlatilag mindenhol megmutatkozik. Lokális faktorként jelentkezik, a terület földrajzi elhelyezkedéséből adódóan, a főváros és a Balaton közelsége. Mindkét tényező jelentősen növeli a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények számát. Kisebb mértékben ugyan, de mindenképp van kriminogén hatása annak a ténynek, hogy a megye lakosai országos átlag feletti jövedelemmel rendelkeznek.

Az 1. és a 2. táblázat értékeit összevetve megállapíthatjuk, hogy jelentős eltérés figyelhető meg az abszolút értékek és a 100 000 főre számított gyakorisági mutatók között. Közös mindkét értékben, hogy a főváros, Veszprém és Komárom-Esztergom megyék a leginkább érintett megyék között találhatók. A legkevesbé fertőzött megyék esetében pedig kizárólag Szabolcs-Szatmár-Bereg megye esetében lehet azt kijelenteni, hogy úgy esetszámaiban, mind a gyakorisági mutatók tekintetében a kevésbé fertőzött megyék közé sorolható.

A bűnözés mennyiségi összehasonlítása mellett rendkívül fontos a bűnözés minőségi vizsgálata is (Heller 1964). Jelen esetben viszonylag rövid időintervallumot, 5 évet áll módunkban elemezni, tekintettel a Büntető Törvénykönyv változására (egy ennél hosszabb időintervallum alaposabban és reálisabban mutathatná be a kábítószer-bűnözés területiségének és struktúrájának a változásait). Az alábbiakban megvizsgáljuk, hogy az egyes kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények esetében milyen területi sajátosságok figyelhetők meg.

A *kábítószer-prekurzorral visszaélés* az új Büntető Törvénykönyv hatálybalépésével létrehozott tényállás. 2013 és 2017 között országosan mindössze 13 db kábítószer-prekurzorral visszaélés bűncselekmény miatt indult el eljárás. Az alacsony esetszám miatt a térbeli törvényszerűségekre és a mintázatra vonatkozó kriminálgeográfiai törvényszerűségekre nem tehetők. Hasonló megállapítások tehetők a *kábítószer készítésének elősegítése* bűncselekmény esetében is. A vizsgált 5 év alatt mindössze 18 ilyen jellegű bűncselekmény vált ismertté.

Nem szerencsés rangsorolni az egyes bűncselekményeket, azonban a *kábítószer-kereskedelem* büntette az egyik legfontosabb deliktum a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények között. A bűnöldöző hatóságok elsődleges szempontja ugyanis a minél több terjesztő kiiktatása a rendszerből, ezáltal érhető el az egyik leghatékonyabb

módon a számos szakmai dokumentumban megfogalmazott kínálatcsökkentés. Vagyis, ha kevesebb kábítószer-kereskedő van a piacon, akkor kevesebb lesz a megvásárolható kábítószer mennyisége, ezzel pedig arányosan csökken a fogyasztók száma is. A drogpolitikai dokumentumokban megfogalmazott célokat és a deliktum kiemelt szerepét mutatja, hogy az ismertté vált bűncselekményi értékek száma folyamatosan emelkedik (2013: 30, 2017: 615). A kábítószer-kereskedelem esetszámait tekintve a fővárosban, Pest, Borsod-Abaúj-Zemplén, Győr-Moson-Sopron, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Fejér megyékben van a legtöbb eljárás kábítószer-kereskedelem miatt. A főváros kapcsán a fentiekben tett megállapítások a kábítószer-kereskedelem esetében is elmondhatók, akárcsak Pest megye esetében. Mindenképp említésre méltó viszont Győr-Moson-Sopron megye átlagon felüli érintettsége. A megye fertőzöttsége részint földrajzi fekvéséből adódik, ugyanis jelentős mennyiségű a Szlovákiából Győr-Moson-Sopron megyén keresztül az országba áramló kábítószer mennyisége, amely a statisztikai adatokban is markánsan megmutatkozik.

A *kábítószer birtoklása* a legnagyobb esetszámú kábítószerrel kapcsolatos deliktum, éves szinten közel négyezer bűncselekmény válik ismertté. A kábítószer birtoklása szoros korrelációt mutat a kábítószer-kereskedelem büntetelével, így e tekintetben is, a fővároson kívül, Győr-Moson-Sopron, Fejér és Pest megyék a leginkább érintettek.

A *kóros szenvedélykeltés* bűncselekménye nagyon jól érzékelteti korunk egyik legnagyobb problémáját, a fiatalok személyes kábítószer-fogyasztását. A deliktum nem nagy esetszámmal fordul elő, bár feltételezhetjük, hogy a látencia igen nagy lehet, és csak töredéke jut a hatóság tudomására a bűncselekménynek (ahogy más, kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmény esetében is). Öt év statisztikai adatai alapján trendről természetesen még nem beszélhetünk, azonban a fentiekben említett tény, miszerint a halmozottan hátrányos helyzetű településeken egyre komolyabb problémát okoz a droghasználat, amit már a kóros szenvedélykeltés esetszámai is érzékeltetnek. Ha megnézzük a bűncselekmény megyei értékeit, akkor világosan látszik, hogy az ország leginkább elmaradott területei mutatnak szélsőséges értékeket (Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Nógrád), bár Baranya, Heves vagy Jász-Nagykun-Szolnok megyék nem mutatnak egyáltalán kiugró értéket, holott ezen megyék fejlettsége is országos átlag alatti. Öt év átlagában rendkívül alacsony értéket mutatnak a fővárosi, a Baranya, a Győr-Moson-Sopron és a Zala megyei adatok.

Az új pszichoaktív anyaggal visszaélés bűncselekmény esetében ugyancsak igazolódni látszik az a korábbiakban említett tény, hogy az új típusú drogok könnyű beszerezhetőségük és alacsony áruk miatt igen nagy számban kerülnek a hátrányos helyzetű emberekhez. Az egyes megyék ismertté vált esetszámai világosan megmutatják, hogy a legtöbb esetben a gazdaságilag és társadalmilag hátrányos helyzetűnek tekinthető megyékben találkozhatunk kiugró értékekkel. Borsod-Abaúj-Zemplén esetszámai magasabbak, mint a fővárosé vagy Pest megyéé. A Nógrád megyében ismertté vált új pszichoaktív anyaggal visszaélés bűncselekmények száma pedig alig marad el például a Pest megyei értékektől, holott szignifikáns lakosságszámbeli különbségek figyelhetők meg a két megye között (3. ábra).

A KÁBITÓSZER-BŰNÖZÉS ELLENI KÜZDELEM MINT
STRATÉGIAI KIHÍVÁS A MAGYAR BŰNÜLDÖZÉS BEN

	Kábítószer-kereskedelem	Kábítószer birtoklása	Új pszichoaktív anyaggal visszaélés	Kóros szenvedélykeltés ⁷⁷	Kábítószer készítésének elősegítése
Budapest	86	1247	54	0,6	0,2
Baranya	10	130	11	0,6	0,4
Bács-Kiskun	14	104	23	3	-
Békés	8	91	13	7	-
Borsod-Abaúj-Zemplén	24	113	66	32	-
Csongrád	13	150	9	4	-
Fejér	21	207	8	1,4	-
Győr-Moson-Sopron	22	243	3	1	-
Hajdú-Bihar	18	108	14	1,6	0,2
Heves	7	81	15	1	0,2
Komárom-Esztergom	15	191	7	4	-
Nógrád	7	80	19	6,4	-
Pest	32	279	22	3,4	-
Somogy	11	105	8	4,6	-
Szabolcs-Szatmár-Bereg	20	104	38	8	-
Jász-Nagykun-Szolnok	7	80	19	1,8	-
Tolna	5	95	8	3,6	0,4
Vas	15	88	23	7	-
Veszprém	12	96	8	4,4	-
Zala	11	101	5	0,2	-

3. ábra: Az egyes kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények számtani átlaga 2013 és 2017 között (darab)

Forrás: Bűnügyi Statisztikai Rendszer

⁷⁷ A kóros szenvedélykeltés és a kábítószer készítésének elősegítése bűncselekmények esetében a kis esetszámok miatt a kapott értékek nem lettek kerekítve.

Amennyiben az össz-bűnözés és a kábítószer-bűnözés közötti kapcsolatot kívánjuk feltérképezni, akkor megállapíthatjuk, hogy jelentős eltérés figyelhető meg. Bizonyos esetekben természetesen megfigyelhető egyezőség – például a főváros esetében, ahol az össz-bűnözés és a kábítószer-bűnözés bizonyos szegmensei egyaránt jóval az országos átlag felettiek –, a legtöbb megye esetében azonban más sorrend figyelhető meg, ami mindenképp jelzi az egyes bűncselekménytípusok területi különbségeit. Mindenképp említésre méltó Somogy megye, amely évtizedek óta a főváros után a legfertőzöttebb területi egység hazánkban, ennek ellenére a kábítószer-bűnözés által kevésbé érintett, mint azt gondolhatnánk. Ehhez azonban feltétlenül kívánkozik két megjegyzés. A megyei szintű analíziseknél sok esetben elfedődnek a megyén belüli területi differenciák. Somogy megye erre eklatáns példa, ahol gyakorlatilag csak a Balaton déli partjának települései fertőzöttek, ami a megye országos átlagon felüli fertőzöttségét eredményezi. Ami pedig Somogy megye kábítószer-bűnözéssel kapcsolatos fertőzöttségét illeti, feltételezhetjük a Balatonnál nyaraló fiatal korosztályhoz tartozó turisták esetében a kábítószer-fogyasztást, terjesztést stb., azonban esetükben kisebb a rendőri aktivitás, mivel előzetes információkkal a rendőrség nem rendelkezik velük kapcsolatban. Rövid itt-tartózkodásuk ideje alatt pedig ha egy turista nem követ el valamilyen jogsértést, akkor nem indul vele szemben rendőri eljárás, vagyis nem derül fény a kábítószer-fogyasztás ténye.

4. A SZERVEZETT BŰNÖZÉS ÉS A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS KRIMINÁL GEOGRÁFIAI JELLEMZŐI

Számos kutatás rávilágított már, hogy a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények elkövetése jórészt szervezett bűnelkövetői körökhöz köthető, a tiltott szerek ugyanis könnyen bekerülnek a bűnözői csoportok érdekkörébe. A tiltás hatására a kereslet nem csökken, ugyanakkor az adott eszköz vagy anyag értéke a feketepiacon érzékelhetően megnő (Erdős 2015).

A szervezett bűnözés vizsgálata rendkívül problematikus, részint azért, mert az ügyiratok nagy része titkosan van kezelve, másrészt pedig sok esetben hosszú évekig elhúzódik egy-egy ügy nyomozása.⁷⁸ A bírói szak ugyancsak hosszadalmas szokott lenni, ami ismét évekig elhúzódhat az ügy bonyolultsága és sokszereplős volta miatt. Továbbá több esetben a nyomozó hatóság a titkos információgyűjtésről nem tájékoztatta az ügyészséget, amely problémát az új Be. (2017. évi XC. tv.) oldja meg (Nyitrai 2014).

A fentiek következtében a kutatóknak meglehetősen kevés alkalmuk adódik a szervezett bűnözéssel kapcsolatos ügyek tanulmányozására.

Egy, a Belső Biztonsági Alap (BBA) által finanszírozott kutatás lehetővé tette néhány kutató számára, hogy egy éven keresztül betekintsenek ügyiratokba, vádiratokba és ítéletekbe, illetve interjúkat készítsenek a Nemzeti Nyomozó Iroda, a megyei rendőr-főkapitányságok és ügyészségek munkatársaival.

A kutatás teljes ismertetésére természetesen nincs lehetőség, azonban a szervezett kábítószer-bűnözéssel kapcsolatban feltárt törvényszerűségek rövid összefoglalójára igen. A kutatás során az alábbi főbb megállapítások születtek a kábítószer-bűnözéssel kapcsolatosan:

⁷⁸ Hazánkban a szervezett bűnözésre vonatkozó büntetőjogi szabályozás több szakaszban zajlott le, mivel a szabályozásnak alkalmazkodni kellett, illetve kell a bűnözés alakulásához és megnyilvánulásához, amelyhez a büntetőjog adja a megfelelő eszközöket, így elősegítve a szervezett bűnözés elleni hatékony fellépést (Nyitrai 2016).

Az alapbűncselekmények (amelyekben az ügyek el lettek rendelve) az alábbi kábítószerrel kapcsolatos tényállásokat érintették: kábítószer-birtoklás és kábítószer-kereskedelem. Az alapügyekhez (nem feltétlenül kábítószerrel kapcsolatos) az alábbi kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények kapcsolódtak: járművezetés bódult állapotban és kábítószer-birtoklás.

4.1. A bűnelkövetői mobilitás

A bűnelkövetői mobilitást vizsgálva megállapítást nyert, hogy a terheltek szinte kizárólag a szárazföldi közlekedést választották (közúti és vasúti közlekedés). A szárazföldi közlekedés preferálásának elsősorban biztonsági okai lehetnek. A kábítószer-bűnözés esetében gondolhatunk többek között arra, hogy egy nagyobb méretű, kábítószer tartalmú csomagot meglehetősen kockázatos légi úton feladni. A szárazföldi közlekedésen belül pedig a közúti közlekedés dominanciája figyelhető meg, a vasúti közlekedés szerepe elhanyagolható (kábítószerrel összefüggésben egyáltalán nem is jelent meg). A kábítószer-bűnözés esetében a közúti közlekedésen belül specifikumnak tekinthetők a turistabuszok (bízva abban, hogy a sok utas következtében kevésbé lesz alapos az ellenőrzés), a teherautó és a kerékpár. Utóbbi közlekedési eszközzel kapcsolatban több alkalommal is bizonyítást nyert, hogy a városokon belül kerékpárt használtak az elkövetők. A kerékpárral kapcsolatban feltételezhető, hogy a településeken belüli kábítószer elosztásban jelentősebb a szerepe, mint az akár a BBA kutatásban is szerepel. Rendkívül csekély annak ugyanis a kockázata annak, hogy városon belül rendőri ellenőrzés alá vonnak egy kerékpáros személyt.

4.2. A hazai szervezett bűnelkövetői csoportok által igénybe vett főbb közlekedési útvonalak

A fent említett kutatás megállapította, hogy a szervezett bűnelkövetői csoportok legnagyobb arányban az autópályákat veszik igénybe, az alsóbbrendű utak, feltehetőleg biztonsági megfontolásból, csak elvétve szerepeltek a vizsgált ügyiratokban. Rendkívül érdekes tény, hogy az M1-es autópálya szerepelt legtöbb alkalommal a vizsgált aktákban, kábítószerrel összefüggésben viszont egy alkalommal sem lett megemlítve. Ennek ellenére feltételezhetjük, hogy a Nyugat-Európából hazánkba kábítószer csempészők ezt az útvonalat használják. A negyedik legfertőzöttebb útszakasz az M0-ás autópályát volt, amely földrajzi fekvéséből adódóan törvényszerűnek tekinthető, mivel ez az az útszakasz, ami a fővárost övezi. Az itt ismertté vált bűncselekmények felét valamilyen kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmény adta.

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a szervezett bűnözésben résztvevők több mint 80%-ban autópályákat és autópályákat használtak, vagyis a bűnelkövetők esetében is fontos tényező az autópályák által kínált gyorsaság és biztonság.

4.3. A bűnelkövetés hazai helyszínei

A kábítószer-bűnözés kapcsán a fővároson kívül elkövetési helyként jelent meg Budapest szuburbanizációs övezete (agglomerációs gyűrűje), illetve a déli határszakasz. A déli határszakaszon minden esetben az országba kívántak kábítószer csempészni, amit a határellenőrzés során fedtek fel.

Az esetszámok alapján a második legfertőzöttebb város Debrecen volt, a 100 000 főre számított fertőzöttsége pedig közel azonos a fővároséval. A vizsgált időszakban 3 alkalommal indult eljárás a cívisvárosban elkövetett kábítószer-kereskedelem miatt. A szervezett kábítószer-bűnözés megjelenése sajnos törvényszerűnek tekinthető, hisz népességszám alapján Debrecen a második legnagyobb hazai település, ahol ebből a tényből adódóan jelentős kereslet van a kábítószerre. Ezt pedig csak fokozza az a tény, hogy a Debreceni Egyetem az ország legnagyobb egyeteme, ahol 4000 külföldi diák tanul mintegy száz országból. A vizsgált ügyekben megfigyelhető volt, hogy a külföldi diákok voltak az elsődleges ügyfelek, sok esetben pedig rájuk épült a hálózat. Sőt, az is előfordult, hogy a kábítószer-kereskedők a szerényebb anyagi háttérrel rendelkező külföldi hallgatók közül kerültek ki.

4.4. A szervezett bűnözés strukturális jellemzői

Mint azt a fentiekben is említettük, a bűnözés mennyiségi mutatói mellett (abszolút és gyakorisági értékek) rendkívül fontos a bűnözés minőségi vizsgálata is. A szervezett bűnözésben résztvevők mintegy ¾-e az embercsempészés büntetést követte el, 10-10%-uk pedig valamilyen kábítószerrel kapcsolatos deliktumot, illetve pénzhamisítást. Feltétlenül meg kell azonban jegyezni, hogy a vizsgált időszak a 2012 és 2017 közötti időszak volt, amikor magasan felülreprezentált volt az embercsempészés büntette, vagyis a kábítószerrel kapcsolatos szervezett bűnözésben résztvevők aránya „békeidőben” jóval magasabb, mint 10%.

Nemi bontásban vizsgálva az elkövetőket megállapítást nyert, hogy jóval magasabb a férfiak aránya a bűnelkövetők között, mint a „hagyományos bűncselekmények” esetében. A női elkövetők 13%-a kábítószer-kereskedelem vagy kábítószer-birtoklás büntette miatt lett elítélve (ebben az esetben is igaz, hogy a túlreprezentált embercsempészés miatt jóval magasabb lenne napjainkban a kábítószer-bűnözésben részt vevő nők aránya.). A férfiak esetében ugyanezen bűncselekmények miatt az elkövetők 11%-a lett elítélve (4. ábra).

	Férfiak	Nők	Összesen
1.	embercsempészés (75,78%)	embercsempészés (54,84%)	embercsempészés (73,75%)
2.	kábítószer-kereskedelem vagy kábítószer-birtoklás (11,07%)	pénzhamisítás (16,13%)	kábítószer-kereskedelem vagy kábítószer-birtoklás (11,25%)
3.	pénzhamisítás (8,3%)	kábítószer-kereskedelem vagy kábítószer birtoklás (12,9%)	pénzhamisítás (9,06)
4.	kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítás vagy információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás (2,42%)	kerítés (9,68%)	kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítás vagy információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás (2,5%)
5.	rablás (1,38%)	lopás, csalás (3,23%)	kerítés (1,56%)
6.	kerítés (0,69%)		rablás (1,25%)
7.	csalás (0,35%)		csalás, lopás (0,31%)

4. ábra: A leggyakoribb bűncselekmények a férfiak, illetve a nők esetében (%)

Forrás: Nemzeti Nyomozó Iroda

4.5. Az időfaktor vizsgálata

A Belső Biztonsági Alap által finanszírozott kutatás során feltérképezték az egyes szervezett bűnelkövetői csoportok működési idejét, vagyis hogy az alapítástól kezdve a megszűnéséig (a rendőrségi felderítésig) mennyi idő telt el. Ezt természetesen napra pontosan nem lehet megadni, csak hónap pontossággal, ennek ellenére mindenképp fontos információkkal szolgál a nyomozóhatóság részére az adott bűncselekménytípus szervezettségével és konspiráltságával kapcsolatban, még annak ellenére is, hogy valóságban minden bizonnyal néhány hónappal hosszabb a működési idő, mint a jelen kutatás során megállapított időintervallum.⁷⁹ „A kábítószer-kereskedelemmel foglalkozó szervezett bűnelkövetői csoportok átlagosan 18,8 hónapig működtek. Ezt az értéket azonban két, nemcsak jogi értelemben véve szervezett bűnelkövetői csoport emelte meg ennyire. Az egyik 36, míg a másik 97 hónapon keresztül működött. Amennyiben e két értéket kivesszük, úgy [...] realisabb képet kapunk a kábítószer-kereskedelemmel foglalkozó szervezett bűnelkövetői körök működési idejével kapcsolatban. E két érték nélkül átlagosan 6,9 hónapon keresztül lehet „büntetlenül” kábítószer-kereskedelemmel foglalkozni” (Mátyás 2018c) (5. ábra).

Bűncselekmény	Átlagos működési idő (hónap)	A legrövidebb működési idő (hónap)	A leghosszabb működési idő (hónap)
Embercsempészés	5	1	13
Kábítószer-kereskedelem	18,8	1	97
Bankkártyával kapcsolatos bűncselekmények	4,3	2	7
Pénzhamisítás	8,7	4	19
Egyéb (egy esetszám)			
csalás	4		
rablás	20	-	-
Lopás	7		
kerítés	118		
Összes bűncselekmény	10	1	118

5. ábra A bűnelkövetői csoportok működési ideje

Forrás: Nemzeti Nyomozó Iroda

⁷⁹ A bűnszervezetek bomlasztását nehezíti, hogy a bűnszervezet vezetői az alsó „végrehajtó” állomány kivonását (büntetőeljárás alá vonását) követően újra tudják szervezni a szervezetet, illetve működésben tudják tartani (Nyitrai 2015),

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Dávid Lóránt – Molnár István – Bujdosó Zoltán – Dereskey Anna** (2007): Biztonság, terrorizmus, turizmus. *Gazdálkodás 51 (különkiadás)*. 161–166.
- Echo Survey: Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet, Székesfehérvár:** http://www.echosurvey.hu/user/downloads/kutatasi_beszamolo/v-fmkefkut.pdf (A letöltés ideje: 2018. 06. 17.)
- Erdős Ákos** (2015): Droghelyzet: tiltás kontra legalizáció. *Magyar Rendészet*, 3. 11–26.
- Erdős Ákos** (2017): A Vám- és Pénzügyőrség kábítószer-ellenes tevékenysége a rendszerváltást követő első évtizedben. *Rendvédelem Történeti Füzetek*, 27 (54). 15–24.
- Heller Farkas Tamás** (1964): A hazai bűnözés intenzitásának vizsgálata. *Belügyi Szemle*, 3. 5–19.
- Herold, Horst** (1973): Földrajz és bűnözés. *Belügyi Szemle Tájékoztatója*, 17. 79–85.
- Kovács Zoltán** (1990): *A bűnözés földrajz szerepe a városi környezetminőségben*. Műhely 6. Budapest, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. 13 o.
- Lévai Miklós** (1991): *A kábítószer-probléma és a bűnözés összefüggései*. Kandidátusi disszertáció. Miskolc. 168 o. <http://real-d.mtak.hu/49/1/Le1.pdf> (A letöltés ideje: 2018. 04. 01.)
- Mátyás Szabolcs** (2018a): A nemzetközi és a hazai bűnözés földrajzi kutatások. *Magyar Tudomány*, 2. 245–254
- Mátyás Szabolcs** (2018b): A bűnözés földrajz vitás kérdései. *Földrajzi Közlemények*, 1. 102–109
- Mátyás Szabolcs** (2018c): A szervezett bűnözés kriminálgeográfiai vizsgálata (megjelenés alatt).
- Nemzeti Drog Fókuszpont** (2016): 2016-os éves jelentés. 165 o. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/HU_National_Report_2016_HU.pdf (A letöltés ideje: 2018. 07. 1.)
- Nyitrai Endre** (2016): A szervezett bűnözés története. *Rendvédelem Történeti Füzetek*, 25. 47–63.
- Nyitrai Endre** (2014): A titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés alkalmazása során felmerülő kérdések. *Büntetőjogi Szemle*, 3. sz. 32–41.
- Nyitrai Endre** (2015): Tools for coping with criminal organizations. In Radui Motica – Viorel Paska – Lucian Bercea eds.: *European Legal Studies and Research*. 351–366.
- Patkós Csaba –Tóth Antal** (2012): A bűnözés néhány térbeli jellemzője a rendszerváltás utáni Magyarországon. *Területi Statisztika*. 15. (52.) évf. 3. sz. 259.
- Pásztor Albert** (2009): Beszámoló a Miskolci Rendőrkapitányság 2008. évi munkájáról. Évértékelő jelentés, Miskolc.70.
- Ritter Ildikó** (2010): *A hazai amfetamin-kínálati piac*. Kutatási beszámoló.
- Sárosi Péter** (2016): *Dizájner drogok és hátrányos helyzetű települések: az időzített bomba* http://drogriporter.blog.hu/2016/06/17/dizajner_drogok_es_hatranynos_helyzetu_telepulesek_az_idozített_bomba (A letöltés ideje: 2018. 07. 1.)
- Szarvák Tibor** (2007): Szolnok, plaza, fiatalok – az ifjúságsegítés lehetőségei egy kérdőíves felmérés tükrében. In Sikos T Tamás szerk.: *A bevásárlóközpontok jelene és jövője*. Szolnok. 287–295.
- Szarvák Tibor – Jávorszky Ferenc** (2013): *Ifjúságszociológiai korszak Szolnokon 2013-ban*. Szolnok, Torkolat Társadalomkutató Műhely, Hét Nap '98 Bt., Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzata. 1–44.
- Tóth Antal** (2007): *A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar megyében*. Debreceni Egyetem TTK, doktori értekezés.
- Vári Vince** (2017): A kriminálgeográfia és az igazságügyi statisztika kapcsolata. In **Mátyás Szabolcs** szerk.: *A sokarcú város, avagy a bűncselekmények területiségének jellegzetességei Budapesten konferencia kötete*. Budapest. 1–15.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem kiadványa

Kiadó:

Nemzeti Közszolgálati Egyetem;
Közigazgatási Továbbképzési Intézet
www.uni-nke.hu

Felelős kiadó:

Prof. Dr. Kis Norbert dékán

Címe: 1083 Budapest, Üllői út 82.

Kiadói szerkesztő:

Dorogi Katalin

Tördelőszerkesztő:

Mikes Vivien

ISBN 978-963-498-131-2 (elektronikus)